

32.0115

๓ 152 A

๙.3

ผลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความรับผิดชอบต่อนื่องของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ จังหวัดชัยนาท

ปริญญาโท

ของ

คมลันต์ นุ่มพงษ์

- 7 ๒๕๓. 2537

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา

กันยายน 2536

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๕๐๘๘๔

188185

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
จิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประจํา

(ผศ.พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา)

..... กรรมการ

(อ.สุภาพร ธนะชานันท์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประจํา

(ผศ.พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา)

..... กรรมการ

(อ.สุภาพร ธนะชานันท์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อ.พรพนิต วาณิชการ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 4 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2536

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา อาจารย์สุภาพร ธนะชานันท์ และอาจารย์พรพนิต วานิชย์การ ที่กรุณาให้คำแนะนำ แนวคิดและข้อเสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา หาสิตะพันธ์ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดนิทกัณฑ์ และรองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง ที่กรุณาให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ใหญ่และคณะครูโรงเรียนบ้านท่าไม้ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณเขาวรรณ ทิมทอง คุณมงคล สุภาพร คุณธรรยง ผิวอ่อน และเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโทวิชาเอกจิตวิทยาการศึกษาและจิตวิทยาการแนะแนวทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบใจ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ จังหวัดชัยนาท ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณพ่อเสริม นุ่มพงษ์ คุณแม่บรรจง นุ่มพงษ์ คุณเกษม นุ่มพงษ์ คุณโกสุม นุ่มพงษ์ และคุณมาลี นุ่มพงษ์ ที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน ให้ความรัก ความห่วงใย และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

คมลันต์ นุ่มพงษ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
คำนำ	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อเพื่อน	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	20
3, วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	34
ประชากร	34
กลุ่มตัวอย่าง	34
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	35
แบบแผนการทดลอง	38
การดำเนินการทดลอง	38
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	40

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	47
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	47
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	47
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	47
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	48
การดำเนินการทดลอง	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	49
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	50
อภิปรายผล	50
ข้อเสนอแนะ	56
บรรณานุกรม	57
ภาคผนวก	64
ประวัติย่อของผู้วิจัย	231

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และก่อนได้รับการสอนแบบปกติ ..	43
2	เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และภายหลังได้รับการสอน แบบปกติ	44
3	เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลัง การเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	45
4	เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนและหลัง ได้รับการสอนแบบปกติ	46

บทที่ 1

บทนำ

คำนำ

การพัฒนาประชากรให้มีคุณลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องพัฒนาจริยธรรม ทั้งนี้เพราะประเทศใดที่ประชากรมีจริยธรรมสูง เช่น มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต ประเทศนั้นจะพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการปลูกฝังจริยธรรมให้กับประชากรจึงเป็นเรื่องสำคัญ (สนธยา นัตรมาศ. 2532 : 4)

ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลที่แสดงออกถึงความเป็นผู้มีวิภาวะทางด้านอุปนิสัย และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตในสังคม เพราะบุคคลแต่ละคนมีบทบาทที่จะต้องกระทำมากมาย เช่น บทบาทของลูก บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของนักเรียน บทบาทของครู บทบาทของพลเมืองที่ดี ถ้าทุกคนรับผิดชอบเป็นอย่างดีย่อมทำให้สังคมนั้นมีความเจริญรุ่งเรือง ประเทศชาติก็จะพัฒนาไปด้วยดี (ละม้ายมาศ ครุฑทัต และจรรยา สุวรรณทัต. 2510 : 112)

การพัฒนาจริยธรรมของบุคคลควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า เด็กที่มีคุณภาพในวันนี้จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้า ฉะนั้นจึงต้องปลูกฝังให้เด็กมีความรับผิดชอบตั้งแต่วัยนี้ เพื่อจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อไปในวันข้างหน้า (ประคินันท์ อปรมัย. 2524 : 178)

สภาการศึกษาแห่งชาติตระหนักถึงความสำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อเด็กเยาวชน และพลเมืองของชาติ ดังปรากฏในความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ข้อที่ 3 ว่า การศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อชาติต่อท้องถิ่นต่อครอบครัว และต่อตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2520 : 6) ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถาบันการศึกษาที่ต้องทำหน้าที่ปลูกฝังความรับผิดชอบต่อให้แก่เด็กและ

เยาวชนของชาติ โดยจำลองสภาพสังคมที่เด็กจะต้องออกไปเผชิญชีวิตเมื่อ เติบโตขึ้นมา ไว้ในโรงเรียน ซึ่งนอกจากจะต้องปลูกฝังความรับผิดชอบต่อตนเองแล้ว ยังจะต้องปลูกฝัง ความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่เด็กด้วย เพราะสังคมเป็นสถาบันที่มีสมาชิกทุกเพศทุกวัยอยู่ ร่วมกัน ถ้าสมาชิกในสังคมขาดความรับผิดชอบต่อกัน ความแตกกระจายหรือการสลายตัว ของสังคมก็จะเกิดขึ้น (ประคินันท์ อปรมัย. 2524 : 188 - 210)

เมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในโรงเรียนจะพบสังคมที่แตกต่างจากสังคมที่บ้าน ในระยะแรก เด็กจึงยึดผู้ใหญ่เป็นที่พึ่ง โดยเฉพาะครูประจำชั้น ต่อมาเมื่อคุ้นเคยกับโรงเรียนเด็กจะเริ่ม สนใจเพื่อนอย่างจริงจัง กลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันจะเพิ่มความสำคัญต่อเด็กมากขึ้นตามลำดับ อายุ เพื่อนจะให้ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีความรู้สึกเห็นใจกันและเข้าใจกัน กลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลต่อเด็กทั้งในด้านการกระทำและความคิด เด็กจะประพฤติปฏิบัติตามกลุ่มเพื่อน เพื่อ ต้องการการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน เด็กจึงรับเอาลักษณะต่าง ๆ จากกลุ่ม เพื่อนมาเสริมสร้างลักษณะนิสัยประจำตัว ซึ่งก่อให้เกิดทั้งคุณและโทษ (อารี รังสินนท์. 2524 : 71 - 74) ทั้งนี้เนื่องจากเพื่อนในโรงเรียนมีพื้นฐานการอบรมมาจากครอบครัว ในลักษณะต่าง ๆ กัน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนแต่ละคนจะทำให้ต่างฝ่ายต่างถ่ายทอด ลักษณะนิสัยให้แก่กันและกัน ถ้าเด็กมีเพื่อนที่มีความรับผิดชอบ จะมีผลทำให้เด็กสร้าง พฤติกรรมความรับผิดชอบของตนขึ้นมาหรือทำให้เด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้นได้ ในทาง ตรงข้าม ถ้าเด็กได้คบเพื่อนที่ขาดความรับผิดชอบ เด็กก็อาจจะขาดความรับผิดชอบด้วย เช่นกัน (ประคินันท์ อปรมัย. 2524 : 212) และในทางกลับกัน ถ้าเด็กมีความ รับผิดชอบ จะมีผลทำให้เพื่อนสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบขึ้นมาหรือมีความรับผิดชอบ มากขึ้นได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็ก เพื่อจะได้เจริญ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไปในอนาคต

ในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็ก ครูจะต้องคำนึงถึงความสามารถของ เด็กแต่ละวัยว่าจะรับผิดชอบสิ่งที่ครูต้องการได้หรือไม่ ถ้าเด็กมีความสามารถที่จะรับผิดชอบ สิ่งใดได้แล้ว ครูต้องสอนทันทีเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยจนเกิดการ

เรียนรู้ที่ถูกต้องและมั่นคง (ประดิษฐ์ อปรมัย. 2524 : 184) วัยเด็กตอนปลายเป็นวัยที่กำลังเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษา เด็กจะเรียนรู้หน้าที่ความรับผิดชอบตามเพศของตน เด็กวัยนี้เมื่อมีอายุ 6 - 10 ปี มีความเคารพกฎเกณฑ์ข้อบังคับและเชื่อฟังผู้ใหญ่ (ประมวญ ดิศสิน. 2520 : 188 - 189) และเมื่อมีอายุ 11 ปีขึ้นไป เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้การกระทำและเสียสละเพื่อหมู่คณะ เมื่อผู้ใหญ่มอบงานให้ทำเป็นหมู่คณะ เด็กจะเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อเพื่อนและหมู่คณะได้อย่างรวดเร็วและมั่นคง ดังนั้นครูจึงควรปลูกฝังความรับผิดชอบต่อเพื่อนและหมู่คณะให้แก่เด็กวัยนี้ (ชม ภูมิภาค. 2525 : 130)

ผู้วิจัยเป็นครูโรงเรียนบ้านท่าไม้ ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนต่ำ ดังนี้

1. ไม่เคารพสิทธิของเพื่อน เช่น ไม่รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ทำร้ายร่างกายเพื่อน หยิบของของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต ทำลายสิ่งของของเพื่อน
2. ใช้ถ้อยคำไม่สุภาพกับเพื่อน เช่น พูดจาหยาบคายกับเพื่อน
3. ไม่ขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิของเพื่อน เช่น ไม่กล่าวคำขอโทษเมื่อรู้ตัวว่าใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน ถูกเนื้อต้องตัวเพื่อนโดยไม่ตั้งใจ หรือหยิบสิ่งของของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต
4. ไม่ให้อภัยและไม่ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกละเมิดสิทธิ เช่น ถูกรังแกและไม่บอกให้เพื่อนรู้ตัวว่าใช้วาจาไม่เหมาะสมกับนักเรียน ถูกเนื้อต้องตัวนักเรียนโดยไม่ตั้งใจ หรือหยิบสิ่งของของนักเรียนก่อนได้รับอนุญาต
5. ไม่ช่วยเหลือและไม่ร่วมมือกับเพื่อน เช่น ไม่เสียสละเวลา กำลังกาย สติปัญญา หรือสิ่งของเพื่อร่วมปฏิบัติงานกับเพื่อน
6. ไม่ให้กำลังใจและไม่สนับสนุนเมื่อเพื่อนมีการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อน เช่น แสดงอาการล้อเลียนหรือพูดจาขำขันทอนความเชื่อมั่นเมื่อเพื่อนรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

จากการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนบ้านท่าไม้ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งมีอายุประมาณ 11 ปี มีพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียนในวัยนี้มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนเพิ่มขึ้น เพราะเด็กที่มีอายุ 11 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นเดียวกันอย่างมาก และพร้อมที่จะเรียนรู้การกระทำและเสียสละเพื่อหมู่คณะ

วิธีการปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนให้แก่แก่นักเรียนนั้น วิธีการหนึ่งที่น่าจะใช้ได้ผลคือกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพราะเป็นวิธีที่ให้ผู้เรียนใช้กลุ่มในการแก้ปัญหาหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผู้เรียนจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง และใช้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในขณะที่เรียนเป็นกระบวนการสำคัญของการเรียนรู้ (ทศนา ขัมมณี และคนอื่น ๆ. 2522 : 9) ผู้เรียนจะเรียนรู้เนื้อหาวิชาจากการมีส่วนร่วมทางความคิด ความรู้สึก ในขณะที่เดียวกันผู้เรียนจะได้รับการฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้เรียน (พิจิตรา พงษ์จินดากร. 2525 : 4) นอกจากนี้ยังส่งเสริมบรรยากาศประชาธิปไตยและส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตัวบุคคล (เรวดี วงศ์พรหมเมฆ. 2520 : 3) ดังเห็นได้จากงานวิจัยของพิจิตรา พงษ์จินดากร (2525 : บทคัดย่อ) ซึ่งทดลองสอนความรับผิดชอบต่อวิธีกลุ่มสัมพันธ์แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับสติปัญญาต่างกัน พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนเพิ่มขึ้นจากเดิม และมีความคงทนของการเรียนรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อน หลังจากได้รับการสอนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่า วิธีกลุ่มสัมพันธ์สามารถปลูกฝังและพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีระดับสติปัญญาต่างกันได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า วิธีกลุ่มสัมพันธ์จะสามารถปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาได้หรือไม่

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนให้แก่แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
3. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการสอนแบบปกติ

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนเพิ่มขึ้นภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
3. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนเพิ่มขึ้นภายหลังได้รับการสอนแบบปกติ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้พัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนให้แก่เด็กและเยาวชนในระดับประถมศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ อำเภอมือซ่งย่น จังหวัดย่นย่น ปีการศึกษา 2535 ที่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมา จำนวน 18 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ อำเภอมือซ่งย่น จังหวัดย่นย่น ปีการศึกษา 2535 ที่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมา จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ คือ วิธีพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธี
 - 3.1.1 การเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.1.2 การสอนแบบปกติ
 - 3.2 ตัวแปรตาม คือ ความรับผิดชอบต่อเพื่อน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง ความคิดของนักเรียนที่จะปฏิบัติต่อเพื่อนโดยมุ่งมั่นที่จะก่อให้เกิดความผูกพันและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในที่นี้ความรับผิดชอบต่อเพื่อนประกอบด้วย 6 ลักษณะ ดังนี้
 - 1.1 การเคารพสิทธิของเพื่อน
 - 1.1.1 การเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน ได้แก่ การรับฟังและการยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน เปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่โดยไม่เอาความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่

1.1.2 การเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน ได้แก่ การไม่แตะต้อง ไม่ล่วงเกินโดยการจับ สัมผัส ร่างกายของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต ไม่ทำร้ายร่างกายเพื่อน

1.1.3 การเคารพสิทธิด้านทรัพย์สินของเพื่อน ได้แก่ การไม่แตะต้อง หยิบ ดุ สิ่งของของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต ไม่ทำลายทรัพย์สินของเพื่อน

1.2 การใช้ถ้อยคำสุภาพกับเพื่อน ได้แก่ การพูดกับเพื่อนด้วยคำพูดหรือวาจาที่เมื่อนวลไพเราะน่าฟัง

1.3 การขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิของเพื่อน

1.3.1 การขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน ได้แก่ การกล่าวคำ "ขอโทษ" เมื่อรู้สึกตัวว่าพูดจาล้อเลียนหรือพูดจาหยาบค้ายกับเพื่อน

1.3.2 การขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน ได้แก่ การกล่าวคำ "ขอโทษ" เมื่อนักเรียนถูกเนื้อต้องตัวของเพื่อนโดยไม่ตั้งใจ

1.3.3 การขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของเพื่อน ได้แก่ การกล่าวคำ "ขอโทษ" เมื่อรู้สึกตัวว่านักเรียนหยิบ จับ ดุ หรือนำสิ่งของของเพื่อนไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต

1.4 การให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

1.4.1 การให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนใช้วาจาไม่เหมาะสมกับนักเรียน ได้แก่ การไม่ถือโกรธเมื่อเพื่อนพูดจาหยาบค้ายกับนักเรียน และชี้แจงให้เพื่อนรู้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ

1.4.2 การให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิทางร่างกาย ได้แก่ การไม่ถือโกรธเมื่อเพื่อนถูกเนื้อต้องตัวนักเรียนโดยไม่ตั้งใจ และชี้แจงให้เพื่อนระมัดระวัง

1.4.3 การให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิทางทรัพย์สิน ได้แก่ การไม่ถือโกรธเมื่อเพื่อนนำสิ่งของของนักเรียนไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต และชี้แจงให้เพื่อนรู้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ

1.5 การช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อน

1.5.1 การช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา ได้แก่ การเสียสละเวลา กำลังกาย และสติปัญญาเพื่อร่วมปฏิบัติงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับเพื่อนอย่างตั้งใจจนสำเร็จ

1.5.2 การช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ ได้แก่ การเสียสละทรัพย์สินหรือสิ่งของส่วนตัวเพื่อร่วมปฏิบัติงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับเพื่อน

1.6 การให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน ได้แก่ การยิ้มและพูดชมเชยเมื่อเพื่อนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อน

2. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหาหรือร่วมกันกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยผู้เรียนจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง และร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เป็นกระบวนการสำคัญของการเรียนรู้ โดยเนื้อหาที่ใช้ในกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อน มีลำดับการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม โดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นการมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ทางจิตใจ ทางด้านสมอง และการมีส่วนร่วมทางด้านสังคม

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ โดยให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง และสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดีขึ้นด้วย

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ โดยให้นักเรียนรวบรวมแนวความคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเอง แล้วนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเอง และประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในอนาคต

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล โดยให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่มด้วยการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกัน

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มทดลอง

3. การสอนแบบปกติ หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้บรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนโดยใช้สื่อการสอน มีการอภิปราย ซักถาม แสดงความคิดเห็น และสรุป

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มควบคุม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ โดยจัดลำดับหัวข้อดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อเพื่อน

- 1.1 ความหมายของความรับผิดชอบ
- 1.2 ประเภทของความรับผิดชอบ
- 1.3 องค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อเพื่อน
- 1.4 ความสำคัญของความรับผิดชอบต่อเพื่อน
- 1.5 การพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน
- 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ
 - 1.6.1 เพศกับความรับผิดชอบต่อเพื่อน
 - 1.6.2 การเรียนการสอนกับความรับผิดชอบต่อเพื่อน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

- 2.1 ความหมายของกลุ่ม
- 2.2 ความหมายของพลังกลุ่ม
- 2.3 ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
- 2.4 หลักการเรียนรู้ของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
- 2.5 หลักการสอนของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
- 2.6 กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
- 2.7 ลำดับการเรียนรู้ตามวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อเพื่อน

1.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

ในต่างประเทศ มีผู้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ดังนี้

ฟังก์ และแวกแนลส์ (Funk and Wagnalls. 1961 : 2095) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกถึงความรับผิดชอบในการทำงานของตน มีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจได้ สามารถจัดการเงินและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังหมายถึงความสามารถในการตอบสนองต่อหน้าที่หรือข้อตกลงที่ตั้งไว้ ตามอุดมคติ กฎของศีลธรรมและหลักของศีลธรรมอีกด้วย

ฟลิปโป (Filippo. 1966 : 122) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความผูกพันที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับ ปัจจัย 3 ประการคือ พันธะผูกพัน หน้าที่การงาน และวัตถุประสงค์

ในประเทศไทย มีผู้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ดังนี้

ชวาล แพร่ตกล (2514 : 33) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จไปด้วยดี ยอมรับสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสียโดยแสดงออกในรูปการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังอย่างมีจุดหมาย เพื่อให้ได้ผลสำเร็จตามที่ได้รับงานมา

दनัย งามมานะ (2518 : 5) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงความเอาใจใส่ จดจ่อและรับเป็นภาระหน้าที่การงาน การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ของตน และผู้อื่นในความดูแล ตลอดจนสังคม พยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุจุดหมายโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

จรูญ สุภาพ (2521 : 84) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การรับรู้และสำนึกในการกระทำของตนเอง ยอมรับผลการกระทำของตนด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้าย ไม่ว่าจะเป็นกระทำผิดหรือถูก ไม่ปัดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น และพร้อมที่จะ

ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติสอดคล้องกับกฎจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม ไม่ต้องการบังคับควบคุมอย่างเข้มงวดจากผู้อื่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความรู้สำนึกในจิตใจ เมื่อทำอะไรหรือมีหน้าที่อะไรแล้ว ต้องทำให้สำเร็จและได้ผลดี และจะต้องรับผิดชอบที่เกิดขึ้นทั้งผิดและชอบ ไม่ใช่รับแต่ความชอบอย่างเดียว แล้วโยนความผิดให้ผู้อื่น ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์เรียกว่า ผู้มีความรับผิดชอบ

จากเอกสารที่กล่าวมา สามารถสรุปความหมายของความรับผิดชอบได้ว่า เป็นการแสดงความสนใจ ตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมด้วยความเอาใจใส่ผูกพัน ซื่อสัตย์ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ โดยมีความรับผิดชอบและรับชอบในการกระทำของตนเอง

1.2 ประเภทของความรับผิดชอบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22 - 23) แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 2 ประเภทคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

1.2.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22) ให้ความหมายความรับผิดชอบต่อตนเองว่า หมายถึง หน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องปฏิบัติต่อตนเอง ดังนี้

1. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
2. ดูแลรักษาเครื่องใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและอยู่ในสถานที่ดี
3. ประพฤติตนเป็นคนดีมีระเบียบวินัยและคุณธรรม
4. เอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง

1.2.2 ความรับผิดชอบต่อสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22 - 23) กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสังคมว่า ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ

จึงมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องกระทำต่อผู้อื่นที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน เพื่อความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของสังคม นักเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อสังคม ดังนี้

1. หน้าที่ต่อครอบครัว

- 1.1 เคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครองและบิดามารดา
- 1.2 ช่วยเหลือการงานตามความสามารถและโอกาส
- 1.3 ประพฤติตนเป็นคนดี
- 1.4 ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

2. หน้าที่ต่อชั้นเรียนและเพื่อนนักเรียน

- 2.1 รักเพื่อนเหมือนพี่น้อง
- 2.2 ช่วยเหลือเพื่อนในทางที่ถูกที่ควร
- 2.3 ไม่เอารัศเอาเปรียบเพื่อน
- 2.4 ให้อภัยกันเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น
- 2.5 ให้อภัยคำสัพภาพอ่อนหวาน
- 2.6 ช่วยกิจการงานของห้องเรียน
- 2.7 ปฏิบัติตนเป็นคนดีมีระเบียบวินัย
- 2.8 พยายามสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนในทางที่ถูกที่ควร

3. หน้าที่ต่อโรงเรียน

- 3.1 รักษาความสะอาดของโรงเรียน
- 3.2 ถนอมรักษาของใช้ของโรงเรียน
- 3.3 ไม่ทำลายสมบัติของโรงเรียน
- 3.4 ช่วยกิจการงานของโรงเรียน
- 3.5 รักษาชื่อเสียงของโรงเรียน
- 3.6 สร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้แก่โรงเรียน

4. หน้าที่ต่อชุมชน

4.1 รักและภูมิใจในชุมชนของตน

4.2 เคารพและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบข้อบังคับใน

ชุมชนของตน

4.3 ช่วยกันสร้างสรรค์ชุมชนให้มีสภาพแวดล้อมสะอาดสวยงามน่าอยู่อาศัย

4.4 ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน

4.1.1 ช่วยปลูกต้นไม้

4.4.2 ช่วยขุดลอกคูคลอง

4.5 ช่วยรักษาสาธารณสมบัติของชุมชน

4.6 ช่วยรักษาความปลอดภัย สอดส่องช่วยเหลือเมื่อมีเหตุร้าย

4.7 สามัคคีเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนสมาชิกในชุมชน

5. หน้าที่ต่อประเทศชาติ

5.1 ปฏิบัติตามกฎหมาย

5.2 ไม่หลีกเลียงการเสียภาษี

5.3 ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ

5.4 จงรักภักดีและป้องกันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์จนสุดชีวิต

5.5 รักษาซึ่งความเป็นไทย ศิลปวัฒนธรรม และความสามัคคีของคนในชาติ

จากหน้าที่ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า หน้าที่ความรับผิดชอบต่อเพื่อน เป็นหน้าที่หนึ่งของหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อสังคม

1.3 องค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อเพื่อน

ในประเทศไทยมีผู้ศึกษาและแบ่งองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อเพื่อนไว้ดังนี้ พิจิตรา พงษ์จินดากร (2525 : 11) แบ่งองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อเพื่อนออกเป็น 5 ลักษณะดังนี้

1. ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนทำผิด

2. ช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสม

3. ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด
4. ไม่ทะเลาะกัน ไม่เอาเปรียบกัน
5. เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

พรชัย รอดสมจิตร (2527 : 8) แบ่งองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อเพื่อนออกเป็น 4 ลักษณะดังนี้

1. ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเห็นเพื่อนทำผิด ช่วยเหลือเพื่อนตามความถูกต้องและเหมาะสม

2. ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด
3. ไม่เอาเปรียบเพื่อน ไม่รังแกซึ่งกันและกัน
4. เคารพซึ่งกันและกัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22) แบ่งองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อเพื่อนออกเป็น 5 ลักษณะดังนี้

1. รักเพื่อนเหมือนตัวเอง
2. ช่วยเหลือเพื่อนในทางที่ถูกต้อง
3. ไม่เอาวัดเอาเปรียบกัน
4. ให้อภัยเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น
5. ใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนหวาน

วิวัฒน์ รักษาเคน (2531 : 7) แบ่งองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อเพื่อนออกเป็น 6 ลักษณะดังนี้

1. ช่วยเหลือเพื่อนตามความเหมาะสม
2. คอยแนะนำให้เพื่อนทำความดี
3. คอยตักเตือนเมื่อเห็นเพื่อนกระทำความผิด
4. มีความรักและความจริงใจต่อเพื่อน
5. ไม่เอาวัดเอาเปรียบเพื่อน
6. เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

จากเอกสารที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบต่อเพื่อนมีองค์ประกอบดังนี้

1. รักกันเหมือนพี่น้อง
2. มีความจริงใจต่อกัน
3. ใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนหวานต่อกัน
4. ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเห็นเพื่อนทำผิด
5. ช่วยแนะนำให้เพื่อนทำความดี
6. ช่วยเหลือเพื่อนในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม
7. ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำความผิด
8. ไม่เอาเปรียบเพื่อน
9. ไม่รังแกชิงกันและกัน
10. เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

ในงานวิจัยครั้งนี้ แบ่งองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อเพื่อนออกเป็น 6 ลักษณะ

ดังนี้

1. เคารพสิทธิของเพื่อน
2. ใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนหวานกับเพื่อน
3. ขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิของเพื่อน
4. ให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ
5. ช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อน
6. ให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของ

เพื่อน

1.4 ความสำคัญของความรับผิดชอบต่อเพื่อน

อารี รังสินนท์ (2524 : 71) กล่าวว่า เพื่อนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งสำหรับเด็ก นับตั้งแต่เด็กมาโรงเรียน เด็กเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม โรงเรียนซึ่งนับเป็นสังคมแห่งที่สองต่อจากสังคมที่บ้าน ที่โรงเรียนเด็กมีเพื่อนวัยเดียวกัน

มาก และมาจากครอบครัวที่ต่างกัน ประสบการณ์ที่โรงเรียนซึ่งเด็กได้จากการเล่น การทำงานกับเพื่อน จะทำให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมและสร้างทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ กล่าวคือ รู้จักการให้ความร่วมมือ การประนีประนอมกัน และเชื่อฟังกฎเกณฑ์ที่มีเหตุผลของโรงเรียนหรือทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของวัฒนธรรมในสังคมนั้น และ ประดิษฐ์ อปรมัย (2524 : 212) กล่าวถึงอิทธิพลของเพื่อนที่มีต่อความรับผิดชอบของเด็กว่า เมื่อเด็กไปอยู่ในโรงเรียนจะมีเพื่อนที่มีพื้นฐานการอบรมจากครอบครัวมาในลักษณะต่าง ๆ กัน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนแต่ละคนจะทำให้ต่างฝ่ายต่างถ่ายทอดลักษณะนิสัยให้แก่กันและกัน ดังนั้นถ้าเด็กมีเพื่อนที่มีความรับผิดชอบ จะมีผลทำให้เด็กสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบของตนขึ้นมา หรืออาจทำให้เด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้นได้ ในทางตรงข้าม ถ้าเด็กคบเพื่อนที่ขาดความรับผิดชอบ เด็กก็อาจขาดความรับผิดชอบไปด้วย

จากเอกสารดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ถ้าเด็กมีความรับผิดชอบ จะมีผลทำให้เพื่อนสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบของตนขึ้นมาได้ และในทำนองเดียวกัน ถ้าเด็กมีความรับผิดชอบต่อเพื่อน จะมีผลทำให้เพื่อนสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อเพื่อนหรือหมู่คณะขึ้นมาเช่นกัน

1.5 การพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน

ประมวญ ติคคินสัน (2520 : 188 - 193) กล่าวว่า วัยเด็กตอนปลายอายุ 6-12 ปี เป็นวัยที่เด็กมีความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นเดียวกันอย่างมาก เด็กเรียนรู้หน้าที่ความรับผิดชอบตามเพศของตน เกิดพัฒนาการทางสติปัญญา เกิดความคิดกำหนดรู้อันเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน เด็กวัยนี้จะเชื่อฟังผู้ใหญ่ เคารพกฎเกณฑ์ข้อบังคับ เมื่ออายุย่างเข้าปีที่ 10-12 พฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กจะเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง ทั้งนี้เพราะเด็กมีทักษะต่าง ๆ มากขึ้น การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป และมีทัศนคติต่อผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ จากเคยเชื่อฟังผู้ใหญ่โดยไม่มีเงื่อนไขมาเป็นการมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง เกียง แลตงอำนาจ ดังนั้นผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจและให้การช่วยเหลือให้ถูกต้อง

ชม ภูมิภาค (2525 : 130) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อหมู่คณะจะเจริญได้ เมื่อบุคคลรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่และรับผิดชอบในการกระทำของตนเองแล้ว แต่ทั้งนี้มิใช่ว่า ผู้ใหญ่จะต้องกันความรับผิดชอบต่อหมู่คณะไว้ต่างหาก คอสมงเด็กรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่แล้ว จึงจัดประสบการณ์ให้เด็กรับผิดชอบต่อหมู่คณะหรือสังคม แท้จริงแล้วกิจกรรมที่เด็กทำตาม หน้าที่นั้นเป็นการกระทำเพื่อหมู่คณะหรือสังคมไปในตัว แต่เด็กยังโตไม่พอที่จะเข้าใจ ประโยชน์ของผู้อื่นที่จะเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้การกระทำ เพื่อหมู่คณะและเสียสละเพื่อหมู่คณะเมื่อมีอายุ 11 ปีขึ้นไป เมื่อผู้ใหญ่มอบงานให้เด็กทำ เป็นหมู่คณะ เด็กจะเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อหมู่คณะหรือสังคมได้อย่างรวดเร็วและมั่นคง ดังนั้นครูจึงควรจัดสถานการณ์การเรียนการสอนในโรงเรียนให้แก่เด็กเพื่อปลูกฝังและพัฒนา ความรับผิดชอบต่อเพื่อนและหมู่คณะให้แก่เขา

จากเอกสารที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนสามารถ ทำได้เมื่อเด็กมีอายุ 11 ปีขึ้นไป ซึ่งเด็กพร้อมที่จะเรียนรู้การกระทำเพื่อหมู่คณะ เพราะ วัยนี้เป็นวัยที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นเดียวกันอย่างมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนา ความรับผิดชอบต่อเพื่อนแก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งมีอายุประมาณ 11-12 ปี

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

1.6.1 เพศกับความรับผิดชอบ

สมาร์ท (Smart. 1967 : 536 - 537) ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กและ สัมพันธภาพที่มีต่อครอบครัว พบว่า ความรับผิดชอบแม้จะเริ่มต้นในวัยเด็กก็ตาม แต่ก็ จะพัฒนาตลอดระยะเวลาที่เด็กเจริญเติบโตจากเด็กเป็นวัยรุ่นและเป็นผู้ใหญ่ และพบว่า เด็กหญิงมีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กชาย

บัดเตอร์เวอร์ท (Butterworth. 1974 : 2043) ได้ศึกษาความรับผิดชอบ ต่อตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 600 คน โดยสุ่มจากโรงเรียนต่าง ๆ ในแคลิฟอร์เนีย พบว่า นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบต่อตนเองสูงกว่านักเรียนชายอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

วรรณ รักธรรม (2515 : 70) ศึกษาความรับผิดชอบของเด็กไทยเชื้อชาติไทย กับเด็กไทยเชื้อชาติจีน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 120 คน พบว่า เด็กหญิงทั้งสองเชื้อชาติ มีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กชาย

- ประณต เล็กสวาสดี (2517 : 97) ศึกษาความรับผิดชอบของเด็กนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 339 คน พบว่า นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนชาย

อภิลิทธิ วงษา (2517 : 53) ศึกษาความรู้สึกรับผิดชอบของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 7 ในเขตเทศบาลเมืองตาก พบว่า นักเรียนหญิงมีความรู้สึกรับผิดชอบ สูงกว่านักเรียนชาย

- สบโชค พูลนวม (2523 : 50) ศึกษาความรู้สึกรับผิดชอบของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนหญิงมีความรู้สึกรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนชายอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทั้งในประเทศและต่างประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่า นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนชาย

1.6.2 การเรียนการสอนกับความรับผิดชอบ

วิริยะ นนทะนิวาสน์ (2523 : 49) ศึกษาเปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดย กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เวลา 9 ชั่วโมง พบว่า กลุ่มที่สอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติทางจริยธรรมด้านความ รับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมดา

* สมศักดิ์ ชื่นพันธ์ (2523 : 74) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครู กับนักเรียนในชั้นเรียนที่มีต่อความรู้สึกรับผิดชอบ พบว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบ ประชาธิปไตย มีความรู้สึกรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตย และแบบปล่อยปละละเลย โดยที่แบบปล่อยปละละเลยมีความรับผิดชอบต่ำสุด

นิภา วิจิตรศิริ (2525 : 49 - 50) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความ รับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ฝึกกิจกรรมกลุ่ม มีความ รับผิดชอบสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พิจิตรา พงษ์จินดากร (2525 : 95) ศึกษาการสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์และการสอนธรรมดา พบว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติเกี่ยวกับความรับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มที่สอนโดยวิธีธรรมดา

ดุขฎิ ทรัพย์ปรุ่ง (2529 : 54 - 55) ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ

พรรัตน์ แก่นทอง (2529 : 53) ศึกษาการใช้บทบาทสมมติพัฒนาความรับผิดชอบต่อชุมชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิคบทบาทสมมติ มีความรับผิดชอบต่อชุมชนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนเรื่องความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบสามารถปลูกฝังและพัฒนาให้เกิดเป็นคุณลักษณะกับผู้เรียนได้ โดยให้นักเรียนได้มีการแสดงบทบาทหรือมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู ดังนั้นการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในงานวิจัยนี้ จึงน่าจะช่วยสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

กระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่ม หรือ Group Process เป็นกระบวนการที่ใช้กันมานานแล้วในวงการศึกษ หากแต่มีผู้นำไปใช้ต่าง ๆ กัน ความหมายของคำจึงผิดแผกแตกต่างกันไป แล้วแต่วิธีการที่นำไปใช้ (ทิตนา แวมมณี. 2522 : 232) และการที่จะเข้าใจกระบวนการกลุ่ม (Group Process) ต้องเข้าใจธรรมชาติของกลุ่ม (Group) และกระบวนการ (Process) ก่อน ซึ่งกระบวนการนี้จะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหว (Dynamics) สัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องกัน ส่วนประกอบแต่ละส่วนของกระบวนการจะไปกระทบและถูกกระทบกับส่วนประกอบอื่น ๆ ทำให้ภายในกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Fisher. 1981 : 36)

2.1 ความหมายของกลุ่ม

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับกลุ่ม (Group) หลายท่าน ดังนี้

กัลลี (Gulley. 1963 : 62) กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลมาอยู่รวมกันเฉย ๆ เท่านั้น แต่กลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกันและวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย

2. ผลของการทำงานจะเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

3. มีการสื่อสารทางวาจาหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

เคมป์ (Kemp. 1964 : 24 - 25) กล่าวถึงความหมายของกลุ่มว่า

1. กลุ่มประกอบไปด้วยคนสองคนขึ้นไปมารวมกันในที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

2. กลุ่มไม่จำเป็นจะต้องอยู่ที่ใดที่หนึ่งโดยเฉพาะด้วยกัน แต่มีอะไรสักอย่างที่แสดงว่าเป็นพวกเดียวกัน

3. กลุ่มประกอบไปด้วยบุคคลสองคนขึ้นไปมารวมกันอยู่ที่แห่งใดแห่งหนึ่งร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งใช้และไม่ใช้ภาษา (Verbal and Non Verbal) มีผู้นำและสมาชิกหรืออาจไม่มีผู้นำก็ได้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความพอใจ มีการยอมรับและให้ความเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีความปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

บาร์เกอร์ และคนอื่น ๆ (Barker and others. 1987 : 8, 14) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง กลุ่มย่อยที่มีสมาชิกตั้งแต่ 3 - 15 คน มารวมกันเพื่อการเผชิญหน้ากัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันตลอดชั่วระยะเวลาหนึ่งซึ่งเป็นโครงสร้างของความเคลื่อนไหว (Dynamics) ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างไม่จบสิ้น

จากเอกสารที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำงานร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคน สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งก่อให้เกิดความเคลื่อนไหว (Dynamics) ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

2.2 ความหมายของพลังกลุ่ม

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับพลังกลุ่ม (Group Dynamics) ไว้หลายท่านดังนี้

บอนเนอร์ (Bonner. 1959 : 10) ให้ความหมายว่า พลังกลุ่มเป็นแรงผลักดันที่เกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน โดยมีความสัมพันธ์มีการสื่อสาร และมีการปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังขึ้นภายในกลุ่ม ขนาดของพลังนี้จะเกิดขึ้นมากหรือน้อยต่างกันออกไปตามสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม

รีวีล (Reeves. 1970 : 12) ให้ความหมายว่า พลังกลุ่มเป็นแรง (Forces) ที่แต่ละบุคคลในกลุ่มใช้ โดยบุคคลจะถูกกระตุ้นด้วยแรงเคลื่อนไหวของกลุ่ม (Group Dynamics) เกือบทุกขณะตลอดชีวิตซึ่งเวลาส่วนใหญ่ของมนุษย์ใช้ไปในกิจกรรมภายใต้สังคมและเกือบตลอดเวลา ไม่มีเวลาใดที่มนุษย์จะมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ

พนม ลิมอารีย์ (2529 : 1 - 2) ให้ความหมายว่า พลังกลุ่ม (Group Dynamics) เกิดจากคำ 2 คำ คือ คำว่า Group ซึ่งหมายถึง กลุ่มหรือหมู่คณะ และคำว่า Dynamics ซึ่งหมายถึง การเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลง การไม่อยู่นิ่ง เมื่อนำมารวมกันเป็นคำว่า Group Dynamics จึงหมายถึงความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม แต่มิได้หมายความว่าสมาชิกแต่ละคนของกลุ่มจะต้องทำอะไรเหมือนกันหมด แต่จะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคนอื่น มีการปรับตัว ปรับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะต่อเนื่องกัน

จากเอกสารที่กล่าวมา สรุปได้ว่า พลังกลุ่มไม่ใช่วิธีการ แต่เป็นแรงผลักดันที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ การปรับตัว หรือการแสดงออกของบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเพื่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งพลังหรือแรงผลักดันจากองค์ประกอบต่าง ๆ ในกลุ่มที่แอบแฝงซ่อนเร้นอยู่จะช่วยทำให้กลุ่มสามารถดำเนินการไปได้ตามลักษณะที่มีอยู่

2.3 ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

Group Process หรือ กระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่ม ในวงการศึกษามีผู้นำมาใช้ในการบริหารบุคลากร การนิเทศการศึกษา การอบรมครูประจำการ การฝึกนิสิตฝึกสอน ตลอดจนนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน สำหรับในประเทศไทย มีผู้ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่มและให้หลายชื่อด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยจะใช้ชื่อตามการอ้างอิง ดังนี้

ฉันทนา ภาคบังข (2517 : 12) ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่มในความหมายของวิชากลุ่มสัมพันธ์ว่า คือ วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีปฏิริยาโต้ตอบแก่กันในกลุ่ม อิทธิพลต่าง ๆ ที่มีต่อกัน ลักษณะของสมาชิกกลุ่ม ผู้นำ ผู้ตาม ตลอดจนการแก้ไขข้อขัดข้องของกลุ่มว่ามีเทคนิคหรือวิธีการในการแก้ไขข้อขัดข้องอย่างไร และวิธีไหนจึงจะได้ผลมากที่สุด

เขาวงกต เดชะคุปต์ (2517 : 30) ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่มในความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ว่า หมายถึง วิธีการที่นำพลังกลุ่มมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในกลุ่ม ซึ่งถ้าสามารถนำพลังของกลุ่มดังกล่าวมาใช้ได้อย่างถูกต้อง จะช่วยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ของกลุ่มเป็นอย่างดี และในการรวมกลุ่มเพื่อทำสิ่งใดก็ตาม การดำเนินกระบวนการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยการวิเคราะห์และการควบคุมพลังหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในกลุ่มเสมอ

ทศนา แวมณี และคนอื่น ๆ (2522 : 9) ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ โดยการทำงานกลุ่มในความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ว่า คือ กระบวนการที่ใช้กลุ่มในการแก้ปัญหา หรือกระทำการสิ่งใดร่วมกันเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผู้เรียนจะเป็นผู้เข้าเรียนกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง และใช้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นกระบวนการสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และการรับรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ

1. จะช่วยฝึกทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น (Interpersonal Communication - Skills)
2. จะช่วยฝึกทักษะในการใช้วิจารณญาณตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ (Decision Making and Problem Solving Skills)
3. จะช่วยฝึกทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น (Helping-Relationship Skills)
4. จะช่วยฝึกทักษะในการวิจารณ์ วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมต่าง ๆ (Value Clarification) ทำให้ตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดดี ไม่ดี ควร ไม่ควร
5. จะช่วยฝึกทักษะในการพัฒนาตนเอง (Personality Development Skills) เมื่อรู้จักตนเองดี รู้จักจุดเด่น ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง จะช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น

จากเอกสารที่กล่าวมา สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่มหรือ Group Process เป็นวิธีการที่ให้กลุ่มกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน แล้วนำพลังกลุ่ม (Group Dynamics) ที่เกิดขึ้น มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ของสมาชิก

จะเห็นได้ว่า วิธีการหรือกระบวนการนั้นจะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวหรือพลังกลุ่มต่อเนื่องกันไป ดังนั้นการวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้ชื่อ "กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์" แทนคำว่า "กระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่ม" หรือ "Group Process"

2.4 หลักการเรียนรู้ของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ทศนา แชมมณี (2522 : 199 - 200) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ในความหมายของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ว่า คือ หลักการศึกษาที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องของพฤติกรรมมนุษย์ที่มีผลต่อกันและกัน ทั้งนี้โดยยึดหลักการเรียนรู้บางประการดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นผู้เรียนจึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของตน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล ถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ
3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจจึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถใช้การเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองนั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี
4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ที่มีความสำคัญ หากผู้เรียนมีความเข้าใจและมีทักษะในเรื่องนี้แล้ว จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ที่ตนต้องการ
5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้

2.5 หลักการสอนของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ทศนา แชมมณี (2522 : 200 - 201) ได้กล่าวถึงหลักการสอนที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ในความหมายของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนว่า คือ การสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ เป็นการสอนที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องของพฤติกรรมของคนที่มีผลกระทบซึ่งกันและกัน โดยครูผู้สอนพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ ดังนี้

1. หลักการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนให้ทั่วถึงกันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะการที่ผู้เรียนได้มีบทบาทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือ ความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. หลักการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นต้องอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมมีผลกระทบต่อกันและกันอยู่เสมอ การให้ผู้เรียนได้ฝึกการเรียนรู้อิงลักษณะกลุ่มนี้ จะให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

3. หลักการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตัวเองเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พยายามค้นหาและพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้นผู้เรียนมักจะจดจำได้ดีและมักจะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าจากผู้อื่น

4. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงควรพยายามเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบด้วย ไม่ใช่มุ่งแต่ที่คำตอบอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงกระบวนการและวิธีการที่ได้คำตอบนั้นมา

5. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น ดังนั้นครูจึงควรพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดค้นหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียนด้วย

2.6 กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ทิศนา ขวมนัน (2522 : 201 - 202) กล่าวถึงกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ในทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนว่า การสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนจะมีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่มที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึงกัน และในขณะเดียวกันก็ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความคิด ความรู้สึก ปฏิกริยา และพฤติกรรมของผู้อื่น และเรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ นอกจากนี้ครุर्मักจะหาทางให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้และพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้อยู่เสมอ ซึ่งจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นประโยชน์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน สามารถกระทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. เกม (Game) เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสอนได้ดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้น ให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตัวเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้การชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ นอกจากนั้นยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role - Play) เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่เริ่มได้รับความนิยมในการนำมาใช้ในการสอน วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมานั้น แล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้งและยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา

วิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเสนอกรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดง เพราะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่ได้รับจนเกินไป

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือ วิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่ช่วยทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนั้นการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันและได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6. กลุ่มย่อย (Small Group) วิธีการใช้กลุ่มย่อยในการสอนนี้เป็นวิธีการที่ใช้กันมานานแล้ว อาจจะเป็นเพราะเล็งเห็นแล้วว่าเป็นประโยชน์ในการเรียนของผู้เรียน กลุ่มย่อยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น การใช้กลุ่มย่อยมีหลายวิธีต่าง ๆ กันแล้วแต่ผู้จัดจะคิดได้ ที่นิยมใช้กันมากก็มี Brainstroming, Phillips 66, Bull Session, Fishbowl Technique และ Buzz Group เหล่านี้ เป็นต้น

ในงานวิจัยครั้งนี้ ใช้กิจกรรมในการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ดังนี้

1. เกม
2. บทบาทสมมติ
3. กรณีตัวอย่าง
4. สถานการณ์จำลอง
5. กลุ่มย่อย

2.7 ลำดับการเรียนรู้ตามวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เยาวยา เดชะคุปต์ (2516 : 228 - 231) ได้แบ่งลำดับการเรียนรู้ตามวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้เป็น 4 ระยะดังนี้คือ

1. ระยะการมีส่วนร่วม (Participation or Involvement Stage)

การเริ่มต้นการเรียนรู้จะเริ่มจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมทางการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่เข้าใจ ไม่เฉื่อยชา นอกจากนี้การเรียนรู้จะเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าและมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น ถ้าผู้เรียนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ จะเน้นการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้านดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical Involvement)

ได้แก่ การที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning by Doing) รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ (Ego or Emotional Involvement)

การเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัตินั้นอย่างแท้จริง ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่กระทำนั้นจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกลุ่ม ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่การรับรู้แนวความคิด และการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี และช่วยให้จำเนื้อหาวิชาได้นานอีกด้วย

1.3 การมีส่วนร่วมทางปัญญาหรือสมอง (Intellectual or Mental Involvement) การมีส่วนร่วมทางด้านนี้ คือ การที่ผู้เรียนเกิดการเห็นจริงหรือประจักษ์ แล้ว มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และการสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้ นั้น ซึ่งจะทำให้ การเรียนมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้นและเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดและเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่เรียนรู้ นั้น ด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Involvement) การเรียนรู้ โดยการแบ่งกลุ่มย่อยตามหลักกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นี้ เมื่อผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่ม ก็จะมี ความสัมพันธ์กับผู้อื่น กล่าวคือจะเกิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หรือการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไป อย่างกว้างขวางและเกิดผลดีอีกด้วย

2. ระยะวิเคราะห์ (Analysis Stage)

เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว ระยะต่อไป เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทันที ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน มีความรู้อย่างกว้างขวาง และยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดีขึ้นด้วย

3. ระยะสรุปและประยุกต์หลักการ (Generalization and Application Stage)

เมื่อผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ได้ จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นแล้วสรุปเป็นหลักการของตนเอง การเรียนรู้ นั้น นอกจากจะเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบันแล้วยังเรียนเพื่อแก้ปัญหาและเพื่อสร้างสรรค์สิ่ง ใหม่ขึ้นในอนาคต ดังนั้นจึงเป็นที่เชื่อได้ว่า เมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจ หลักการของเรื่องหนึ่ง ๆ แล้ว เขาจะสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ในอนาคตหรือ ประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้นจะทำได้ใน 2 ลักษณะคือ

3.1 การประยุกต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพหรือการพัฒนาตนเอง (Self Development) ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Relations) หรือการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา (Problem - Solving) ต่าง ๆ ในอนาคต และเพื่อใช้ในการปรับปรุงและควบคุมธรรมชาติ และสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

4. ระยะประเมินผล (Evaluation Stage)

จากหลักการที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้เกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรง และเกิดจากการเรียนรู้กันในกลุ่มย่อย ดังนั้นผู้เรียนย่อมจะทราบผลการเรียนรู้ของตนและของกลุ่มได้เป็นอย่างดี การประเมินผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ถือว่า ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เขาวา เดชะคุปต์ (2516 : 277 - 280) ได้ศึกษาทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา โดยทำการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า แบบตัวอย่างบทเรียนที่สร้างขึ้นสามารถประยุกต์ใช้กับนักเรียนต่างระดับชั้นและต่างระดับความสามารถได้ และการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ได้รับการฝึกทักษะปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมบรรยากาศแบบประชาธิปไตยไปพร้อม ๆ กัน

พัชรี เอี่ยมทัศน์ (2518 : 46 - 49) ได้เปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์หน่วยร้อยละ โดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประถมวิเทศ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

แต่หลังการทดลองหนึ่งเดือน กลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีธรรมดา สำหรับทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ส่วนกลุ่มที่เรียนแบบธรรมดาไม่เปลี่ยนแปลง

นันทนา เทพบริรักษ์ (2519 : 47 - 51) ได้เปรียบเทียบการสอนวิทยาศาสตร์หน่วยพลังงาน โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า กลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลทางการเรียนสูงขึ้น และทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์และทัศนคติทางการเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีธรรมดา และหลังจากเรียนจบแล้ว 1 เดือน นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความแม่นยำในเนื้อหาดีกว่า ส่วนทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่ม ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

มณฑา ธงอินเนตร (2521 : 55 - 58) ได้เปรียบเทียบการสอนวิชาเรขาคณิต โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสนามบิน จังหวัดขอนแก่น พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีพัฒนาการทางผลสัมฤทธิ์และทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีธรรมดา แต่เมื่อเรียนผ่านไป 1 เดือน นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับเดียวกับหลังการทดลองใหม่ ๆ และมีทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์พัฒนาดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบธรรมดามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง และมีทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

วิริยะ นนทะนิวาสน์ (2523 : 47 - 49) ได้เปรียบเทียบการสอนจริยธรรม โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า กลุ่มที่สอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติทางจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ สูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมดา และหลังจากสอนไป 1 เดือน ทัศนคติทางจริยธรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มคงเดิม แต่กลุ่มที่สอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมดา

สะอาด เลิศหิรัญ (2523 : 58) ได้เปรียบเทียบการสอนวิชาภาษาไทยเรื่อง ลูกลอยหอยสังข์ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับ วิธีสอนแบบธรรมดา พบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้สูงขึ้น แต่เมื่อ เปรียบเทียบผลการสอนหลังทดลอง พบว่า กลุ่มที่เรียนโดยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มี ทักษะคิดต่อการเรียนดีกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมดา

ปราณีต มัลลียงค์ (2523 : บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับ การสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนความคิด สร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ

จากการศึกษางานวิจัยที่ใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน ทักษะคิดและคุณลักษณะนิสัยของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะนำวิธีการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ จังหวัดชัยนาท

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ที่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมา จำนวน 18 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2535 ที่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมา ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่ายจากประชากร โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ ปีการศึกษา 2535 จำนวน 36 คน ทำแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน
2. นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนและเรียงลำดับคะแนนจากสูงลงไปหาต่ำสุด แล้วคัดเลือกนักเรียนที่ได้คะแนนความรับผิดชอบต่อเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมา จำนวน 18 คน
3. สัมภาษณ์นักเรียนในข้อ 2 เพื่อสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลอง และสุ่มนักเรียนที่สมัครใจมาจำนวน 16 คน และสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. โปรแกรมการสอนแบบปกติ
3. แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อเพื่อน
 - 1.2 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนสร้างโปรแกรมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 - 1.3 สร้างโปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาความรับผิดชอบต่อเพื่อนและนิยามปฏิบัติการ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดนิทัศน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา หาสิตะพันธ์ และรองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กริทอง ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข
 - 1.4 นำโปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท จำนวน 8 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.5 นำโปรแกรมที่ทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป
- โปรแกรมการพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนโดยการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ประกอบด้วยการฝึกทั้งหมด 16 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที โดยทดลองสัปดาห์ละ 2 ครั้ง คือ ในวันจันทร์และวันพุธ หลังเลิกเรียน ตั้งแต่เวลา 15.40 - 16.30 น. เป็นเวลา 8 สัปดาห์ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

2. โปรแกรมการสอนแบบปกติ

2.1 รวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนจากเอกสาร งานวิจัย และแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

2.2 สร้างโปรแกรมการสอนแบบปกติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนโดยให้มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับโปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

2.3 นำโปรแกรมการสอนแบบปกติที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ซึ่งได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.พองพรรณ เกิดนิทัศน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา หาลิตะพันธ์ และรองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กริทอง ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำโปรแกรมการสอนแบบปกติที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหัวยาง อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียง กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน

2.5 นำโปรแกรมที่ทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

โปรแกรมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนโดยการสอนแบบปกติประกอบด้วย การสอน ทั้งหมด 16 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที โดยทดลองสัปดาห์ละ 2 ครั้ง คือ วันอังคาร และวัน พฤหัสบดี หลังเลิกเรียน ตั้งแต่เวลา 15.40 - 16.30 น. เป็นเวลา 8 สัปดาห์ (ดัง รายละเอียดในภาคผนวก)

3. แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน

3.1 ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนจากเอกสาร งานวิจัย และแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

3.2 นำเนื้อหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนมาสร้างเป็นนิยามปฏิบัติการ

3.3 สร้างข้อความตามนิยามปฏิบัติการเป็นลักษณะเหตุการณ์เกี่ยวกับความ รับผิดชอบต่อเพื่อน มี 3 ตัวเลือก โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนคือ

ถ้านักเรียนเลือกคำตอบที่แสดงถึงมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนมาก ให้คะแนน 2

คะแนน

ถ้านักเรียนเลือกคำตอบที่แสดงถึงมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนบ้าง ให้คะแนน 1

คะแนน

ถ้านักเรียนเลือกคำตอบที่แสดงถึงไม่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อน ให้คะแนน 0

คะแนน

3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดนิทกข์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา หาสิตะพันธ์ และรองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง พิจารณาโครงสร้างของแบบสอบถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

3.5 หาค่าอำนาจจำแนกโดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท จำนวน 100 คน ซึ่งเป็นนักเรียนคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด หาคะแนนรายข้อ แล้วเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามแต่ละข้อ โดยใช้วิธีการของการแจกแจงที (T-Distribution) ในการตรวจสอบเลือกข้อที่มีอำนาจจำแนกที่ (t) สูง ซึ่งได้จำนวนข้อของแบบสอบถาม 28 ข้อ และมีค่า t อยู่ระหว่าง 2.10 - 11.81

3.6 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้วจากข้อ 3.5 โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2524 : 226) ซึ่งมีรูปแบบการทดลองดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T_1	X_1	T_2
CR	T_1	X_2	T_2

เมื่อ X_1 แทน การเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

X_2 แทน การสอนแบบปกติ

E แทน กลุ่มทดลอง

C แทน กลุ่มควบคุม

T_1 แทน การสอบก่อนการทดลอง

T_2 แทน การสอบหลังการทดลอง

R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม

การดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2536 แล้วผู้วิจัยรวบรวมคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามดังกล่าวไว้เป็นคะแนนสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

2. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยตนเอง ซึ่งใช้วิธีการแตกต่างกันดังนี้

2.1 กลุ่มทดลอง พัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนด้วยวิธีการระดมสมองกลุ่มสัมพันธ์โดยใช้เวลาทั้งหมด 16 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง คือ วันจันทร์ และ วันพุธ เวลา 15.40 - 16.30 น. เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2536 ถึงวันที่ 24 มีนาคม 2536

2.2 กลุ่มควบคุม พัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนด้วยวิธีการสอนแบบปกติโดยใช้เวลาทั้งหมด 16 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง คือ วันอังคาร และ วันพฤหัสบดี เวลา 15.40 - 16.30 น. เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2536 ถึงวันที่ 24 มีนาคม 2536

3. หลังการทดลองให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อนซึ่งเป็นแบบสอบถามชุดเดียวกับที่ใช้สอบก่อนดำเนินการทดลอง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2536 นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งนี้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

4. นำคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อเพื่อนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อเพื่อนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อเพื่อนของกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการสอนแบบปกติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพแบบสอบถาม ได้แก่

1.1 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามโดยวิธีการของการแจกแจงที่ (t - Distribution) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 185 - 186)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S^2_H}{n_H} + \frac{S^2_L}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S^2_H	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	S^2_L	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	N_H	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง
	N_L	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

1.2 วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาลัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 170 - 172)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S^2_i}{S^2_t} \right]$$

- เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
 n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 S^2_i แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
 S^2_t แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

2. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

2.1 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อเพื่อนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การทดสอบของ แมน วิทนี (The Mann - Whitney U test) (นิภา ศรีไพโรจน์. 2528 : 149)

2.2 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อเพื่อนระหว่างคะแนนสอบก่อนและสอบหลังของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การทดสอบของวิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed - Ranks Test) (นิภา ศรีไพโรจน์. 2528 : 111)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แทนความหมาย ดังต่อไปนี้

- N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
- R^+ แทน การจัดอันดับค่าผลต่างของความรับผิดชอบต่อเพื่อนที่มีค่าเป็นบวก
- R^- แทน การจัดอันดับค่าผลต่างของความรับผิดชอบต่อเพื่อนที่มีค่าเป็นลบ
- R_1 แทน ผลรวมของตำแหน่งที่ได้จากกลุ่มทดลอง
- R_2 แทน ผลรวมของตำแหน่งที่ได้จากกลุ่มควบคุม
- U แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการทดสอบของ แมน-วิทนีย์
- T แทน ผลรวมของ R ที่มีจำนวนน้อยกว่า ซึ่งพิจารณาในการทดสอบของ วิลคอกซัน (Wilcoxon)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และก่อนได้รับการสอนแบบปกติ (ดังตาราง 1)
2. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และภายหลังได้รับการสอนแบบปกติ (ดังตาราง 2)
3. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (ดังตาราง 3)

4. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนในกลุ่มควบคุมก่อนและหลังได้รับการสอนแบบปกติ (ดังตาราง 4)

ตาราง 1 เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และก่อนได้รับการสอนแบบปกติ

คนที่	คะแนนของ กลุ่มทดลอง	อันดับ	คะแนนของ กลุ่มควบคุม	อันดับ	U
1	18	9	11	2.5	31.5
2	25	15.5	25	15.5	
3	20	11.5	23	13.5	
4	14	4	17	7.5	
5	11	2.5	16	6	
6	7	1	17	7.5	
7	23	13.5	15	5	
8	20	11.5	19	10	
		$R_1 = 68.5$		$R_2 = 67.5$	

จากตาราง 1 ค่า U ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าก่อนการทดลองนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนไม่แตกต่างกัน

ตาราง 2 เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มควบคุมภายหลังได้รับการสอนแบบปกติ

คนที่	คะแนนของ กลุ่มทดลอง	อันดับ	คะแนนของ กลุ่มควบคุม	อันดับ	U
1	30	5.5	42	10	9**
2	44	12.5	29	4	
3	50	16	31	7	
4	49	14.5	26	2.5	
5	43	11	30	5.5	
6	49	14.5	22	1	
7	37	9	44	12.5	
8	33	8	26	2.5	
		$R_1 = 91$		$R_2 = 45$	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 ค่า U มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนแตกต่างกันภายหลังการทดลอง โดยนักเรียนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1

ตาราง 3 เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

คนที่	ความรับผิดชอบต่อเพื่อน		ผลต่างของ ความรับผิดชอบต่อเพื่อน	อันดับ	R^-	R^+
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง				
1	18	30	12	1		+1
2	25	44	19	4		+4
3	20	50	30	5		+5
4	14	49	35	7		+7
5	11	43	31	6		+6
6	7	49	42	8		+8
7	23	37	14	3		+3
8	20	33	13	2		+2
รวม	138	335	196	36		+36

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

$T = 0^{**}$

จากตาราง 3 ค่า T มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังการทดลอง โดยหลังการทดลองให้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2

ตาราง 4 เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังได้รับการสอนแบบปกติ

คนที่	ความรับผิดชอบต่อเพื่อน		ผลต่างของ ความรับผิดชอบต่อเพื่อน	อันดับ	R^-	R^+
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง				
1	11	42	31	8		+8
2	25	29	4	1		+1
3	23	31	8	4		+4
4	17	26	9	5		+5
5	16	30	14	6		+6
6	17	22	5	2		+2
7	15	44	29	7		+7
8	19	26	7	3		+3
รวม	143	250	107	36		+36

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

$T = 0^{**}$

จากตาราง 4 ค่า T มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักเรียนในกลุ่มควบคุมมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังการทดลอง โดยหลังการทดลองใช้วิธีสอนแบบปกติ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
3. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการสอนแบบปกติ

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนเพิ่มขึ้นภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
3. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนเพิ่มขึ้นภายหลังได้รับการสอนแบบปกติ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2535 ที่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 18 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ อำเภอมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2535 ที่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. โปรแกรมการสอนแบบปกติ
3. แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน

การดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2536 แล้วผู้วิจัยรวบรวมคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามดังกล่าวไว้เป็นคะแนนสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

2. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยตนเอง ซึ่งใช้วิธีการแตกต่างกัน ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลอง พัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้เวลาทั้งหมด 16 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง คือ วันจันทร์ และวันพุธ เวลา 15.40 - 16.30 น. เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2536 ถึงวันที่ 24 มีนาคม 2536

2.2 กลุ่มควบคุม พัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ โดยใช้เวลาทั้งหมด 16 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง คือ วันอังคาร และ

วันพฤหัสบดี เวลา 15.40 - 16.30 น. เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2536 ถึงวันที่ 24 มีนาคม 2536

3. หลังการทดลองให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อนซึ่งเป็นแบบสอบถามชุดเดียวกับที่ใช้สอบก่อน ดำเนินการทดลอง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2536 นำคะแนนที่ได้จากการสอบครั้งนี้เป็นคะแนนสอบหลังการทดลอง (Posttest)

4. นำคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และก่อนได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้การทดสอบของ แมน-วิทนี (The Mann-Whitney U Test)

2. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และภายหลังได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้การทดสอบของ แมน-วิทนี (The Mann-Whitney U Test)

3. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้การทดสอบของ วิลคอกซ์ (The Wilcoxon Matched Pairs Signed - Ranks Test)

4. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนในกลุ่มควบคุมก่อนและหลังได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้การทดสอบของ วิลคอกซ์ (The Wilcoxon Matched Pairs Signed - Ranks Test)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มควบคุมก่อนได้รับการสอนแบบปกติ ผลปรากฏว่าความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มควบคุมภายหลังได้รับการสอนแบบปกติ ผลปรากฏว่า ความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ
3. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลปรากฏว่า ภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนในกลุ่มควบคุมก่อนและหลังได้รับการสอนแบบปกติ ผลปรากฏว่า ภายหลังได้รับการสอนแบบปกติ ความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลของการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ปรากฏผลวิจัยดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน

1.1 นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า การเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี และคนอื่น ๆ (2522 : 7, 9) ที่กล่าวว่า ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้ากลุ่ม จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการวิเคราะห์ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งการฝึกเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพของตนได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การใช้วิจารณญาณตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ การช่วยเหลือผู้อื่น การวิจารณ์ วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมต่าง ๆ ทำให้ตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดดี ไม่ดี ควร ไม่ควร รู้จักจุดเด่นและยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง ซึ่งช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเฮวพา เดชะคุปต์ (2516 : 277 - 280) ที่ศึกษาทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา โดยทำการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 พบว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สามารถใช้สอนนักเรียนที่ต่างระดับชั้นและต่างระดับความสามารถให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด ค่านิยม ตลอดจนมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมบรรยากาศแบบประชาธิปไตยไปพร้อม ๆ กัน และสอดคล้องกับ อัจฉรา จตุรพิชพร (2523 : 50) ที่ศึกษาการนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการสอนจริยธรรม 3 คุณลักษณะ คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์กับการสอนด้วยวิธีธรรมดา กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ทักษะคิดทางจริยธรรมของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับ ประณีต มาลัยวงศ์ (2523 : 77) ที่ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปะโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนปกติ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้และผลงานวิจัยที่สอดคล้องกันดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้ ทั้งนี้เพราะ การเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน นักเรียนจะได้รับประสบการณ์โดยตรง ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุก ๆ ด้าน ทั้งกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ เกิดการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้ผู้เรียน ยอมรับตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น พร้อมทั้งแก้ไขพฤติกรรมของตนเอง เพื่อพัฒนาตนเอง ให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ซึ่งทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบการกระทำของตนที่จะส่งผลต่อบุคคลอื่นอีกด้วย

1.2 นักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ มีความรับผิดชอบต่อเพื่อน สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า การสอนแบบปกติสามารถพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คุชกู ทร์พีย์รุ้ง (2529 : 56) ที่ศึกษาผลการใช้บทบาท สมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยกลุ่ม ทดลองใช้บทบาทสมมติส่วนกลุ่มควบคุมใช้การสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมที่ ได้รับการสอนแบบปกติ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานเพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรรัตน์ แก่นทอง (2529 : 53) ที่ศึกษาการใช้บทบาทสมมติพัฒนาความรับผิดชอบต่อชุมชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยกลุ่มทดลองใช้บทบาทสมมติ ส่วนกลุ่มควบคุมใช้การสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนกลุ่ม ควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ มีความรับผิดชอบต่อชุมชนเพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดวงจันทร์ พนุทอง (2533 : 89) ที่ศึกษาผลการใช้แม่แบบหนังตลกที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยกลุ่มทดลองใช้แม่แบบหนังตลก ส่วนกลุ่มควบคุมใช้การ สอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้าน ความรับผิดชอบเพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้และผลงานวิจัยที่สอดคล้องกันดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การสอนแบบปกติสามารถพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้ ทั้งนี้เพราะว่า บรรยากาศในการประชุมนี้เทศ นักเรียนมีความตื่นตัวและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วม กิจกรรมเป็นอย่างดี ในครั้งต่อ ๆ มา ผู้วิจัยได้ทบทวนเนื้อหาที่เรียนไปครั้งก่อนให้เชื่อมโยง กับเนื้อหาที่จะเรียนต่อไปโดยเล่าเหตุการณ์ที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง หลังจากนั้น เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและแสดงความคิดเห็น แล้วครูสรุปอีกครั้งหนึ่ง ส่วนครั้งสุดท้าย ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนเพิ่มขึ้น และได้ นำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองดีขึ้น เป็นที่ยอมรับของเพื่อนในกลุ่ม และในชั้นเรียน

2. ความรับผิดชอบต่อเพื่อนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลอง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบต่อเพื่อน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่ง สอดคล้องกับ สแตรง (Strang, 1952 : 13 - 14) ที่กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มว่า สามารถสนองความต้องการพื้นฐานด้านจิตใจของบุคคล เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของ กลุ่มและต้องการการยอมรับจากหมู่คณะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทาง ด้านสังคม ทักษะคติ ความสนใจ ความเจริญงอกงามในด้านความรู้และทักษะอีกด้วย และ สอดคล้องกับ เออร์วิน ยาลอม (Wilson and Kneisl, 1979 : 467 ; อ้างอิงมาจาก Irvin Yalom) ที่กล่าวว่า กลุ่มสามารถพัฒนาบุคคลให้มีความประพฤติไปในทางที่พึงประสงค์ การปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะพฤติกรรม ส่วนการ สอนแบบปกติเน้นการสื่อสารแบบบรรยายโดยนักเรียนเป็นผู้ฟังเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้ลงมือ ปฏิบัติจริง ประสบการณ์ที่ได้จึงมีผลต่อนักเรียนในระดับความรู้ ความเข้าใจเท่านั้น จะเห็นได้ว่า การเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นั้น นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ได้มีโอกาสวิเคราะห์ประสบการณ์จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรมที่ร่วมกันลงมือปฏิบัติอย่างลึกซึ้งและจดจำได้ดี พร้อมทั้งสามารถนำ

ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดีกว่าการสอนแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ
 วิริยะ นนทะนิวาสน์ (2523 : 47 - 49) ที่เปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธี
 กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า
 กลุ่มที่สอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติทางจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสูงกว่า
 กลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมดามากกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ นิจิตรา พงษ์จินดากร
 (2525 : 9) ที่ทดลองสอนความรับผิดชอบแก่นักเรียนที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญา
 ต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ในระดับประถมศึกษา พบว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มี
 ทัศนคติต่อการแสดงความรับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มที่สอนโดยวิธีธรรมดามากกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .05

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้และผลงานวิจัยที่สอดคล้องดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า
 กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีการที่ใช้พัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้
 อย่างมีประสิทธิภาพกว่าวิธีการสอนแบบปกติ ทั้งนี้เพราะว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เปิด
 โอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมในการเรียนการสอนโดยทั่วถึงกัน พร้อมกันนี้ครูได้ใช้
 คำถามกระตุ้นให้นักเรียนค้นหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ความเข้าใจนั้น
 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนและสามารถจดจำได้ดี
 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าจากผู้อื่น

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองกับนักเรียนทั้ง 2
 กลุ่มด้วยตนเอง ทำให้พบความแตกต่างของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระหว่างการ
 ทดลองที่สังเกตได้ดังนี้

1. นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความกระตือรือร้น
 สนใจและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งเป็นอย่างดี จากการสอบถาม
 ทราบว่า นักเรียนได้รับความสนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรม ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่เคย
 ทราบมาก่อนและไม่เคยได้เข้าร่วมกิจกรรมเช่นนี้มาก่อน หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละ
 ครั้ง นักเรียนได้นำประสบการณ์ที่ได้รับไปทดลองปฏิบัติได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ ทำให้
 เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในครั้งนี้

2. นักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ มีความกระตือรือร้น สนใจและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี โดยสังเกตจากความสนใจและความตั้งใจฟังการบรรยาย การร่วมกันอภิปราย การซักถามและการสรุปของนักเรียน ต่อมา ระยะเวลา ๑ ปี นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยอภิปรายแสดงความคิดเห็นและต้องการให้ผู้วิจัยเป็นผู้สรุปมากกว่าให้นักเรียนช่วยกันสรุป จากการสอบถาม นักเรียนให้ความเห็นว่า คิดไม่ออก ต้องใช้เวลามากและสรุปไม่ตรงกับเนื้อหาที่ผู้บรรยายสรุปมาแล้ว ส่วนเนื้อหาที่ผู้วิจัยบรรยาย นักเรียนได้รับความสนุกสนานและได้รับความรู้ความเข้าใจพอสมควร ได้นำประสบการณ์ที่ได้รับไปทดลองปฏิบัติเป็นบางเรื่อง แต่บางเรื่องไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าควรทำหรือไม่ควรทำ เกิดความขัดแย้งกับความรู้สึก เพราะเคยได้รับฟังจากการบรรยายเท่านั้น ไม่เคยปฏิบัติจริงมาก่อน

สาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมดังกล่าว ผู้วิจัยคาดว่า เนื่องมาจากการสอนแบบปกติของกลุ่มควบคุมไม่เอื้ออำนวยให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงบทบาทและไม่ได้เห็นแบบอย่าง เพราะผู้วิจัยใช้วิธีบรรยายโดยเล่าเหตุการณ์ให้นักเรียนฟังแล้วเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายซักถามและสรุป ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มทดลองที่นักเรียนมีโอกาสได้แสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและได้เห็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า นักเรียนทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมให้ความร่วมมือในการทดลองเป็นอย่างดี ตั้งแต่การตอบแบบสอบถาม การแสดงความสมัครใจ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมจนเสร็จสิ้นการทดลอง จากการสอบถามนักเรียนทั้งสองกลุ่ม มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า อยากเข้าร่วมกิจกรรมในทำนองนี้อีก เพราะมีความสนุกสนาน ได้รับความรู้ความเข้าใจและสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่าการพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นอกจากจะทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงขึ้นแล้วยังทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ และช่วยให้ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้จึงน่าจะนำวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนให้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย

2.1 ควรมีการนำวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปทดลองใช้ปลูกฝังหรือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ เป็นต้น

2.2 ควรมีการนำวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปทดลองสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับประถมศึกษา เพื่อปลูกฝังให้เกิดมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2.3 ควรมีการนำวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปทดลองสอนในระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.4 เมื่อมีการทดลองพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์แล้ว ควรมีการติดตามผลภายหลังการทดลองทุก ๆ 1 เดือน 3 เดือน หรือ 6 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ยูไนเต็๊ดโปรดักชั่น, 2520.

จรรยา สุภาพ. แบบเรียนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.

ฉันทนา ภาคบงกช. การสอนสังคมศึกษาเรื่อง "วันสำคัญ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.

ชวาล แพร่ตกุล. หลักสูตรอบรมพิเศษวิชาการวัดผลระยะสั้น. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2514.

ชม ภูมิภาค. "บทความวิทยุกระจายเสียงของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย," ชุดการศึกษาเพื่อคุณธรรม. กรุงเทพฯ : เจริญวิทยการพิมพ์, 2525.

ดนัย งามมานะ. ความรู้สึกรับผิดชอบ ความอยากหรืออยากเห็น และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับแบบเอาใจใส่เกินไป. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518. อัดสำเนา.

ดวงจันทร์ หนูทอง. ผลของการใช้แม่แบบหนังสือที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้าน ความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมณีเจริญ มิตรภาพที่ 227 จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.

คุชฎี ทรัพย์ปรุง. ผลการใช้บทบาทสมมติพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดรางบัว กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

ทศนา แวมณี และคนอื่น ๆ. กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์, 2522.

- นันทนา เทพบริรักษ์. การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาวิทยาศาสตร์หน่วย "พลังงาน"
โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมชาติในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
 วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.
- นิภา วิจิตรศิริ. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนหนองแคสรีกัญญา จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- นิภา ศรีไพโรจน์. สถิติอนุพาราเมตริก. มหาสารคาม : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2528.
- ประณต เล็กสวัสดิ์. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การพึ่งตนเอง พฤติกรรม
ด้านการเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.
- ประดิษฐ์ อปรมัย. "การพัฒนาความรับผิดชอบของเด็ก," การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก.
 กรุงเทพฯ : วิกตอรีการพิมพ์, 2524.
- ประมวญ ดิฉินสัน. วัยแรกวัยหลัก. กรุงเทพฯ : แพรวศึกษา, 2520.
- ปราณีต มาลัยวงศ์. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- พนม ลิ้มอารีย์. กลุ่มสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาสารคาม : ปรีดาออฟเซตการพิมพ์,
 2529.
- พรชัย รอดลมจิตร. ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมของเด็กนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาสองเครือข่ายและที่อยู่ในครอบครัวปกติในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- พรรัตน์ แก่นทอง. การใช้บทบาทสมมติพัฒนาความรับผิดชอบต่อชุมชนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

- นิจิตรา พงษ์จินดากร. การทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- พัชรี โอี่ยมทัศน์. การเปรียบเทียบผลการสอนคณิตศาสตร์หน่วย "ร้อยละ" โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516. อัดสำเนา.
- มณฑา ชงอินเนตร. การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาเรขาคณิตโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521. อัดสำเนา.
- เขาวพา เตะตะคุปต์. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516. อัดสำเนา.
- เรวดี วงศ์พรหมเมฆ. กระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพฯ : การพิมพ์ไชน่าวัน, 2521.
- ละม้ายมาศ ศรีทนต์ และจรรยา สุวรรณทัต. อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็กที่ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2510.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2531.
- _____. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2524.
- วิวัฒน์ รักษาเคน. ความล้าช้าในความรับผิดชอบและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- วิริยะ นพยะนิवासัน. การเปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523. อัดสำเนา.
- วรินทร์ รัชธรรม. การศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวล ความต้องการผลสัมฤทธิ์ และความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กไทยเชื้อชาติไทยและเด็กไทยเชื้อชาติจีน. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2515. อัดสำเนา.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2524.

สะอาด เลิศพิชญ์. การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาภาษาไทยเรื่อง "ลูกน้อยหอยสังข์" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบธรรมชาติ.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523.

อัครลำเนา.

สนธยา จัตรมาศ. "จริยธรรมในระดับประถมศึกษา : พฤติกรรมที่ต้องการและการปลูกฝัง," วารสารแนะแนว. 23 : 121 ; กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2532.

สบโชค พูลนวม. ความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความรับผิดชอบ.

วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัครลำเนา.

สมศักดิ์ ชินพันธ์. ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับความรับผิดชอบและมโนภาพแห่งตน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัครลำเนา.

อภิสิทธิ์ วงษา. ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อ การปรับตัว และลักษณะการเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตเทศบาลเมืองตาก. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. อัครลำเนา.

อัจฉรา จตุรนิพนธ์. การสอนจริยธรรมด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลาซิดแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523. อัครลำเนา.

อารี รังสินนท์. "โรงเรียนและสังคมกับการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก," การพัฒนามติกรรมเด็ก. กรุงเทพฯ : วิคตอรีการพิมพ์, 2524.

- Barker, Larry L. and others. An Introduction to Small Group Communication. 3th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Printice-Hall, Inc., 1987.
- Bonner, Hubert. Group Dynamics : Principles and Application. New York : The Ronald Press Company, 1959.
- Butterworth, Thomas. "The Relationship of Two Different Methods of Reporting Pupil Progress to the Reading Achivement School Attitude and Self Responsibility of A Sample of Six Grade Pupil," Dissertation Abstracts International. 35 : 2043-4 ; October, 1974.
- Fisher, B. Aubruy. Small Group Decision Making Communication and the Group Process. 2th ed. McGraw-Hill, Inc., 1981.
- Flipo, Edwin B. Management : A Behavioral Approach. New York : Allyn and Bacon, 1966.
- Funk and Wagnalls. New Standard Dictionary of The English Language. New York : Funk and Wagnalls, 1961.
- Gulley, Halbert E. Discussion, Conference and Group Process. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1963.
- Kemp, Gratton G. Perspectives on the Group Process. Boston : Haughton Mifflin, 1964.
- Reeves, Elton T. The Dynamics of Group Behavior. America : American Management Association, Inc., 1970.

Smart, Mollies Sterens. Children Development and Relationship.

New York : The Macmillan Company, 1967.

Strang, Ruth May. Group Work in Education. New York : Harper &

Brothers, 1958.

Wilson, Holly Garal and Kneisl, Caral-Ren. Psychiatric Nursing.

U.S.A. : Addison-Wesher Publishing Company, Inc., 1979.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

1. **โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์**
2. **โปรแกรมการสอนแบบปกติ**
3. **แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน**

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มลับฟ้า

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
1	ประชุมในเขต	1.สำรวจความรู้สึก 2.สถานการณ์จำลอง “แนะนำตัว”	1. เพื่อสร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพที่ดีในการเริ่มต้นเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และเกิดความเป็นกันเองคุ้นเคย พร้อมทั้งจะเรียนรู้พฤติกรรมและความรู้สึกที่เกิดจากการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 2. เพื่อให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย กฎ ระเบียบทั่วไปของการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของนักเรียนและครู	1.ครูสร้างบรรยากาศให้นักเรียนเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันด้วยกิจกรรมสำรวจความรู้สึก 2.ครูบรรยายให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย กฎ ระเบียบทั่วไป บทบาทหน้าที่ของนักเรียนและครู และข้อตกลงต่าง ๆ ในการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 3.ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมแนะนำตัว 4.ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและของสมาชิกจากการปฏิบัติกิจกรรมแนะนำตัว

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
				5. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงผลที่ได้รับจากกิจกรรมแนะนำตัว แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 6. ครูสรุปเพิ่มเติม 7. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป
2	การเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน	สถานการณ์จำลอง การรับฟังและยอมรับฟังและยอมรับความคิดเห็น	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลที่ติดึงจากการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่รับฟังและไม่ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน	โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ตั้งแต่ครั้งที่ 2-15 ผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการเช่นเดียวกัน แต่วิธีดำเนินการจะแตกต่างกันไป 1. ขั้นมีส่วนร่วมโดยให้นักเรียนเข้าร่วม

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
3	การเคารพสิทธิใน ความคิดเห็นของ เพื่อน	เกมหลายหัวดีกว่า หัวเดียว	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ โดยนักเรียนไม่ยึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่เปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น โดยนักเรียนถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน	กิจกรรมเรียนรู้ตามที่ครูกำหนดให้ 2. ขั้นวิเคราะห์โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนรู้พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงผลที่ได้จากกิจกรรม แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดเห็นต่าง ๆ และผลสรุป
4	การเคารพสิทธิ ด้านร่างกายของ เพื่อน	บทบาทสมมติเรื่อง "เพื่อนรัก"	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการไม่ละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาตและ	3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดเห็นต่าง ๆ และผลสรุป

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
5	การเคารพสิทธิ ด้านทรัพย์สินหรือสิ่ง ของของเพื่อน	1. เกมเลข มหัศจรรย์ 2. บทบาทสมมติ เรื่อง "รางวัล ที่ภาคภูมิใจ"	ไม่ทำร้ายร่างกายเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลเสียที่เกิดจากการ ละเมิดสิทธิด้านร่างกาย ของเพื่อนก่อนได้รับ อนุญาต และทำร้าย ร่างกายเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงความสำคัญของการ เคารพสิทธิด้านร่างกาย ของเพื่อน 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลดีที่เกิดจากการไม่ ละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สิน หรือสิ่งของของเพื่อน ก่อนได้รับอนุญาตและ การไม่ทำลายทรัพย์สิน หรือสิ่งของของเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลเสียที่เกิดจากการ ละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สิน หรือสิ่งของของเพื่อน	ของนักเรียนให้ชัดเจน อีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้ นักเรียนเห็นประโยชน์ จากการนำความคิด ต่าง ๆ ที่กลุ่มได้ช่วย กันสรุปไปใช้ในชีวิต ประจำวัน 4. ขึ้นประเมินผล โดยให้ ผู้เรียนร่วมกันประเมิน ผลการเรียนรู้ของตน เองและกลุ่มด้วยการ อภิปรายให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกัน 5. ครุ่นคิดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำ กิจกรรมครั้งต่อไป

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
6	การใช้ถ้อยคำ สุภาพอ่อนโยน กับเพื่อน	1. กรณีตัวอย่าง เรื่อง "โค นันทวิศาล" 2. บทบาทสมมติ เรื่อง "ภาษา ดอกไม้"	ก่อนได้รับอนุญาตและ การทำลายทรัพย์สิน หรือสิ่งของของเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงความสำคัญของการ เคารพสิทธิด้านทรัพย์สิน หรือสิ่งของของเพื่อน 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลดีที่เกิดจากการใช้ ถ้อยคำสุภาพในการพูด กับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลเสียที่เกิดจากการ ใช้ถ้อยคำหยาบคายแข็ง กระด้างในการพูดกับ เพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงความสำคัญของการ ใช้ถ้อยคำสุภาพในการ พูดกับเพื่อน	
7	การขอโทษเมื่อใช้ วาจาไม่เหมาะสม กับเพื่อน	1. ระดมสมอง 2. บทบาทสมมติ เรื่อง "ขอโทษที"	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลดีที่เกิดจากการ ขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่	

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
8	การขอโทษเมื่อ ละเมิดสิทธิด้าน ร่างกายของเพื่อน	1. ระดมสมอง 2. บทบาทสมมติ เรื่อง "ไม่ เจตนา"	เหมาะสมกับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน	

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
9	การขอโทษเมื่อ ละเมิดสิทธิด้าน ทรัพย์สินหรือสิ่ง ของของเพื่อน	1. ระดมสมอง 2. บทบาทสมมติ เรื่อง "เสียใจ จริง ๆ"	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลดีที่เกิดจากการ ขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิ ด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ ของเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลเสียที่เกิดจากการ ไม่ขอโทษเมื่อละเมิด สิทธิด้านทรัพย์สินหรือ สิ่งของของเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงความสำคัญของการ ขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิ ด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ ของเพื่อน	
10	การให้อภัยเมื่อถูก เพื่อนละเมิดสิทธิ	สถานการณ์จำลอง เวที-วาที เรื่อง "เมื่อดันให้อภัย เพื่อน"	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลดีที่เกิดจากการให้ อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิด สิทธิ 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลเสียที่เกิดจากการ ไม่ให้อภัยเมื่อถูกเพื่อน ละเมิดสิทธิ	

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
11	การช่วยตกเตียน แนะนำเมื่อเพื่อน มีข้อบกพร่อง	เกมภาพแห่งการ พัฒนา	3. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงความสำคัญของการ ให้อภัยเมื่อถูกเพื่อน ละเมิดสิทธิ 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลดีที่เกิดจากการ ช่วยตกเตียนแนะนำ เมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลเสียที่เกิดจากการ ไม่ช่วยตกเตียนแนะนำ เมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงความสำคัญของการ ช่วยตกเตียนแนะนำเมื่อ เพื่อนมีข้อบกพร่อง	
12	การให้อภัยและ ช่วยตกเตียนแนะ นำเมื่อถูกเพื่อน ละเมิดสิทธิ	บทบาทสมมติเรื่อง "แล้วจะทำอย่างไร ดี"	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลดีที่เกิดจากการให้อ ภัยและช่วยตกเตียน แนะนำเมื่อถูกเพื่อน ละเมิดสิทธิ	

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
13	การช่วยเหลือและ ร่วมมือกับเพื่อน ด้านเวลา กำลัง กายและสติปัญญา	เกมส์เปลี่ยนคางหมู มหัศจรรย์	2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ให้ภัยและไม่ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้ภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกายและสติปัญญา 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ช่วยเหลือและไม่ร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการ	

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
14	การช่วยเหลือและ ร่วมมือกับเพื่อน ด้านทรัพย์สินหรือ สิ่งของ	1. เกมจับกลุ่มตาม คำสั่ง 2. เกมกาบกาบ มิตรภาพ	ช่วยเหลือและร่วมมือ กับเพื่อนด้านเวลา กำลังกายและสติปัญญา 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลดีที่เกิดจากการ ช่วยเหลือและร่วมมือ กับเพื่อนด้านทรัพย์สิน หรือสิ่งของ 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลเสียที่เกิดจากการ ไม่ช่วยเหลือและไม่ ร่วมมือกับเพื่อนด้าน ทรัพย์สินหรือสิ่งของ 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงความสำคัญของการ ช่วยเหลือและร่วมมือ กับเพื่อนด้านทรัพย์สิน หรือสิ่งของ	
15	การให้กำลังใจ และสนับสนุนการ กระทำที่เหมาะสม เกี่ยวกับความรับผิดชอบ	1. สถานการณ์ จำลองการ ประชุมปรึกษา หารือ	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนัก ถึงผลดีที่เกิดจากการให้ กำลังใจและสนับสนุน การกระทำที่เหมาะสม	

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
	ผิชอบของเพื่อน	2. สถานการณ์จำลองแสดงรอบกองไฟ	เกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ให้กำลังใจและไม่สนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน	
16	ปัจฉิมนิเทศ	1. แสดงความรู้สึก 2. อ้อลา	1. เพื่อให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 2. เพื่อสรุปผลของการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 3. เพื่อให้นักเรียนนำ	1. ครูและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2. ครูให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่	หัวข้อ	กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลการเรียนรู้และการนำประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน 4. ครูสรุปผลของการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพิ่มเติม 5. ครูให้นักเรียนยืนจับมือกันเป็นวงกลมแล้วครูเปิดเพลง "คำสัญญา" พร้อมทั้งให้นักเรียนร่วมกันร้องเพลง 6. ครูกล่าวปิดการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้งใช้เวลา 50 นาที

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครั้งที่ 1

หัวข้อ ประเมินตนเอง

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

การแนะนำตนเองเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความรู้จักกับผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกัน เมื่อได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จะทำให้เกิดความเข้าใจกัน จะนำไปสู่การร่วมกิจกรรมกันอย่างสนุกสนาน มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง ทำให้สมาชิกทุกคนรู้สึกมั่นใจว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และนำไปสู่สัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพที่ดีในการเริ่มต้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และเกิดความเป็นกันเอง คั่นเคย พร้อมทั้งจะเรียนรู้พฤติกรรมและความรู้สึกที่เกิดจากการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

2. เพื่อให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย กฎ ระเบียบทั่วไปของการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของนักเรียน และครู

วิธีดำเนินการ

1. ครูสร้างบรรยากาศให้นักเรียนเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันด้วยกิจกรรมสำรวจความรู้สึก ดังนี้

- 1.1 ให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมกับพื้น โดยนั่งในท่าสบายที่สุด
- 1.2 ให้นักเรียนหลับตาและอยู่ในความเงียบ หลังจากนั้นสั่งให้นักเรียนสำรวจความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น
- 1.3 เปิดเพลง "ดอกไม้ให้คุณ" แล้วครูนำดอกไม้ไปวางไว้ในมือของนักเรียนโดยห้ามนักเรียนลืมตา

1.4 เมื่อเพลงจบเรียบร้อยแล้ว จึงบอกให้นักเรียนลืมนิตา

1.5 ให้นักเรียนนำดอกไม้ที่อยู่ในมือไปมอบให้สมาชิกในกลุ่ม พร้อมกับ
ทักทายกัน

2. ครูกล่าวเปิดการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และบรรยายให้นักเรียน
ทราบถึงจุดมุ่งหมาย กฎ ระเบียบทั่วไปของการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ตลอดจน
บทบาทหน้าที่ของนักเรียนและครู และชี้แจงกำหนดการต่าง ๆ

3. ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมแนะนำตัว ดังนี้

3.1 ครูแสดงตัวอย่างการแนะนำตัวแก่นักเรียน โดยแนะนำตัวว่าเป็นใคร
มาจากไหน ชื่ออะไร ชอบและไม่ชอบอะไร

3.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามสิ่งที่ยากทราบเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวครู

3.3 ให้อ่านนักเรียนในการคิดคำนวณแนะนำตัว 1 นาที

3.4 เมื่อนักเรียนมีความพร้อมแล้ว จึงให้แนะนำตัวและเปิดโอกาสให้
สมาชิกในกลุ่มซักถามสิ่งที่ยากทราบเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวผู้แนะนำ

4. เมื่อนักเรียนกล่าวแนะนำตัวครบทุกคนแล้ว ครูตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียน
ร่วมกันวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและของสมาชิกจากการปฏิบัติกิจกรรม
แนะนำตัว

5. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงผลที่ได้จากกิจกรรมแนะนำตัว แล้วสรุปเป็น
แนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

6. ครูสรุปเพิ่มเติม โดยเชื่อมโยงความคิดเห็นต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียน
ให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นประโยชน์จากการนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่กลุ่มได้
ช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

7. ครูนัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมสำรวจความรู้สึกของตนเอง และการทักทายเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม
2. สังเกตปฏิกริยาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จากการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

แผนภูมิเพลงดอกไม้ให้คุณ

เพลงดอกไม้ให้คุณ

ขอมอบดอกไม้ในสวนนี้เพื่อมาลประชา จะอยู่แห่งไหนจะใกล้จะไกลจนสุดขอบฟ้า
ขอมอบความหวังดั่งดอกไม้ผลิ สดใสอาณา เป็นกำลังใจให้คุณเป็นกำลังใจให้เธอ เป็น
สิ่งเสนอให้มา

*ดวงตะวันทอแสง มีถอยแรงอัปรา เป็นเปลวไฟที่ไหม้ฉนวนเป็นสายธารที่ชุ่มป
เป็นแผ่นฟ้าทาทน (ซ้ำ*)

ขอมอบดอกไม้ในสวน ให้หอมอบวลลู่ล จงสบสิ่งหวังให้สมตั้งใจให้คลาย
หมองหม่น ก้าวต่อไปตราบชีวิตสด คุจกระแสดล เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ
เป็นสิ่งเสนอให้คุณ

เนื้อหาประกอบกิจกรรม

จุดมุ่งหมายของการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้และเข้าใจความรับผิดชอบต่อน้อง
2. เพื่อให้นักเรียนเพิ่มคุณค่าของตนเอง ขอมรับตนเองและเพื่อน เพิ่มพูน
ความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และเพิ่มพูนทักษะในการอยู่
ร่วมกัน

กฎระเบียบทั่วไปของการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

1. นักเรียนต้องเก็บเรื่องราว การกระทำ การแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ของนักเรียนภายในกลุ่มไว้เป็นความลับ
2. นักเรียนต้องมีความจริงใจในการพูด การแสดงออก การกระทำต่าง ๆ
3. การให้ข้อมูลย้อนกลับหรือการวิจารณ์การกระทำของสมาชิกให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์

บทบาทของครู

1. ครูเป็นผู้สร้างสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้
2. ครูเสนอแนะค่านิยมใหม่ ๆ ให้นักเรียนร่วมตัดสินใจ โดยครูจะไม่ใช้อิทธิพลในการตัดสินใจของนักเรียน
3. ครูเป็นผู้ประสานการสื่อสารภายในกลุ่มให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บทบาทของนักเรียน

1. นักเรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อบรรยากาศของกลุ่ม
2. นักเรียนจะต้องยอมรับว่าตนเองและเพื่อนในกลุ่มอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน
3. ตระหนักและยอมรับสภาพความแตกต่างของเพื่อนนักเรียนในกลุ่ม
4. พร้อมที่จะช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครั้งที่ 2

หัวข้อ การเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

การรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน เป็นการเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อนอย่างหนึ่ง โดยในขณะที่เพื่อนแสดงความคิดเห็น แต่ละคนจะต้องรับฟังอย่างตั้งใจ ไม่คุยกันในขณะที่เพื่อนกำลังพูด ต้องแสดงให้เห็นว่าตั้งใจและสนใจเรื่องราวที่เพื่อนกำลังพูด รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน จะทำให้เพื่อนชอบ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้ต่างฝ่ายต่างรู้สึกว่าตัวเองมีค่าและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่รับฟังและไม่ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 ครูขออาสาสมัคร 2 คน แล้วนำอาสาสมัครออกไปนอกห้อง บริเวณที่ไม่สามารถได้ยินเสียงพูดในห้อง แล้วให้คำสั่งว่า

“ขอให้อาสาสมัครแต่ละคนเตรียมเรื่องพูดให้กลุ่มฟังคนละ 3 นาที เรื่องที่พูดควรเป็นเรื่องที่นักเรียนสามารถพูดได้อย่างสบายใจ เช่น เรื่องสัตว์เลี้ยงของฉันทัน สิ่งที่คุณชอบทำของเล่นที่คุณชอบ สุนัขของคุณ ฯลฯ เป็นต้น”

1.2 ครูเข้ามาในห้องแล้วบอกกับนักเรียนว่า

“ครูจะให้อาสาสมัครทั้งสองคนเข้ามาพูดให้กลุ่มฟังทีละคน ขอให้นักเรียนช่วยกันแสดงท่าทางกระตือรือร้น ยิ้มแย้มแจ่มใส สนใจโดยการพูดคุยซักถาม และชมเชยสนับสนุน ผู้พูดคนที่ 1 ส่วนผู้พูดคนที่ 2 ให้นักเรียนแสดงความสนใจชั่วคราว ต่อมาเริ่มแสดงความไม่สนใจโดยการพูดคุยซบเซาขึ้นเอง นั่งมองไปนอกห้อง ไม่ซักถามพูดคุยหรือพูดขัดคอ”

1.3 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้วจึงเชิญอาสาสมัครเข้ามาพูดทีละคน โดยให้ตกลงกันว่าใครจะเป็นผู้พูดคนแรก

1.4 เมื่ออาสาสมัครทั้งสองคนพูดจบ ครูสัมภาษณ์ความรู้สึกของอาสาสมัครทั้งสองคน

2. . ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากกิจกรรมการเคารพลีขีของเพื่อนเกี่ยวกับการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดเห็นต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่าการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ทำให้ผู้พูดและผู้ฟังมีความรู้สึกว่าคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เราจึงควรจะนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ขั้นประเมินผล โดยให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกัน

5. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. ดูผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 3

หัวข้อ การเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

เนื่องจากแต่ละคนไม่ได้อยู่คนเดียว จำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น การปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นเพื่อช่วยกันพิจารณาตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะทำให้เกิดความถูกต้องและรอบคอบกว่าการคิดทำอยู่คนเดียว เพราะผู้อื่นอาจมีความคิดหลายแง่หลายมุมที่แตกต่างไปจากความคิดของตน แต่ละคนต่างก็มีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน การรับฟังและนำมาพิจารณาควบคู่ไปกับการคิดของตนเองโดยไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่แล้ว จะทำให้ได้ความคิดเห็นที่กว้างขวางขึ้น ได้ความคิดเห็นที่ดีและรอบคอบ สามารถตัดสินใจได้ดีและถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดสัมพันธภาพและความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่โดยนักเรียนไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่เปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่โดยนักเรียนถือความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 ครูบอกกับนักเรียนดังนี้

"ครูมีลูกเต๋ายู่ 1 ลูก ลูกเต๋านี้มี 6 ด้าน แต่ละด้านมีจุดอยู่ ถ้านักเรียนสามารถตอบได้ว่าลูกเต๋าทิ้ง 6 ด้านมีจุดรวมกันทั้งหมดกี่จุดได้ถูกต้อง ลูกเต๋าก็จะกลายเป็นลูกเต๋า

พิเศษ สามารถบันทึกลงร่างไว้ให้ผู้ตอบถูกได้ โดยครูจะเปิดโอกาสให้แต่ละคนคลุกเต๋่าเพียง

1 ครั้ง เสร็จแล้วจึงจะให้ตอบคำถามโดยห้ามปรึกษากัน

1.2 ครูให้นักเรียนคนที่ 1 เข้ามาคลุกเต๋่าซึ่งมีกระดาษปิดจุกทั้ง 6 ด้าน และเปิดให้ดูด้านที่ 1 แล้วปิดไว้ดังเดิม

1.3 ครูให้นักเรียนคนที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 เข้ามาคลุกเต๋่าด้านที่ 2, 3, 4, 5, และ 6 คนละด้านตามลำดับ โดยทำเช่นเดียวกับนักเรียนคนที่ 1

1.4 นักเรียนคนที่ 7 และ 8 ไม่ต้องคลุกเต๋่า

1.5 เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูให้นักเรียนแต่ละคนตอบว่าลูกเต๋่ามีจำนวนจุดรวมกันทั้งหมดกี่จุด แล้วจดคำตอบไว้บนกระดาษ

1.6 หลังจากนั้นครูให้นักเรียนรวมกลุ่มกันและดำเนินการตั้งหัวหน้าเพื่อร่วมกันปรึกษากันว่าลูกเต๋่ามีจำนวนจุดรวมกันทั้งหมดกี่จุด โดยให้นักเรียนคนที่ 8 เป็นผู้สังเกตการณ์ มีหน้าที่บันทึกพฤติกรรมการทำงานของสมาชิกและการทำงานของกลุ่ม

1.7 ครูให้หัวหน้ากลุ่มรายงานคำตอบที่ได้จากการปรึกษากันแล้วเปรียบเทียบกับคำตอบของแต่ละคน

1.8 ครูเฉลยคำตอบโดยนำลูกเต๋่ามาให้นักเรียนดูทุก ๆ ด้าน

1.9 ครูให้ผู้สังเกตการรายงานพฤติกรรมการทำงานของสมาชิกแต่ละคน และของกลุ่ม

2. ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากกิจกรรมการเคารพสิทธิของเพื่อนเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่โดยไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดเห็นต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้าเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่โดยไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่แล้ว จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มจากความคิดเห็นเหล่านั้น ผู้แสดงความคิดเห็นมีความรู้สึกพอใจและยินดีที่จะให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จึงควรนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ขึ้นประเมินผล ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกัน

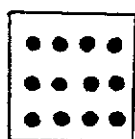
5. ครุนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

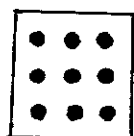
1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

แบบลูกเต๋าที่ใช้ในกิจกรรมเรียนรู้

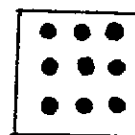
1. นำกระดาษแข็งมาตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดกว้าง 8 ซม. ยาว 8 ซม. จำนวน 6 แผ่น แล้วใช้เทปกาวยึดให้เป็นรูปลูกเต๋า
2. แต่ละด้านของลูกเต๋าคือเขียนจุดวงกลมดังนี้

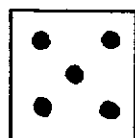
ด้านที่ 1

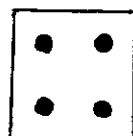
ด้านที่ 2

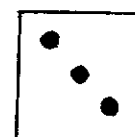
ด้านที่ 3

ด้านที่ 4

ด้านที่ 5

ด้านที่ 6

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 4

หัวข้อ การเคารพลิทธิอำนาจร่างกายของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

การเคารพลิทธิอำนาจร่างกายของเพื่อนโดยการไม่แตะต้อง จับ สัมผัสร่างกายของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต รวมทั้งการไม่ทำร้ายร่างกายของเพื่อน เป็นการให้เกียรติเพื่อน ก่อให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนไม่เคารพลิทธิอำนาจร่างกายของเพื่อน อาจจะทำให้เพื่อนรู้สึกอับอาย เสียใจและเคียดแค้น อันจะเป็นมูลเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท นำความเคียดแค้นมาสู่ตนเองและเพื่อน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการไม่ละเมิดสิทธิอำนาจร่างกายของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต รวมทั้งการไม่ทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการละเมิดสิทธิอำนาจร่างกายของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต รวมทั้งการทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพลิทธิอำนาจร่างกายของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ดังนี้
 - 1.1 ครูขออาสาสมัครที่คิดว่ารักและเข้าใจกันมากที่สุด 2 คู่ เพื่อแสดงบทบาทสมมติ
 - 1.2 ให้อาสาสมัครแต่ละคู่จับสลากว่าคู่ใดจะแสดงบทบาทสมมติเรื่อง "เพื่อนรัก" ในตอนที่ 1 และตอนที่ 2

1.3 ครูแจกบทบาทสมมติให้อาสาสมัครเตรียมตัวแสดงและเปิดโอกาสให้ซักถามจนเข้าใจแล้วให้เวลาเตรียมตัวแสดง 5 นาที

1.4 เมื่ออาสาสมัครพร้อมแล้วจึงให้แสดงตามลำดับ

2. ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากบทบาทสมมติเกี่ยวกับการเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดเห็นต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน จะก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะและไม่ทำลายสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน เพราะเป็นการให้เกียรติเพื่อน แต่ถ้านักเรียนไม่เคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน อาจจะทำให้เพื่อนรู้สึกอับอาย เสียใจและเดือดร้อน อันเป็นมูลเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท นำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและเพื่อน ทำลายสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและก่อให้เกิดความแตกแยกภายในหมู่คณะ นักเรียนควรนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ขั้นประเมินผล ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะ และคิดชมร่วมกัน

5. ครุนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกริยาของนักเรียนในขณะเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

บทบาทสมมติเรื่อง "เพื่อนรัก"

ตอนที่ 1

วันนี้เป็นวันเปิดเทอมวันแรก นิคและห้อยเป็นเพื่อนร่วมห้องที่รักใคร่และสนิทสนมกันมาก เมื่อพบกันรู้สึกดีใจจึงเข้ามาทักทายกันโดยห้อยมีเรื่องที่พบในตอนเปิดเทอมมาแล้วให้ฟังหลายเรื่อง ส่วนนิคก็ตั้งใจฟังห้อยเล่าเรื่อง เมื่อรู้สึกพอใจก็ใช้มือตักกัน แขน หัวไหล่ และศีรษะของห้อยด้วยความสนุกสนาน โดยคิดว่าเป็นการหยอกล้อกันห้อยคงไม่ถือโกรธ ห้อยรู้สึกไม่พอใจในการกระทำของนิคแต่ไม่กล้าบอกให้นิครู้ตัว ได้แต่เก็บความรู้สึกไม่พอใจไว้

บทบาทของผู้แสดงคนที่ 1

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นห้อย ดังนี้

1. นักเรียนเดินเข้าไปทักทายผู้แสดงเป็นนิค แล้วแสดงความรู้สึกหลังจากที่ไม่ได้พบกันหลายวันและเล่าเรื่องที่ได้นับ ที่คิดว่าสนุกที่สุดให้ฟัง
2. เมื่อผู้แสดงบทบาทเป็นนิคละเมียดลีลาด้านร่างกายของนักเรียน อย่าแสดงกิริยาอาการโต้ตอบ แต่ให้สำรวจความรู้สึกของตนเองตลอดเวลา
3. พยายามเล่าเรื่องประสบการณ์ที่ได้พบมาให้เพื่อนฟังจนจบ
4. ให้นักเรียนพยายามแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

บทบาทของผู้แสดงคนที่ 2

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นนิค ดังนี้

1. นักเรียนเดินเข้าไปทักทายผู้แสดงเป็นห้อย แล้วแสดงความรู้สึกที่ไม่ได้พบกันหลายวัน และตั้งใจฟังเรื่องที่ห้อยเล่า โดยปฏิบัติดังนี้
 - เมื่อฟังห้อยเล่าสักครู่หนึ่ง ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกพอใจและสนุกสนานโดยการเอามือตักกันของห้อย
 - เมื่อฟังห้อยเล่าสักครู่หนึ่ง ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกพอใจและสนุกสนานโดยการเอามือตักแขนของห้อย

- เมื่อฟังหน่อยแล้วสักครู่หนึ่ง ให้นักเรียนแสดงความพอใจและสนุกสนาน โดยการเอามือตีหัวไหล่ของหน่อย

- เมื่อฟังหน่อยแล้วสักครู่หนึ่ง ให้นักเรียนแสดงความพอใจและสนุกสนาน โดยการเอามือตีที่ศีรษะของหน่อย

2. ให้นักเรียนแสดงบทบาทจนกว่านึกแล้วเรื่องจบ

3. ให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

ตอนที่ 2

วันนี้เป็นวันเปิดเทอมวันแรก เล็กและน้อยเป็นเพื่อนร่วมห้องที่รักใคร่และสนิทสนมกันมาก เมื่อพบกันรู้สึกดีใจจึงเข้ามาทักทายกัน โดยน้อยมีเรื่องที่พบในตอนเปิดเทอมมาแล้วให้ฟังหลายเรื่อง ส่วนเล็กก็ตั้งใจฟังหน่อยแล้วเรื่อง ในขณะที่เล็กฟังหน่อยแล้วเรื่องได้สักครู่หนึ่งเล็กเห็นว่าที่ใบหน้าของน้อยเป็นผื่นจึงพยายามใช้มือเช็ดให้โดยไม่บอกให้ทราบและไม่ขออนุญาตเพราะคิดว่าเป็นเพื่อนกันคงไม่ถือโกรธและกระทำเช่นนี้กับน้อยที่แขน ก้นและขา ตามลำดับ น้อยมีความรู้สึกไม่พอใจในการกระทำของเล็กแต่ไม่กล้าบอกให้เล็กรู้ตัวได้แต่เก็บความรู้สึกไม่พอใจไว้

บทบาทของผู้แสดงคนที่ 1

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นน้อย ดังนี้

1. นักเรียนใช้แป้งฝุ่นทาที่แก้ม แขน ก้น และขาทั้งสองข้างของนักเรียน

2. นักเรียนเดินเข้าไปทักทายผู้แสดงเป็นเล็ก แล้วแสดงความรู้สึกหลังจากที่ไม่ได้พบกันหลายวันและเล่าเรื่องที่ได้พบที่นักเรียนคิดว่าสนุกที่สุดให้ฟัง

3. เมื่อผู้แสดงบทบาทเป็นเล็กแสดงพฤติกรรมใด ๆ กับนักเรียน อย่างแสดงอาการขัดขืนหรือโต้ตอบ แต่ให้สำรวจความรู้สึกของตนเองตลอดเวลา

4. พยายามเล่าเรื่องประสบการณ์ที่พบให้เพื่อนฟังจนจบ

5. ให้นักเรียนพยายามแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

บทบาทของผู้แสดงคนที่ 2

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นเล็ก ดังนี้

1. นักเรียนเดินเข้าไปทักทายผู้แสดงเป็นน้อย แล้วแสดงความดีใจที่ไม่ได้พบกันหลายวัน และตั้งใจฟังเรื่องที่น้อยเล่า โดยปฏิบัติดังนี้
 - เมื่อฟังน้อยเล่าสักครู่หนึ่ง ให้นักเรียนพยายามลบรอยยิ้มบนใบหน้าของน้อยโดยไม่ต้องขออนุญาตหรือรับอนุญาตเพราะเป็นเพื่อนกัน
 - ต่อมาให้นักเรียนพยายามลบรอยยิ้มที่แขนของน้อย โดยไม่ต้องขออนุญาตหรือรับอนุญาตเพราะเป็นเพื่อนกัน
 - เมื่อฟังน้อยเล่าสักครู่ต่อมาให้นักเรียนพยายามลบรอยยิ้มที่ก้นของน้อย โดยไม่ต้องขออนุญาตหรือรับอนุญาตเพราะเป็นเพื่อนกัน
 - เมื่อฟังน้อยเล่าต่อมาอีกสักครู่ ให้นักเรียนพยายามลบรอยยิ้มที่ขาของน้อย โดยไม่ต้องขออนุญาตหรือรับอนุญาตเพราะเป็นเพื่อนกัน
2. ให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ได้รับจนกว่าเล็กจะเล่าเรื่องจบ
3. ให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครั้งที่ 5

หัวข้อ การเคารพสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

การเคารพสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนโดยการไม่แตะต้อง หยิบ จับ หรือคุ้ยทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต รวมทั้งการไม่ทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนนั้น เป็นการให้เกียรติเพื่อน ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนไม่เคารพสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน อาจทำให้เพื่อนรู้สึกละอาย เสียใจหรือเดือดร้อน อันเป็นมูลเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท นำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและเพื่อน

จุดมุ่งหมาย

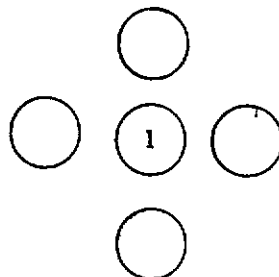
1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการไม่ละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต รวมทั้งการไม่ทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต รวมทั้งการทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ดังนี้
 - 1.1 ครูบอกกับนักเรียนว่า

ครูมีเกมเลขมหัศจรรย์ให้นักเรียนคิด โดยเกมแต่ละชุดมีวงกลมจำนวน 5 อัน แต่ละอันจะเขียนหมายเลข 1, 2, 3, 4, และ 5 ซึ่งมีกติกาการเล่นดังนี้

- ให้นักเรียนเรียงตัวเลขตามตำแหน่งที่ปรากฏในรูปตัวอย่าง ดังนี้

- ตัวเลขในแนวดิ่งและตัวเลขในแนวนอนเมื่อบวกกันแล้วจะต้องได้คำตอบที่เท่ากัน

- นักเรียนที่ทำได้ 2 คนแรก จะได้รับรางวัลจากครูและจะได้เป็นหัวหน้ากลุ่ม

1.2 หลังจากอธิบายเรียบร้อยแล้ว ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ

1.3 ครูแจกเกมเลขมหัศจรรย์ให้นักเรียนคนละ 1 ชุดและให้ลงมือคิดเกม

1.4 หลังจากให้นักเรียนคิดเกมเลขมหัศจรรย์เรียบร้อยแล้ว ครูแจกรางวัลให้ผู้ที่ทำเสร็จเป็นคนแรกและคนที่สอง

1.5 ให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กันตามความสมัครใจ โดยให้ผู้ได้รับรางวัลทั้ง 2 คนเป็นหัวหน้าของแต่ละกลุ่ม

1.6 ให้แต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม แล้วให้หัวหน้ากลุ่มวางรางวัลไว้กลางวง

1.7 ครูบอกนักเรียนว่า จะให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติโดยแต่ละกลุ่มเปลี่ยนกันเป็นผู้แสดงและผู้ชม

1.8 ให้หัวหน้ากลุ่มมารับบทบาทการแสดงของตนและของสมาชิก (อยู่ในภาคผนวก) โดยหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกแต่ละคนต้องปกปิดบทบาทการแสดงเป็นความลับไม่ให้เพื่อนในกลุ่มรู้เป็นอันขาด

1.9 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ

1.10 ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติที่ครูกำหนดให้

2. **ขั้นวิเคราะห์** ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. **ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ**

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการเคารพสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดเห็นต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่าการเคารพสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนจะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เพราะเป็นการไม่ให้เกิดกรณีเพื่อน การไม่เคารพสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน อาจทำให้เพื่อนรู้สึกละอาย เสียใจหรือเคียดแค้น อันเป็นมูลเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท นำความเคียดแค้นมาสู่ตนเองและเพื่อน ทำลายสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและก่อให้เกิดความแตกแยกภายในหมู่คณะ ดังนั้นนักเรียนควรที่จะนำความคิดต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

4. **ขั้นประเมินผล** ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกัน

5. **ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป**

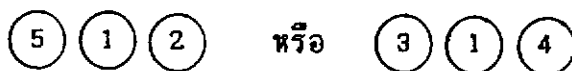
การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกริยาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

ภาคผนวก

เกมเลขวมหัศจรรย์ จำนวน 8 ชุด

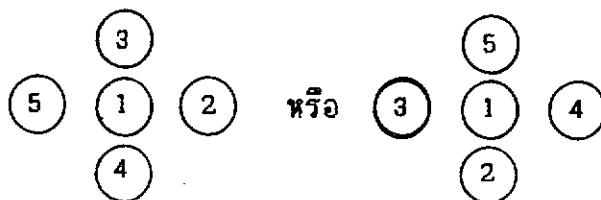
1. ตัดกระดาษแข็งให้มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 4 ซม. จำนวน ชุดละ 5 อัน
2. เขียนเลข 1, 2, 3, 4, และ 5 ลงบนกระดาษวงกลมอันละ 1 หมายเลข
3. เลขในแนวนอนที่บวกกันแล้วได้คำตอบเท่ากับแนวดิ่ง คือ

4. เลขในแนวดิ่งที่บวกกันแล้วได้คำตอบเท่ากับแนวนอน คือ

5. แผนผังการเรียงที่ถูกต้องมี 2 ลักษณะ ดังนี้

- ของรางวัล
1. แจกกันดินเผา จำนวน 2 ใบ
 2. ดอกไม้สดประดับแจกัน ๆ ละ 3-5 ดอก
 3. ถูกระดาษสีสวย 2 ใบ

บทบาทสมมติเรื่อง "รางวัลที่ภาคภูมิใจ"

กลุ่มที่ 1

เมื่อนักเรียนผู้ชนะเลิศจากเกมเลขวมหัศจรรย์ได้รับรางวัลและเปิดดูแล้วรู้สึกดีใจ
เกิดความภาคภูมิใจรักและหวงแหนของรางวัล อยากให้เพื่อนสมาชิกได้เห็นและชื่นชม

รางวัลนี้ จึงได้นำกลับไปยังกลุ่มของตนซึ่งผู้ชนะเลิศได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้ากลุ่มด้วย หลังจากนั้นเพื่อนสมาชิกภายในกลุ่มได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นโดยสมาชิกคนที่ 1 ขออนุญาต หัวหน้ากลุ่มขอรางวัลในถงกระดาด เมื่อหัวหน้ากลุ่มอนุญาตจึงเปิดรางวัล สมาชิกคนที่ 2 ขออนุญาตหัวหน้ากลุ่มจับรางวัล เมื่อหัวหน้ากลุ่มอนุญาตจึงจับรางวัล สมาชิกคนที่ 3 ขออนุญาตหัวหน้ากลุ่มจับรางวัล เมื่อหัวหน้ากลุ่มอนุญาตจึงจับรางวัลขึ้นให้เพื่อนสมาชิกเห็น โดยทักกันแล้วพูดว่า "ผู้เป็นเจ้าของย่อมภาคภูมิใจ รักและหวงแหนสิ่งนี้" ซึ่งผู้เป็นเจ้าของมีความรู้สึกยินดีที่เพื่อนสมาชิกกระทำเช่นนั้น

บทบาทหัวหน้ากลุ่ม

หลังจากนักเรียนได้รับรางวัลจากเกมเลขมหัศจรรย์แล้ว ให้นำรางวัลวางไว้กลางวง โดยเพื่อนจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นกับนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทดังนี้

1. เมื่อเพื่อนพูดแสดงความคิดเห็นให้นักเรียนยิ้มรับและกล่าวขอบคุณทุกครั้ง
2. ห้ามเคลื่อนย้ายรางวัลออกจากกลางวงไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
3. เมื่อเพื่อนขออนุญาตรางวัล ให้นักเรียนอนุญาตโดยใช้คำพูดที่เหมาะสมกับ

เพศของนักเรียน

4. เมื่อเพื่อนคนที่ 1 เห็นรางวัลแล้ว ให้นักเรียนนำรางวัลออกจากถงกระดาด แล้ววางไว้กลางวงดังเดิม

5. เมื่อเพื่อนขออนุญาตจับของรางวัล ให้นักเรียนอนุญาตโดยใช้คำพูดที่เหมาะสมกับเพศของนักเรียน

6. เมื่อเพื่อนแสดงพฤติกรรมใด ๆ ให้นักเรียนยิ้มรับและสำรวจความรู้สึกของตนเองตลอดเวลา

7. ให้นักเรียนพยายามแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

บทบาทสมาชิกคนที่ 1

เมื่อหัวหน้ากลุ่มนำรางวัลมาวางไว้กลางวงและสมาชิกกลุ่มเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนแสดงบทบาทดังนี้

1. แสดงความคิดเห็นกับหัวหน้ากลุ่มที่ได้รับรางวัลโดยใช้คำพูดที่เหมาะสม

2. ขออนุญาตหัวหน้ากลุ่มเปิดดูกระดาษของรางวัลโดยใช้คำพูดที่เหมาะสม
3. เมื่อนักเรียนเห็นรางวัลแล้วให้พูดแสดงความชื่นชมโดยใช้คำพูดที่เหมาะสม
4. ให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

บทบาทสมมติคนที่ 2

เมื่อหัวหน้ากลุ่มนำรางวัลออกจากถุงกระดาษวางไว้กลางวงแล้ว ให้นักเรียนแสดงบทบาทดังนี้

1. แสดงความยินดีกับหัวหน้ากลุ่มที่ได้รับรางวัลโดยใช้คำพูดที่เหมาะสม
2. ขออนุญาตหัวหน้ากลุ่มหยิบหรือจับรางวัล
3. เมื่อนักเรียนหยิบหรือจับรางวัลขึ้นมาแล้วให้พูดแสดงความชื่นชมกับรางวัลนั้นโดยใช้คำพูดที่เหมาะสม แล้ววางไว้ที่เดิม
4. ให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

บทบาทสมมติคนที่ 3

เมื่อสมาชิกคนที่ 2 หยิบรางวัลขึ้นมาแสดงความชื่นชมแล้ววางไว้กลางวงเรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนแสดงบทบาทดังนี้

1. แสดงความยินดีกับหัวหน้ากลุ่มที่ได้รับรางวัลโดยใช้คำพูดที่เหมาะสม
2. ขออนุญาตหัวหน้ากลุ่มหยิบหรือจับรางวัลโดยใช้คำพูดที่เหมาะสม
3. เมื่อนักเรียนหยิบหรือจับรางวัลขึ้นมาแล้วให้พูดว่า "ผู้เป็นเจ้าของยอมภาคภูมิใจ รัก และหวงแหนสิ่งนี้"

4. ให้นักเรียนวางรางวัลไว้ที่เดิม
5. ให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

กลุ่มที่ 2

เมื่อนักเรียนผู้ชนะเลิศจากเกมเลขมหัศจรรย์ได้รับรางวัลและเปิดดูแล้วรู้สึกดีใจเกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนของรางวัล ไม่อยากให้เพื่อนสมาชิกเห็น แต่ต้องนำรางวัลนี้กลับไปกลุ่มของตนซึ่งผู้ชนะเลิศได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้ากลุ่มด้วย หลังจากนั้นเพื่อนสมาชิกภายในกลุ่มได้ร่วมกันแสดงความยินดีโดยสมาชิกคนที่ 1 พยายามที่จะดูรางวัล

ภายในถงกระดาศ สมาชิกคนที่ 2 พยายามจะหยิบหรือจับรางวัล สมาชิกคนที่ 3 พยายาม ทำลายรางวัล โดยผู้เป็นเจ้าของไม่เต็มใจให้ทำเช่นนั้น แต่ไม่สามารถจะป้องกันได้ ทำให้ มีความรู้สึกเสียใจและไม่พอใจในการกระทำของเพื่อนสมาชิก แต่ไม่กล้าบอกให้เพื่อนสมาชิก รู้ตัว ได้แต่เก็บความรู้สึกนั้นไว้ในใจ

บทบาทหัวหน้ากลุ่ม

หลังจากนักเรียนได้รับรางวัลจากเกมเลฆมหัดศรรยแล้ว ให้นำรางวัลวางไว้กลาง วงและเพื่อนสมาชิกจะร่วมกันแสดงความยินดีกับนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทดังนี้

1. เมื่อเพื่อนแสดงความยินดีให้นักเรียนยิ้มรับและกล่าวขอบคุณทุกครั้ง
2. ห้ามเคลื่อนย้ายรางวัลออกจากกลางวงไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
3. พยายามอย่าให้เพื่อนเห็นรางวัลในถงกระดาศ
4. ถ้าไม่สามารถป้องกันได้และเพื่อนเห็นรางวัลแล้ว นักเรียนจะต้องนำรางวัล

ออกจากถงกระดาศวางไว้กลางวง

5. พยายามอย่าให้เพื่อนจับต้องรางวัล
6. ถ้าป้องกันไม่ให้เพื่อนจับต้องรางวัลไม่ได้ นักเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้

สมาชิกในกลุ่มทุกคนจับต้องรางวัล

7. เมื่อเพื่อนแสดงพฤติกรรมใด ๆ ให้นักเรียนควบคุมอารมณ์และไม่แสดง

อาการโกรธออกมา แต่ให้สำรวจความรู้สึกของตนเองตลอดเวลา

8. ให้นักเรียนพยายามแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

บทบาทสมาชิกคนที่ 1

เมื่อหัวหน้ากลุ่มนำรางวัลวางไว้กลางวงและสมาชิกกลุ่มเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนแสดงบทบาทดังนี้

1. แสดงความยินดีกับหัวหน้ากลุ่มที่ได้รับรางวัลโดยใช้คำพูดที่เหมาะสม
2. พยายามเปิดถงกระดาศเพื่อดูรางวัลข้างใน เมื่อเห็นรางวัลว่าเป็นอะไร ให้พูดดัง ๆ ให้เพื่อนทุกคนได้ยินว่ามีอะไรอยู่ในถงกระดาศ
3. ให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

บทบาทสมาชิกคนที่ 2

เมื่อหัวหน้ากลุ่มนำรางวัลออกจากถุงกระดาษวางไว้กลางวงแล้วให้นักเรียนแสดงบทบาทดังนี้

1. แสดงความยินดีกับหัวหน้ากลุ่มที่ได้รับรางวัลโดยใช้คำพูดที่เหมาะสม
2. ให้นักเรียนพยายามหยิบหรือจับรางวัลแสดงความชื่นชมให้ได้
3. เมื่อสามารถหยิบหรือจับรางวัลขึ้นมาได้ให้ส่งต่อให้สมาชิกที่ยังไม่ได้แสดงความชื่นชม

4. ให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

บทบาทสมาชิกคนที่ 3

ให้นักเรียนนั่งดูเหตุการณ์และรอจนกว่าสมาชิกในกลุ่มจะส่งรางวัลมาให้นักเรียนจึงหยิบรางวัลขึ้นมาแล้วแสดงบทบาทดังนี้

1. แสดงความยินดีกับหัวหน้ากลุ่มที่ได้รับรางวัลโดยใช้คำพูดที่เหมาะสม
2. หลังจากนั้นให้นักเรียนทำลายรางวัลให้เสียหายด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ เช่น หัก ขยำ ฉีก หรือขว้างปา เป็นต้น

3. ให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ได้รับให้เต็มความสามารถ

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 6

หัวข้อ การใช้ถ้อยคำสภาพอ่อนโยนกับเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

ในชีวิตประจำวันทุกคนต้องใช้ภาษาพูดในการสื่อสารกับผู้อื่นตลอดเวลา การพูดทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันนั่นคือ การพูดอย่างสุภาพ พูดเพราะและมีหางเสียง รู้จักใช้ถ้อยคำชมเชยยกย่องและให้เกียรติผู้อื่น ผู้ที่พูดโดยใช้ถ้อยคำสภาพอ่อนโยน จะทำให้ผู้อื่นพอใจและเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ผู้พูดจะรู้สึกว่ามีผู้ฟังชอบตน ทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำสุภาพในการพูดกับเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำหยาบคาย ซึ่งกระด้างในการพูดกับเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ถ้อยคำสภาพอ่อนโยนกับเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 ครูเล่านิทานเรื่อง "โคนันทวิศาล" ให้นักเรียนฟัง
 - 1.2 ให้นักเรียนร่วมกันปริศนาหาข้อและร่วมกันแสดงบทบาทสมมติจากเรื่อง "โคนันทวิศาล" (ดูภาคผนวก)
 - 1.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้วให้เวลาเตรียมตัวแสดง 5 นาที เมื่ออาสาสมัครพร้อมแล้ว จึงให้แสดงบทบาทสมมติตามเรื่องในนิทาน

2. **ขั้นวิเคราะห์** ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. **ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ**

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดเห็นต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนในการพูดจากับเพื่อน จะทำให้เพื่อนพอใจเป็นการให้เกียรติเพื่อน ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน นักเรียนจะรู้สึกว่าเป็นผู้ฟังชอบเรา ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่าและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนใช้ถ้อยคำหยาบคายแข็งกระด้างในการพูดกับเพื่อน จะทำให้เพื่อนรู้สึกไม่พอใจ ไม่ชอบ ทำลายสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ดังนั้นนักเรียนควรที่จะนำความคิดต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

4. **ขั้นประเมินผล** ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกัน

5. **ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป**
การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกริยาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

ภาคผนวก

นิทานเรื่อง "โค้นทวิศาล"

แต่ก่อนยังมีวัวตัวหนึ่ง มีคนเอามาเลี้ยงไว้แต่เล็ก ให้ชื่อว่า "นันทวิศาล" ครั้นวัวตัวนั้นโตขึ้นก็มีกำลังลากเกวียนได้ดีละมาก ๆ เล่ม วันหนึ่งเจ้าของวัวจึงไปทำพินกับเศรษฐีจะเอาเกวียน 100 เล่ม ผูกติดกันเข้าเป็นแถวให้โค้นทวิศาลตัวเดียวลากไป ถ้าลากได้เศรษฐีนั้นจะต้องเสียเงินให้แก่ตน 1,000 บาท ถ้าลากไม่ได้เจ้าของต้องแพ้และจะยอมเสียเงิน 1,000 บาท ให้แก่เศรษฐี เศรษฐีรับพนัน เจ้าของวัวจึงนำเกวียนมาผูกติดกันเป็นแถว แล้วผูกวัวเทียมเข้ากับเกวียน ถีอปากเงื้อขึ้นแล้วพูดกับโค้นทวิศาลว่า "เฮ้ย อ้ายวัวขี้เกียจ จงลากเกวียนไป" ฝ่ายโค้นทวิศาลก็น้อยใจว่านายของตนนี้อาจหาบคายเสียจริง ๆ จะใช้สอยกันจะพูดจาให้เพราะทุกข์ยิ่งยาก คิดแล้วก็ยืนนิ่งเสีย ไม่ลากเกวียนไป เศรษฐีจึงปรับเจ้าของวัวเป็นแพ้นั้น เจ้าของวัวต้องเสียเงิน 1,000 บาท ให้แก่เศรษฐี ฝ่ายเจ้าของวัวเมื่อกลับไปถึงบ้านก็เศร้าโศกเสียใจที่ต้องเสียเงิน ไม่เป็นอันกินอันนอน โค้นทวิศาลเห็นดังนั้นก็คิดสงสัย และคิดถึงบุญคุณที่เขาได้เลี้ยงมา จึงพูดกับชายผู้เป็นเจ้าของว่า "นี่แน่ท่าน อย่าเศร้าโศกเสียใจไปเลย ท่านจงไปพนันเศรษฐีอีกครั้งหนึ่ง เป็นเงิน 2,000 บาท แต่ขอท่านอย่าผูกกับบ้านเจ้าด้วยวาจาหาบคายไม่น่าฟังดังครั้งก่อน จงพูดให้ไพเราะเป็นที่ชื่นชมยินดีสักหน่อย ท่านก็จะชนะได้เงิน 2,000 บาท ชายเจ้าของวัวก็ตั้งใจไปทำพินกับเศรษฐีอีกครั้ง เศรษฐีตกลงรับพนัน ชายเจ้าของวัวจึงผูกเกวียนเข้า 100 เล่ม นำโค้นทวิศาลเข้าเทียมเกวียนแล้วกล่าวว่า "นี่แน่ น้อมหาจำเริญ น้อมจงลากเกวียนทั้ง 100 เล่มนี้ไปเถิด" โค้นทวิศาลก็ลากเกวียนนั้นด้วยกำลัง จนเกวียนเล่มหลังไปถึงเกวียนเล่มหน้าจอดอยู่ เศรษฐีก็ยอมแพ้ให้เงิน 2,000 บาท แก่ชายเจ้าของวัว ชายนั้นครั้งได้เงินที่เสียไปคืนและยังได้กำไรอีก 1,000 บาทด้วย ก็ดีใจพาโคของตนกลับบ้าน

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 7

หัวข้อ การขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

เมื่อคนอยู่ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดคนละคนหรือเป็นธรรมดา บางครั้ง บางคน อาจพูดจาละเมิดหรือล่วงเกินผู้อื่นโดยไม่เจตนา ทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่าผู้นั้นพูดจาล้อเลียนหรือ ดุถูกเหยียดหยาม แล้วเกิดความรู้สึกกละอาย เสียใจ และเดือดร้อนใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุ แห่งการทะเลาะวิวาทหรือชกต่อยได้ ดังนั้นเมื่อนักเรียนรู้ว่าใช้วาจาไม่เหมาะสมกับ เพื่อน นักเรียนจะต้องกล่าวคำ "ขอโทษ" เพื่อน และแสดงความเสียใจโดยการแสดงออก ถึงการรู้ว่าใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน ทำให้ไม่เป็นต้นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือ ชกต่อย และเป็นการรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อีกทั้งยังเป็นการรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ อีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ดังนี้
 - 1.1 ให้นักเรียนยกตัวอย่างการกระทำของนักเรียนหรือของผู้อื่นที่นักเรียน เคยพบเห็น เกี่ยวกับการพูดถูกเหยียดหยามหรือล้อเลียนผู้อื่นโดยไม่เจตนาแล้วทำให้ผู้นั้น

เกิดความรู้สึกละอาย เสียใจหรือเดือดร้อนใจ คนละ 1 เรื่อง แล้วเล่าให้สมาชิกในกลุ่ม ฟังทีละคน

1.2 หลังจากนักเรียนแต่ละคนเล่าจบแล้ว ให้ผู้ฟังช่วยกันตัดสินใจว่าจะ ทำอย่างไรต่อไป ถ้านักเรียนเป็นผู้ที่ถูกคุกคามหรือล้อเลียนผู้อื่นโดยไม่เจตนา

1.3 ให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน ตามความสมัครใจ กลุ่มใดเสร็จก่อนให้เป็นกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

1.4 ครูบอกนักเรียนว่าจะให้แสดงบทบาทสมมติโดยแต่ละกลุ่มจะสลับเปลี่ยน กันเป็นผู้แสดงและผู้ชม

1.5 ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มมารับบทบาทการแสดง และเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้วให้เวลาเตรียมการแสดง 5 นาที แล้วให้แสดงบทบาทสมมติ ตามลำดับ

1.6 เมื่อแต่ละกลุ่มแสดงจบแล้วให้ผู้ชมอีกกลุ่มหนึ่งช่วยกันสรุปเรื่อง

2. ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์ จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิก แต่ละคน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากกิจกรรมการแสดงบทบาท สมมติเกี่ยวกับการขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียน ให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนรู้ว่าใช้วาจาไม่เหมาะสมกับ เพื่อน นักเรียนจะต้องกล่าว "ขอโทษ" เพื่อนและแสดงความเสียใจในการกระทำที่ผิดพลาด ของนักเรียน ซึ่งเป็นการรักษาลัทธิมนุษยธรรมที่ดีต่อกันและไม่เป็นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือ ขกต่อยกัน อีกทั้งเป็นการรักษาความสัมพันธ์ของหมู่คณะอีกด้วย ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียน ไม่กล่าวคำ "ขอโทษ" และไม่แสดงความเสียใจในการกระทำที่ผิดพลาดของนักเรียนแล้ว

อาจทำให้เพื่อนรู้สึกละอาย เสียใจหรือเดือดร้อนใจ ซึ่งอาจเป็นต้นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือชกต่อยกัน ซึ่งเป็นการทำลายสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และเป็นการทำลายความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย ดังนั้นนักเรียนควรที่จะนำความคิดต่าง ๆ ที่กล่าวช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ขึ้นอภิปรายผล ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่ม ด้วยการอภิปราย ให้อธิบายและชื่นชมร่วมกัน

5. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกิริยาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. คุณผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

บทบาทสมมติ

กลุ่มที่ 1

เช้าวันหนึ่งขณะที่เรวัตกำลังนั่งทำการบ้าน นิมิตรได้เข้ามาทักทายและพูดจาหยอกล้อเรวัต ทำให้เรวัตรู้สึกหงุดหงิด จึงพูดโต้ตอบนิมิตรด้วยอารมณ์โกรธ แต่นิมิตรก็ยังพูดหยอกล้อและแสดงท่าทางล้อเลียนเรวัตต่อไปอีก ทำให้เกิดมีปากเสียงกัน พรชัยนั่งอ่านหนังสืออยู่ใกล้ ๆ ได้เข้ามาห้ามปรามแล้วบอกให้นิมิตรขอโทษเรวัต แต่นิมิตรไม่ยอมขอโทษ กลับพูดจาและแสดงท่าทางล้อเลียนเรวัตอีก ทำให้เรวัตโกรธอย่างเต็มที่ จึงเข้าชกต่อยนิมิตร พรชัยจึงตะโกนให้หยุดทะเลาะวิวาทกัน

บทบาทสมมติคนที่ 1

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นเรวัต ดังนี้

1. ให้นักเรียนนั่งทำการบ้านในห้องเรียนอย่างตั้งใจ
2. เมื่อนิมิตรเข้ามาทักทายและพูดจาหยอกล้อให้นักเรียนแสดงบทบาทรู้สึกหงุดหงิดไม่พอใจ และพูดโต้ตอบด้วยอารมณ์โกรธ โดยให้นักเรียนคิดคำพูดขึ้นเองให้เหมาะสมกับเหตุการณ์

3. เมื่อมีมิตรพูดหยอกล้อและแสดงท่าทางล้อเลียนอีกครั้งหนึ่ง ให้นักเรียนแสดงบทบาทมีอารมณ์โกรธและเกิดการโต้เถียงกันอย่างรุนแรง

4. พรชัยได้เข้าห้ามปรามและให้มิตรมาขอโทษนักเรียน แต่มิตรไม่ยอมขอโทษ กลับพูดจาและแสดงท่าทางล้อเลียนนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทโกรธอย่างเต็มที่ตรงเข้าชกต่อยมิตร 1 ครั้ง

5. เมื่อพรชัยตะโกนบอกให้หยุดทะเลาะวิวาทกัน จึงยุติการแสดง
บทบาทสมมติคนที่ 2

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นมิตร ดังนี้

1. ให้นักเรียนเดินเข้ามาทักทายและพูดจาหยอกล้อเรวัตร์โดยคิดคำพูดขึ้นเองให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และลักษณะนิสัยของเรวัตร์

2. เมื่อเรวัตร์แสดงท่าทางหงุดหงิดและพูดจาโต้ตอบด้วยอารมณ์โกรธกับนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทพูดจาหยอกล้อและแสดงท่าทางล้อเลียนเรวัตร์อีกครั้งหนึ่งแล้วเกิดการโต้เถียงกันอย่างรุนแรง

3. พรชัยได้เข้าห้ามปรามและบอกให้นักเรียนขอโทษเรวัตร์ ให้นักเรียนแสดงบทบาทไม่ยอมขอโทษ แต่กลับพูดจาและแสดงท่าทางล้อเลียนเรวัตร์

4. เมื่อเรวัตร์มีอารมณ์โกรธแล้วตรงเข้าชกต่อยนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทถูกต่อยแล้วล้มลงกับพื้น จึงยุติการแสดง

บทบาทสมมติคนที่ 3

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นพรชัย ดังนี้

1. ให้นักเรียนนั่งอ่านหนังสืออยู่ใกล้ ๆ กับเหตุการณ์

2. เมื่อเรวัตร์และมิตรเกิดการโต้เถียงกันอย่างรุนแรง ให้นักเรียนแสดงบทบาทห้ามปรามและบอกให้มิตรขอโทษเรวัตร์ โดยให้นักเรียนคิดคำพูดขึ้นเองให้เหมาะสมกับเหตุการณ์

3. เมื่อเรวัตร์ชกต่อยมิตร ให้นักเรียนตะโกนบอกให้หยุดทะเลาะวิวาทกัน จึงจะยุติการแสดง

กลุ่มที่ 2

ในช่วงชั่วโมงวิชาคณิตศาสตร์ หลังจากครูอธิบายบทเรียนและสั่งให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดแล้ว วินัยสงสัยและไม่เข้าใจแบบฝึกหัดบางข้อ จึงถามประทุมซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ ประทุมได้สร้างพุดหอยออกล้อวินัย วินัยก็พูดจาทอโต้ประทุมด้วยความสนุกสนาน และขอให้ประทุมช่วยอธิบายแบบฝึกหัดที่วินัยสงสัยให้เข้าใจด้วย ส่วนประทุมก็สร้างพุดจาทอออกล้อวินัยรุนแรงขึ้นกว่าเดิมโดยมีเจตนาจะให้เกิดความสนุกสนานอีก ทำให้วินัยเกิดความรู้สึกละอาย เสียใจและโกรธ จึงพุดจาทอตอบประทุมอย่างรุนแรง ประทุมรู้สึกว่าคุณพุดจาล่วงเกินวินัยโดยไม่เจตนาจึงกล่าวคำ "ขอโทษ" และแสดงความเสียใจกับการกระทำของตน แล้วทั้งสองก็ยิ้มให้กัน

บทบาทสมมติคนที่ 1

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นวินัย โดยใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ดังนี้

1. ให้นักเรียนแสดงบทบาทกำลังนั่งทำแบบฝึกหัดสักครู่หนึ่งแล้วเกิดความสงสัยไม่เข้าใจ จึงถามประทุมซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ
2. เมื่อประทุมพุดจาทอออกล้อ ให้นักเรียนแสดงบทบาทพุดจาทอตอบอย่างสนุกสนาน แล้วขอให้ประทุมช่วยอธิบายแบบฝึกหัดให้
3. เมื่อประทุมพุดจาทอออกล้อรุนแรงกว่าเดิมอีกครั้งหนึ่ง ให้นักเรียนแสดงบทบาทรู้สึกละอาย เสียใจและโกรธ แล้วพุดจาทอตอบประทุมอย่างรุนแรง
4. เมื่อประทุมกล่าวคำ "ขอโทษ" ให้นักเรียนแสดงบทบาทยกโทษให้พร้อมกับยิ้มให้ประทุม จึงยุติการแสดง

บทบาทสมมติคนที่ 2

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นประทุม โดยใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ดังนี้

1. ให้นักเรียนนั่งทำแบบฝึกหัดอย่างตั้งใจ
2. เมื่อวินัยขอให้นักเรียนช่วยอธิบายแบบฝึกหัด ให้นักเรียนแสดงบทบาทพุดจาทอออกล้อวินัยโดยมีเจตนาจะให้เกิดความสนุกสนาน เช่น แค่นี้ก็ไม่รู้ ของง่าย ๆ แค่นี้ก็ทำไม่ได้ เธอนี่ซื่อซื่อจริง ๆ โอ้เอ๋ย! โง่จริง ๆ ฯลฯ เป็นต้น

3. เมื่อวินัยพอให้ช่วยอธิบายแบบฝึกหัดอีกครั้งหนึ่ง ให้นักเรียนแสดงบทบาท
พูดจาหยอกล้อวินัยให้รุนแรงยิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยใช้ตัวอย่างคำพูดในข้อ 2
4. เมื่อวินัยพูดจาโต้ตอบอย่างรุนแรง ให้นักเรียนแสดงบทบาทกล่าวคำ
“ขอโทษ” และแสดงความเสียใจกับการกระทำที่ผิดพลาดของตน
5. เมื่อวินัยยกโทษให้ ให้นักเรียนยิ้มให้วินัย จินตนาการแสดง

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครั้งที่ 8

หัวข้อ การขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

เมื่ออยู่ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดพลาดบกพร่องเป็นธรรมดา บางครั้งอาจจะละเมิดหรือล่วงเกินสิทธิด้านร่างกายของเพื่อนโดยไม่เจตนา ทำให้เพื่อนรู้สึกอายเสียใจหรือเดือดร้อนใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือชกต่อยได้ ดังนั้นเมื่อนักเรียนรู้ว่าละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน นักเรียนจะต้องกล่าว "ขอโทษ" เพื่อน และแสดงความเสียใจโดยการแสดงออกถึงการรู้ว่าละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน ทำให้ไม่เป็นต้นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือชกต่อย และเป็นการรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อีกทั้งยังเป็นการรักษาความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 ให้นักเรียนยกตัวอย่างการกระทำของนักเรียนหรือของผู้อื่นที่นักเรียนเคยพบเห็น เกี่ยวกับการล่วงเกินหรือละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อนโดยไม่เจตนาคนละ 1 เรื่อง แล้วเล่าให้สมาชิกในกลุ่มฟังทีละคน

1.2 หลังจากนักเรียนแต่ละคนเล่าจบแล้ว ให้ผู้ฟังช่วยกันตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรต่อไป ถ้านักเรียนเป็นผู้ที่ล่วงเกินหรือละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อนโดยไม่เจตนา

1.3 ให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน ตามความสมัครใจ กลุ่มใดเสร็จก่อนให้เป็นกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

1.4 ครูบอกนักเรียนว่าจะให้แสดงบทบาทสมมติโดยแต่ละกลุ่มจะสลับเปลี่ยนกันเป็นผู้แสดงและผู้ชม

1.5 ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มมารับบทบาทการแสดงและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ แล้วให้เวลาเตรียมการแสดง 5 นาที หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติตามลำดับ

1.6 เมื่อแต่ละกลุ่มแสดงจบแล้ว ให้ผู้ชมอีกกลุ่มหนึ่งช่วยกันสรุปเรื่อง

2. ขึ้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. ขึ้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนรู้ว่าละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน นักเรียนจะต้องกล่าว "ขอโทษ" เพื่อน และแสดงความเสียใจในการกระทำที่ผิดพลาดของนักเรียน ซึ่งเป็นการรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือชกต่อยกัน อีกทั้งเป็นการรักษาความสามัคคีของหมู่คณะอีกด้วย ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนไม่กล่าวคำ "ขอโทษ" และไม่แสดงความเสียใจในการกระทำที่ผิดพลาดของนักเรียนแล้ว อาจทำให้เพื่อนรู้สึกอาย เสียใจหรือเดือดร้อนใจ ซึ่งอาจเป็นต้นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือชกต่อยกัน ซึ่งเป็นการทำลายสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และเป็นการทำลายความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย ดังนั้นนักเรียนควรที่จะนำความคิดต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ขึ้นอภิปรายผล ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่ม ด้วยการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกัน

5. ครุภัณฑ์หมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิภณิรียาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

บทบาทสมมติ

กลุ่มที่ 1

ในเวลาพักกลางวันหลังจากศิริและสะอาดรับประทานอาหารเสร็จ ได้เดินคุยกันผ่านสนามฟุตบอลเพื่อจะไปห้องสมุด ปราโมทย์กำลังเล่นฟุตบอลกับเพื่อน ๆ ได้เตะฟุตบอลมาถูกศิริล้มลง ศิริรู้สึกเจ็บและโกรธ ปราโมทย์รีบวิ่งมาขอโทษและแสดงความเสียใจ พร้อมทั้งได้ถามว่าได้รับบาดเจ็บตรงไหนบ้าง ทำให้ศิริหายโกรธและให้อภัย สะอาดประคองให้ศิริลุกขึ้นและเดินคุยกันต่อไป

บทบาทสมาชิกคนที่ 1

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นศิริและใช้คำพูดที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. นักเรียนกำลังเดินคุยกับสะอาดผ่านสนามฟุตบอลเพื่อไปห้องสมุด
2. เมื่อปราโมทย์เตะฟุตบอลมาถูกนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทถูกฟุตบอลล้มลง แล้วแสดงอาการเจ็บและโกรธปราโมทย์
3. เมื่อปราโมทย์กล่าวขอโทษและแสดงความเสียใจ ให้นักเรียนแสดงบทบาทไม่ถือโกรธและให้อภัยปราโมทย์
4. เมื่อสะอาดประคองนักเรียนให้ลุกขึ้น ให้นักเรียนแสดงบทบาทลุกขึ้นและเดินคุยกับสะอาดต่อไป

บทบาทสมาชิกคนที่ 2

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นสะอาดและใช้คำพูดที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. นักเรียนเดินคุยกับศิริผ่านสนามฟุตบอลเพื่อไปห้องสมุด
2. เมื่อปราโมทย์เตะฟุตบอลมาถูกศิริล้มลงให้นักเรียนแสดงบทบาทเข้าประคองศิริ
3. เมื่อปราโมทย์ขอโทษศิริและศิริยกโทษให้ปราโมทย์แล้ว ให้นักเรียนแสดงบทบาทประคองศิริให้ลุกขึ้นและเดินคุยกับศิริเพื่อไปห้องสมุดต่อไป

บทบาทสมมติคนที่ 3

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นปราโมทย์และใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. นักเรียนกำลังเล่นฟุตบอลกับเพื่อน ๆ ที่สนามฟุตบอล
2. เมื่อศิริและสะอาดเดินผ่านมา ให้นักเรียนแสดงบทบาทเตะฟุตบอลถูกศิริ
3. เมื่อศิริล้มลงกับพื้น ให้นักเรียนแสดงบทบาทรีบวิ่งไปกล่าวคำ "ขอโทษ" และแสดงความเสียใจ พร้อมทั้งได้ถามว่าได้รับบาดเจ็บตรงไหนบ้าง และจะช่วยเหลืออะไรได้บ้าง

4. เมื่อศิริหายโกรธและให้อภัยนักเรียน ให้นักเรียนเล่นฟุตบอลต่อไป

บทบาทสมมติคนที่ 4

ให้นักเรียนแสดงเป็นเพื่อนนักเรียนให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. นักเรียนเล่นฟุตบอลกับปราโมทย์อยู่ที่สนามฟุตบอล
2. เมื่อปราโมทย์เตะฟุตบอลไปถูกศิริ ให้นักเรียนแสดงบทบาทดูเหตุการณ์อยู่ใกล้ ๆ
3. เมื่อปราโมทย์ขอโทษศิริและศิริให้อภัยปราโมทย์แล้ว ให้นักเรียนแสดงบทบาทเล่นฟุตบอลกับปราโมทย์ต่อไป

กลุ่มที่ 2

ในเวลาพักกลางวัน ลำอานค์และลำเริงเดินคุยกันเพื่อไปห้องสมุด เมื่อเดินมาถึงมุมตึก ญูมมากำลังวิ่งไล่จับประเทืองออกมาจากมุมตึก จึงชนลำอานค์ ทั้งประเทืองและลำอานค์ล้มลง ประเทืองรีบลุกขึ้นพร้อมทั้งแสดงท่าทางและพูดจาล้อเลียนลำอานค์ ทำให้ลำอานค์เสียใจและโกรธ จึงพูดว่าประเทืองอย่างรุนแรง ลำเริงบอกให้ประเทืองขอโทษลำอานค์ แต่ประเทืองไม่ขอโทษ กลับแสดงท่าทางล้อเลียนและพูดเยาะเย้ยถากถางลำเริง

และลำอานค์ ทำให้มีปากเสียงโต้เถียงกันอย่างรุนแรง จนเกิดการทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน
 ญูมาจึงตะโกนให้ทุกคนหยุดทะเลาะกัน

บทบาทสมมติคนที่ 1

ให้นักเรียนแสดงเป็นลำอานค์และใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. นักเรียนกำลังเดินคุยกับลำเร้งผ่านมมติกเพื่อไปห้องสมุด
2. เมื่อประเทืองวิ่งชนนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทถูกชนและล้มลงกับพื้น
 พร้อมทั้งแสดงอาการเจ็บและโกรธประเทือง
3. เมื่อประเทืองแสดงท่าทางและพูดจาล้อเลียนนักเรียน ให้นักเรียนแสดง
 บทบาทโกรธแล้วพูดจาว່ประเทืองอย่างรุนแรง
4. เมื่อลำเร้งให้ประเทืองขอโทษนักเรียน แต่ประเทืองไม่ขอโทษ กลับพูดจา
 เข้ายเย้ยถากถางลำเร้งและนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทโกรธและพูดว่าประเทือง
 ให้รุนแรงขึ้นกว่าเดิม

5. เมื่อลำเร้งถุกต้อยให้นักเรียนช่วยเหลือลำเร้ง
6. เมื่อครูใหญ่สั่งให้หยุดทะเลาะวิวาทกัน จึงยุติการแสดง

บทบาทสมมติคนที่ 2

ให้นักเรียนแสดงเป็นลำเร้งและใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. นักเรียนกำลังเดินคุยกับลำอานค์ผ่านมมติกเพื่อไปห้องสมุด
2. เมื่อประเทืองวิ่งชนลำอานค์ล้มลงกับพื้น ให้นักเรียนแสดงบทบาทประคอง
 ลำอานค์ให้ลุกขึ้น
3. เมื่อประเทืองแสดงท่าทางและพูดจาล้อเลียนลำอานค์ ให้นักเรียนแสดง
 บทบาทบอกประเทืองให้ขอโทษลำอานค์
4. เมื่อประเทืองพูดเข้ายเย้ยนักเรียนและลำอานค์ ให้นักเรียนแสดงบทบาท
 ต่อยประเทือง 1 ครั้ง
5. เมื่อประเทืองต้อยนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทถุกต้อยและล้มลงกับพื้น
6. เมื่อญูมาตะโกนให้หยุดทะเลาะวิวาทกัน จึงยุติการแสดง

บทบาทสมาชิกคนที่ 3

ให้นักเรียนแสดงเป็นประเทืองและใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. นักเรียนวิ่งเล่นกับหนูมาอยู่บริเวณมมติก
2. เมื่อสำเร็จและลำอานค์เดินผ่านมา ให้นักเรียนแสดงบทบาทวิ่งหนีหนูมาจากมมติก แล้วชนลำอานค์และให้นักเรียนล้มลงกับพื้น หลังจากนั้นให้รีบลุกขึ้น พร้อมทั้งแสดงท่าทางและพูดจาล้อเลียนลำอานค์
3. เมื่อสำเร็จบอกให้นักเรียนขอโทษลำอานค์ ให้นักเรียนแสดงท่าทางล้อเลียนและพูดจาเยาะเย้ยถากถางลำอานค์ให้รุนแรงกว่าเดิม แล้วโต้เถียงและทะเลาะกันอย่างรุนแรง
4. เมื่อสำเร็จชกต่อนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทถูกต้อนแล้วล้มลงกับพื้น
5. เมื่อนักเรียนล้มลงกับพื้นแล้ว ให้นักเรียนแสดงบทบาทลุกขึ้นแล้วต้อนสำเร็จ

1 ครั้ง

6. เมื่ออนุญาตให้หยุดทะเลาะวิวาทกัน จึงยุติการแสดง

บทบาทสมาชิกคนที่ 4

ให้นักเรียนแสดงเป็นหนูมาและใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. นักเรียนวิ่งเล่นกับประเทืองอยู่ที่มมติก
2. เมื่อสำเร็จและลำอานค์เดินผ่านมา ให้นักเรียนแสดงวิ่งไล่จับประเทืองออกจากมมติก
3. เมื่อประเทืองวิ่งชนลำอานค์จนล้มลง ให้นักเรียนแสดงบทบาทยินยอมเหตุการณ์
4. เมื่อสำเร็จกับประเทืองชกต่อยกัน ให้นักเรียนแสดงบทบาทตะโกนให้หยุดทะเลาะวิวาทกัน จึงยุติการแสดง

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครั้งที่ 9

หัวข้อ การขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

เมื่ออยู่ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดคนละคนบ้างเป็นเรื่องธรรมดา บางครั้งอาจละเมิดหรือล่วงเกินสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนโดยไม่เจตนา ทำให้เพื่อนรู้สึกอาย เสียใจ หรือเคืองโกรธ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือชกต่อยได้ ดังนั้นเมื่อนักเรียนรู้ว่าละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน นักเรียนจะต้องกล่าวขอโทษเพื่อนและแสดงความเสียใจ โดยการแสดงออกถึงการรู้ว่า ละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน ทำให้ไม่เป็นต้นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือชกต่อยกัน และเป็นการรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อีกทั้งยังเป็นการรักษาความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 ให้นักเรียนยกตัวอย่างการกระทำของนักเรียนหรือของผู้อื่นที่นักเรียนเคยพบเห็น เกี่ยวกับการล่วงเกินหรือละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนโดยไม่เจตนา คนละ 1 เรื่อง แล้วเล่าให้สมาชิกฟังทีละคน

1.2 หลังจากนักเรียนแต่ละคนเล่าจบแล้ว ให้ผู้ฟังช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรต่อไป ถ้านักเรียนเป็นผู้ที่ล่วงเกินหรือละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนโดยไม่เจตนา

1.3 ให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน ตามความสมัครใจ กลุ่มใดเสร็จก่อนให้เป็นกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

1.4 ครูบอกกับนักเรียนว่าจะให้แสดงบทบาทสมมติโดยแต่ละกลุ่มจะสลับเปลี่ยนกันเป็นผู้แสดงและผู้ชม

1.5 ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มมารับบทบาทการแสดง (ดูภาคผนวก) และเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ แล้วให้เวลาเตรียมการแสดง 5 นาที และให้แสดงบทบาทสมมติตามลำดับ

1.6 เมื่อแต่ละกลุ่มแสดงจบแล้ว ให้ผู้ชมอีกกลุ่มหนึ่งช่วยกันสรุปเรื่อง

2. ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนรู้ตัวว่าละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน นักเรียนจะต้องกล่าวขอโทษเพื่อนและแสดงความเสียใจในการกระทำที่ผิดพลาดของนักเรียน ซึ่งเป็นการรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือชกต่อยกัน อีกทั้งเป็นการรักษาความสามัคคีของหมู่คณะอีกด้วย ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนไม่กล่าวคำ “ขอโทษ” และไม่แสดงความเสียใจในการกระทำที่ผิดพลาดของนักเรียนแล้ว อาจทำให้เพื่อนรู้สึกอาย เสียใจหรือเคืองแค้นใจ ซึ่งอาจเป็นต้นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทหรือชกต่อยกัน ซึ่งเป็นการทำลายสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและเป็น

การทำลายความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย ดังนั้นนักเรียนควรที่จะนำความคิดต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ขั้นอภิปรายผล ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปรายผล ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกัน

5. ครุภัณฑ์ หมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกิริยาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

บทบาทสมมติเรื่อง "เสียใจจริง ๆ"

กลุ่มที่ 1

เช้าวันหนึ่ง วัฒนารีบมาโรงเรียนแต่ช้าเพราะเป็นเวรทำความสะอาดห้องเรียน เมื่อมาถึงห้องเรียนพบประทีปกำลังกวาดห้องเรียนและรู้สึกแปลกใจเมื่อเห็นประทีปใส่นาฬิกาข้อมือใหม่มาด้วย ประทีปสังเกตเห็นวัฒนามองนาฬิกาด้วยความสนใจ จึงถอดให้วัฒนาดู วัฒนาับนาฬิกามาด้วยความระมัดระวังเพราะกลัวจะตกเสียหาย แต่ทันใดนั้นก็ต้องตกใจ เมื่ออรุณคว้านาฬิกาจากมือของวัฒนาไปและชูขึ้นพร้อมกับตะโกนให้เพื่อน ๆ คุณาฬิกาใหม่ วัฒนาได้ร้องขอนาฬิกาคืนจากอรุณและบอกว่านาฬิกาเป็นของประทีป ส่วนประทีปพูดไม่ออกได้แต่ยืนนิ่งและน้ำตาคลอเบ้า พนาจึงขอรุณให้คืนนาฬิกาให้ประทีป พร้อมกับกล่าวขอโทษ ประทีปแทนอรุณ อรุณจึงรู้สำนึกในความผิดของตนจึงคืนนาฬิกาให้ประทีปและกล่าว "ขอโทษ" พร้อมทั้งแสดงความเสียใจในการกระทำของตน วัฒนาและพนายิ้มให้ประทีปและอรุณ

บทบาทของวัฒนา

ให้นักเรียนแสดงบทบาทโดยให้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. ให้นักเรียนถือกระเป๋าหนังสือเดินเข้ามาในห้องเรียนเพื่อจะทำเวร
2. เมื่อพบประทีปกำลังกวาดห้องอยู่ ให้นักเรียนแสดงบทบาททักทายประทีปและแสดงความแปลกใจเมื่อเห็นประทีปใส่นาฬิกาเรือนใหม่

3. เมื่อประติปถอดนามีกาส่งให้นักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทรับมาด้วยความระมัดระวัง

4. เมื่ออรุณแย่งนามีกาจากมือนักเรียนไป ให้นักเรียนแสดงบทบาทตกใจ

5. เมื่ออรุณรูดนามีกาขึ้นพร้อมกับตะโกนให้เพื่อน ๆ ดูนามีกาใหม่ ให้นักเรียนขนามีกาคืนจากอรุณและบอกว่าเป็นนามีกาของประติป

6. เมื่อประติปกล่าวขโมยให้อรุณแล้ว ให้นักเรียนแสดงบทบาทขี้มให้ประติปและอรุณ จึงยุติการแสดง

บทบาทของประติป

ให้นักเรียนแสดงบทบาทโดยใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. ให้นักเรียนใส่นามีกาโดยสมมติว่าเป็นนามีกาขโมยที่แม่ซื้อให้เป็นของขวัญวันปีใหม่

2. ให้นักเรียนแสดงบทบาทกำลังกวาดห้องเรียน

3. เมื่อวัฒนาเข้ามาทักทายและมองนามีกาขโมยของนักเรียนด้วยความแปลกใจ ให้นักเรียนแสดงบทบาทถอดนามีกาส่งให้วัฒนาดู

4. เมื่ออรุณคว้านามีกาจากมือของวัฒนาไป ให้นักเรียนแสดงบทบาทยืนนิ่งและน้ำตาคลอเบ้า

5. เมื่ออรุณคืนนามีกาและกล่าวขอโทษนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทไม่ถือโกรธและยกโทษให้กับอรุณ

6. เมื่อวัฒนาและพนายืมให้นักเรียน จึงยุติการแสดง

บทบาทของอรุณ

ให้นักเรียนแสดงบทบาทโดยใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. เมื่อประติปถอดนามีกาให้วัฒนา ให้นักเรียนแสดงบทบาทคว้านามีกาจากมือของวัฒนาและตะโกนให้เพื่อน ๆ ดูนามีกาใหม่

2. เมื่อพนาบอกให้นักเรียนคินนากาให้ประทับและกล่าวคำ "ขอโทษ" ให้นักเรียนแสดงบทบาทคินนากาให้ประทับและกล่าวคำ "ขอโทษ" พร้อมทั้งแสดงความเสียใจในการกระทำของนักเรียน

3. เมื่อพัฒนาและพนาชี้ให้นักเรียน จินสุติการแสดง

บทบาทของพนา

ให้นักเรียนแสดงบทบาทโดยใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. เมื่อประทับตะโกนให้เพื่อน ๆ คินนากาใหม่ ให้นักเรียนแสดงบทบาทเข้ามาในห้องเรียน แล้วยืนมองดูประทับครู่หนึ่ง หลังจากนั้นจึงบอกให้อรุณคินนากาให้กับประทับ พร้อมทั้งกล่าวขอโทษประทับแทนอรุณ

2. เมื่ออรุณคินนากาให้ประทับและประทับกล่าวขอกโทษให้อรุณแล้ว ให้นักเรียนแสดงบทบาทปรบมือให้ประทับและอรุณ จินสุติการแสดง

กลุ่มที่ 2

ในเวลานักกลางวัน ขณะที่ราตรี นางเยาว์ และนารี กำลังกวาดห้องเรียนนั้น นารี นำจดหมายในโต๊ะของราตรีเปิดอ่านโดยไม่ขออนุญาต เมื่อนางเยาว์เห็นจึงแย่งจดหมายของราตรีคืนมาจากนารี ส่วนราตรีพูดไม่ออก ได้แต่ยืนนิ่งอยู่เพราะรู้สึกเสียใจและโกรธนางเยาว์ จึงบอกให้นารีขอโทษราตรี แต่นารีไม่ขอโทษกลับหัวเราะอย่างครื้นเครง ราตรีรู้สึกโกรธ จึงพูดว่านารีทำให้เกิดปากเสียงโต้เถียงกันอย่างรุนแรง แล้วราตรีก็ร้องไห้ น้ำตาคลอ ราตรีจึงเดินออกจากห้องไป

บทบาทของราตรี

ให้นักเรียนแสดงบทบาทโดยใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. ให้นักเรียนแสดงบทบาทกำลังกวาดห้องอยู่กับนางเยาว์และนารี

2. เมื่อนารีนำจดหมายของนักเรียนเปิดอ่าน ให้นักเรียนแสดงบทบาทไม่เห็นการกระทำของนารีและกวาดห้องไปเรื่อย ๆ

3. เมื่อนางเยาว์นำจดหมายจากนารีส่งคืนให้นักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทรับจดหมายมาถือไว้และยืนนิ่งแสดงความรู้สึกเสียใจกับการกระทำของนารี

4. เมื่อนางเยาว์บอกให้นารีขอโทษนักเรียน แต่นารีไม่ขอโทษ และหัวเราะอย่างสนุกสนาน ให้นักเรียนแสดงบทบาทโกรธและพูดว่านารีจนเกิดปากเสียงโต้เถียงกัน

5. เมื่อโต้เถียงกับนารีสักครู่ ให้นักเรียนแสดงบทบาทเสียใจร้องไห้ น้ำตาคลอ และหยุดโต้เถียง จึงยุติการแสดง

บทบาทของนางเยาว์

ให้นักเรียนแสดงบทบาทโดยใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. ให้นักเรียนแสดงบทบาทกำลังกวาดห้องอยู่กับราตรีและนารี
2. เมื่อนารีนำจดหมายราตรีเปิดอ่านโดยไม่ได้รับอนุญาต ให้นักเรียนแสดงบทบาทแย้งจดหมายของราตรีจากนารีส่งคืนให้ราตรี แล้วบอกให้นารีขอโทษราตรี
3. เมื่อราตรีกับนารีเกิดปากเสียงโต้เถียงกันจนกระทั่งราตรีร้องไห้ น้ำตาคลอ จึงยุติการแสดง

บทบาทของนารี

ให้นักเรียนแสดงบทบาทโดยใช้คำพูดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ดังนี้

1. ให้นักเรียนแสดงบทบาทกำลังกวาดห้องอยู่กับราตรีและนางเยาว์
2. เมื่อนักเรียนกวาดห้องเรียนสักครู่หนึ่ง ให้นักเรียนแสดงบทบาทเห็นจดหมายอยู่ในโต๊ะราตรี จึงถือโอกาสหยิบจดหมายเปิดอ่านโดยไม่ได้รับอนุญาตจากราตรี
3. เมื่อนางเยาว์แย้งจดหมายจากมือนักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทถูกแย้งจดหมายไปจากมือโดยไม่แสดงอาการขัดขืน
4. เมื่อนางเยาว์บอกให้นักเรียนขอโทษราตรี ให้นักเรียนแสดงบทบาทมองหน้าของราตรีสักครู่หนึ่ง แล้วหัวเราะเพราะชอบใจที่ได้หยิ่งเหว
5. เมื่อราตรีพูดว่านักเรียน ให้นักเรียนแสดงบทบาทพูดแก้ตัวเข้าข้างตนเอง แล้วเกิดปากเสียงโต้เถียงกันอย่างรุนแรง
6. เมื่อราตรีร้องไห้ ให้นักเรียนแสดงบทบาทหยุดโต้เถียงกับราตรีแล้วเดินออกจากห้องเรียนไป จึงยุติการแสดง

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 10

หัวข้อ การให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

การอยู่ร่วมกันย่อมเกิดความผิดพลาดล่วงเกินหรือละเมิดสิทธิกันขึ้นได้โดยไม่เจตนา นักเรียนจึงไม่ควรถือโกรธและควรรอโทษในความผิดพลาดล่วงเกินของเพื่อน การให้อภัยทำให้จิตใจสบาย ไม่ก่อให้เกิดศัตรูและเป็นการกระชับมิตรเป็นอย่างดี ในทางตรงข้ามถ้านักเรียนไม่ให้อภัยเมื่อถูกละเมิดสิทธิโดยการถือโกรธและไม่ยกโทษ ย่อมเป็นเหตุให้ทะเลาะวิวาทชกต่อยกันได้ ก่อให้เกิดศัตรู ทำลายมิตร และแตกความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 ครูบอกกับนักเรียนว่า ครูจะจัดรายการ "เวที-วาทิ" ขึ้น และให้นักเรียนออกมาพูดคนละ 2 นาที ในหัวข้อ "เมื่อฉันให้อภัยเพื่อน" โดยกล่าวถึงการทำความดีของตนที่มีต่อเพื่อนเกี่ยวกับการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ เช่น
 - ให้อภัยเมื่อเพื่อนใช้วาจาไม่เหมาะสมกับนักเรียนโดยไม่เจตนา
 - ให้อภัยเมื่อเพื่อนละเมิดสิทธิด้านร่างกายของนักเรียนโดยไม่เจตนา
 - ให้อภัยเมื่อเพื่อนละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของโดยไม่เจตนา

ผู้ที่พูดได้ดีที่สุดทั้งวิธีพูดและเนื้อหาสาระ จะได้รับรางวัลที่ 1

1.2 ครูเริ่มรายการโดยเชิญนักเรียนที่มีความพร้อมพูดก่อนตามลำดับ และให้สมาชิกทุกคนเป็นผู้ฟัง

1.3 ครูสรุปเรื่องที่นักเรียนพูดไว้บนกระดาน

1.4 เมื่อทุกคนพูดจบแล้ว ครูถามความคิดเห็นจากผู้ฟังให้ช่วยกันตัดสินเมื่อร่วมกันตัดสินแล้วครูมอบรางวัลที่ 1 ให้กับผู้ได้รับรางวัลที่ 1 และให้รางวัลผู้ออกไปพูดทุกคน

2. ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากสถานการณ์จำลองรายการ "เวที-วาทิ" เกี่ยวกับการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิโดยไม่เจตนา ย่อมเป็นการกระชับมิตร ไม่ก่อให้เกิดศัตรูและทำให้จิตใจสบาย ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนไม่ให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ โดยไม่เจตนาโดยการถือโกรธและไม่ยกโทษให้ ย่อมเป็นเหตุให้ทะเลาะวิวาทชกต่อยกันได้ ก่อให้เกิดศัตรูทำลายมิตรและแตกความสามัคคีในหมู่คณะ ดังนั้นนักเรียนควรนำความคิดต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

4. ขั้นอภิปรายผล ให้นักเรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปรายผล ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกัน

5. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิภริยาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

หรือไม่

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 11

หัวข้อ การช่วยตกเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

มนุษย์อยู่คนเดียวในโลกไม่ได้ เมื่ออยู่ร่วมกันก็ย่อมจะทำอะไรผิดพลาด บกพร่องบ้างเป็นธรรมดา การทำอะไรที่ผิดพลาดบกพร่องบางครั้งเป็นการกระทำโดยไม่รู้ตัวรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่เจตนาจะกระทำ หากไม่มีคนบอกก็อาจจะทำผิดพลาดต่อไปอีกเรื่อย ๆ ดังนั้นการตกเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อผิดพลาดบกพร่องจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยให้เพื่อนรู้ตัว จะได้ปรับปรุงตนเองไม่ให้อะไรผิดพลาดบกพร่องอีก เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อันจะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในหมู่คณะ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีมีคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการช่วยตกเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ช่วยตกเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยตกเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน ตามความสมัครใจ
 - 1.2 ครูแจกกระดาษวาดภาพขนาด 8 x 10 นิ้ว² ให้นักเรียนกลุ่มละ 1 แผ่น สีเมจิกกลุ่มละ 1 กล่อง

1.3 ครูสั่งให้นักเรียนช่วยกันวาดภาพภายใน 10 นาที โดยมีสิ่งต่อไปนี้
เป็นส่วนประกอบคือ ต้นไม้ แม่น้ำ สะพาน บ้านริมฝั่งแม่น้ำ แม่ค้าขายของ และดวงอาทิตย์

1.4 ครูให้สัญญาณเมื่อหมดเวลา หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มเสนอผลงานให้
อีกกลุ่มตัดสินว่าจะได้คะแนนเท่าไร โดยมีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

- ความสวยงาม	5 คะแนน
- การวางภาพ	5 คะแนน
- มีภาพครบตามคำสั่ง	5 คะแนน
- รายละเอียดของภาพ	5 คะแนน
รวม	20 คะแนน

1.5 ครูนำคะแนนทั้งสองกลุ่มมาเขียนไว้บนกระดาน แล้วให้นักเรียนทั้งสอง
กลุ่มช่วยกันวิจารณ์งานโดยให้ข้อเสนอแนะ ข้อบกพร่อง และวิธีปรับปรุงแก้ไข

1.6 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำภาพเดิมที่ได้รับข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข
และตกแต่งโดยใช้เวลา 5 นาที

1.7 ให้แต่ละกลุ่มนำภาพที่ตกแต่งใหม่มาเสนอแนะผลัดกันให้คะแนนเป็น
ครั้งที่ 2 โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนเช่นเดียวกับครั้งแรก แล้วครูจดคะแนนไว้บนกระดาน
เพื่อเปรียบเทียบกับคะแนนในครั้งแรก

2. ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จาก
การเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากกิจกรรมเกี่ยวกับการช่วย
ตกแต่งต้นแม่น้ำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียน
ให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนช่วยตกแต่งต้นแม่น้ำเมื่อเพื่อนมี
ข้อบกพร่อง ย่อมทำให้เพื่อนได้ปรับปรุงตนเอง ไม่ทำอะไรผิดพลาดบกพร่องอีก และพัฒนา
ลักษณะนิสัยไปในทางที่ดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำให้เพื่อนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า

นักเรียนก็รู้สึกว่าคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ในทางตรงข้ามถ้านักเรียนไม่ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง เพื่อนจะ 모르ตัวว่ามีข้อผิดพลาดบกพร่อง และไม่มีโอกาสได้ปรับปรุงข้อผิดพลาดและอาจจะทำอะไรผิดพลาดต่อไปเรื่อย ๆ ส่งผลกระทบต่อนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นนักเรียนควรนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ขั้นตอนิปรายผล ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปรายผล ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกัน

5. สรุปคหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกิริยาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

หรือไม่

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 12

หัวข้อ การให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำ เมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

การอยู่ร่วมกันย่อมเกิดความผิดพลาดล่วงเกินหรือละเมิดสิทธิโดยไม่เจตนาได้ นักเรียนจึงไม่ควรถือโกรธและควรรยกโทษให้เพื่อน พร้อมทั้งช่วยตักเตือนแนะนำให้เพื่อนรู้ว่าละเมิดสิทธิของนักเรียนแล้วชี้แจงให้เพื่อนปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นการช่วยให้เพื่อนแก้ไขปรับปรุงความผิดพลาดบกพร่องของตนเองให้ดีขึ้น ให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เพื่อเพื่อนจะได้ไม่แสดงพฤติกรรมเหล่านั้นให้เป็นต้นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน และก่อให้เกิดศัตรู อีกทั้งยังรักษาความสัมพันธ์ในหมู่คณะและกระชับมิตรอีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำ เมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ให้อภัยและไม่ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำ เมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 ครูทบทวนความรู้ความเข้าใจเรื่องการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ และการช่วยแนะนำตักเตือนเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง
 - 1.2 ให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนที่คิดว่ารักและเข้าใจกันมากที่สุดโดยเร็ว แล้วให้รับนั่ง ผู้ที่จับคู่ได้ก่อนจะเป็นคู่อันดับที่ 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ

1.3 ครูอธิบายให้นักเรียนฟังว่า จะให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติโดยทุกคนจะสลับเปลี่ยนกันเป็นผู้แสดงและผู้ชมตามลำดับดังนี้

- คู่ที่ 1 เป็นผู้แสดง คู่ที่ 2, 3 และ 4 เป็นผู้ชม
- คู่ที่ 2 เป็นผู้แสดง คู่ที่ 3, 4 และ 1 เป็นผู้ชม
- คู่ที่ 3 เป็นผู้แสดง คู่ที่ 4, 1 และ 2 เป็นผู้ชม
- คู่ที่ 4 เป็นผู้แสดง คู่ที่ 1, 2 และ 3 เป็นผู้ชม

1.4 ให้นักเรียนแต่ละคู่มารับบทบาทการแสดง (ดูภาคผนวก) ดังนี้

- คู่ที่ 1 รับบทบาทการแสดง ตอนที่ 1
- คู่ที่ 2 รับบทบาทการแสดง ตอนที่ 2
- คู่ที่ 3 รับบทบาทการแสดง ตอนที่ 3
- คู่ที่ 4 รับบทบาทการแสดง ตอนที่ 4

1.5 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้วให้เวลาเตรียมการแสดง 10 นาที แล้วให้แสดงบทบาทสมมติตามลำดับ

1.6 เมื่อแสดงแต่ละตอน ให้นักเรียนช่วยกันแต่งเรื่องต่อให้จบ โดยนำประสบการณ์จากเรื่องการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิและการช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่องมาประกอบการแต่งเรื่อง

1.7 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องที่ช่วยกันแต่งแล้วครูเขียนไว้บนกระดาน

2. ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการให้อภัยและตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำ

เมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิแล้ว ย่อมไม่เป็นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อย อีกทั้งยังเป็นการ กระชับมิตร ตลอดจนทำให้เพื่อนรู้ว่าละเมิดสิทธิของผู้อื่น เพื่อจะได้ปรับปรุงความผิดพลาด ของตนเองให้เป็นที่ยอมรับและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ในทางตรงข้ามถ้านักเรียนไม่ให้อภัยและ ไม่ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิแล้ว ย่อมเป็นต้นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท ชกต่อย ทำลายมิตร แตกความสามัคคี ก่อความเดือดร้อนให้กับตนเองและเพื่อน อีกทั้งเพื่อน ก็ไม่แก้ไขปรับปรุงความผิดพลาดบกพร่องของตนให้ดีขึ้นเนื่องด้วยความโกรธ ดังนั้นนักเรียน ควรนำความคิดต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ขั้นตอนิปรายผล ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่ม ด้วยการอภิปรายผล ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกัน

5. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

หรือไม่

บทบาทสมมติเรื่อง "แล้วจะทำอย่างไรดี"

ตอนที่ 1

ในช่วงโมงวิชาคณิตศาสตร์ หลังจากครูอธิบายบทเรียนและสั่งให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด แล้วแต่งทำแบบฝึกหัดข้อที่ 1 ไม่ได้ และมีความสงสัยจึงถามคำซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ แต่คำไม่บอก และได้พบจากถูกเหยียดหยามแฉต่าง ๆ นา ๆ จนแฉรู้สึกเสียใจ แต่คำยังไม่รู้ตัวว่าใช้ วาจาไม่เหมาะสมกับแฉและยังแสดงท่าทางล้อเลียน แฉจึงหันมาพูดกับผู้ชมให้ช่วยตัดสินใจ ว่าจะทำอย่างไรต่อไป

บทบาทของผู้แสดง

คำ นั่งทำแบบฝึกหัดคณิตศาสตร์อย่างตั้งใจ

แฉ นั่งทำแบบฝึกหัดคณิตศาสตร์ แต่ทำไม่ได้นั่งหันซ้ายหันขวาแล้วจึงถามคำซึ่งนั่งอยู่ ใกล้ ๆ

- ด้า แสดงท่าทางไม่พอใจ แล้วพูดว่า "เธอนี่เชื่อป้อจริง ๆ แค่นี้ก็ไม่รู้
 แดง "เราไม่รู้จริง ๆ"
 ด้า "ของง่าย ๆ แค่นี้ก็ไม่รู้"
 แดง "เราไม่รู้จริง ๆ"
 ด้า "ใคร ๆ เขาก็รู้กันทั้งนั้น ไอ้โง่"
 แดง แสดงท่าทางเคร่งเครียดแล้วมองหน้าด้า
 ด้า แสดงท่าทางไม่รู้สึกตัวว่าใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อนและแสดงท่าทางล้อเลียนแดง
 แดง แสดงท่าทางเสียใจและพูดกับผู้ชมว่า "แล้วผม (ดิฉัน) จะทำอย่างไรดีครับ (คะ)
 เพื่อน ๆ"

ตอนที่ 2

ในวิชาภาษาไทย นิดกำลังนั่งทำแบบฝึกหัดอย่างตั้งใจ หน้อยซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ อยากจะหยอกล้อนิดจึงสร้างขวณคุยรองจ้งหวะเมื่อนิดเฉลอกลงชั้นยืนแล้วหน้อยค่อย ๆ เลื่อนเก้าอี้
 ออกจากที่เดิม นิดไม่รู้ว่าหน้อยเลื่อนเก้าอี้ออกจากที่เดิม จึงนั่งลงไปก้นกระแทกพื้นและรู้สึก
 เจ็บ แต่หน้อยยังไม่รู้สึกตัวว่าละเมิดสิทธิด้านร่างกายของนิด และยังแสดงท่าทางล้อเลียน
 นิดรู้สึกเสียใจจึงหันมาพูดกับผู้ชมให้ช่วยตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรต่อไป

บทบาทของผู้แสดง

- นิด กำลังนั่งทำแบบฝึกหัดอย่างตั้งใจ
 หน้อย อยากจะหยอกล้อนิดจึงสร้างขวณคุยรองจ้งหวะเมื่อนิดเฉลอกลงชั้นยืน
 นิด ลงกชั้นยืนเพื่อเก็บของที่ตกจากโต๊ะเขียนหนังสือ
 หน้อย ค่อย ๆ เลื่อนเก้าอี้ออกจากที่เดิม
 นิด ไม่รู้ว่าหน้อยกำลังเลื่อนเก้าอี้ออกจากที่เดิม จึงนั่งลงไปก้นกระแทกพื้นและรู้สึกเจ็บ
 หน้อย แสดงท่าทางไม่รู้สึกตัวว่าละเมิดสิทธิด้านร่างกายของนิดและแสดงท่าทางล้อเลียน
 นิด แสดงท่าทางเสียใจและพูดกับผู้ชมว่า "แล้วผม (ดิฉัน) จะทำอย่างไรดีครับ (คะ)
 เพื่อน ๆ"

ตอนที่ 3

ในเวลาพักกลางวัน เก่งกำลังอ่านหนังสือนิทานที่พ่อซื้อให้เป็นของขวัญวันเกิดอยู่ในชั้นเรียน แก้วสนใจจึงเข้าไปนั่งอ่านด้วยแล้วขอยืมหนังสือนิทานของเก่งโดยแย่งหนังสือนิทานในมือของเก่ง ทำให้หนังสือขาด แต่แก้วยังไม่รู้สึกตัวว่าละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินของเก่ง และยังแสดงท่าทางล้อเลียน เก่งรู้สึกเสียใจจึงหันมาพูดกับผู้ชมให้ช่วยตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรต่อไป

บทบาทของผู้แสดง

- เก่ง กำลังนั่งอ่านหนังสือนิทานที่พ่อซื้อให้เป็นของขวัญวันเกิด
- แก้ว สนใจเข้าไปนั่งอ่านหนังสือกับเก่งแล้วพูดว่า "ขอบคุณคนนะ"
- เก่ง พูดว่า "ได้ซี เรายังอ่านไม่จบเลย"
- แก้ว พูดว่า "ขอยืมอ่านบ้างซี" แล้วแย่งหนังสือนิทานในมือของเก่งจนหนังสือขาด
- เก่ง แสดงท่าทางแค้นเคืองแล้วมองหน้าแก้ว
- แก้ว แสดงท่าทางไม่รู้สึกตัวว่าละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินของเก่งและแสดงท่าทางล้อเลียน
- เก่ง แสดงท่าทางเสียใจและพูดกับผู้ชมว่า "แล้วผม(ดิฉัน) จะทำอย่างไรดีครับ(คะ) เพื่อน ๆ"

ตอนที่ 4

ในเวลาเข้าก่อนเข้าเรียน เบิ้มนำปากกาปลอมทองราคาแพงที่แม่ซื้อให้เป็นของขวัญวันขึ้นปีใหม่ มาอวดเพื่อนที่โรงเรียน ขอยซึ่งเป็นเพื่อนร่วมชั้นขอปากกาของเบิ้ม แต่เบิ้มไม่ให้ดู กลับพูดจาถูกเหยียดหยามต่าง ๆ นา ๆ และนำปากกาขีดที่เสื้อของขอยและใช้มือตบศีรษะของขอย ขอยรู้สึกเสียใจจึงหันมาพูดกับผู้ชมให้ช่วยตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรต่อไป

บทบาทของผู้แสดง

- เบิ้ม นำปากกาปลอมทองราคาแพงที่แม่ซื้อให้เป็นของขวัญวันปีใหม่มารออวดเพื่อนที่โรงเรียน
- ขอย พูดว่า "ปากกาของเธอสวยจัง ขอหน่อยซี"
- เบิ้ม พูดว่า "น้ำหน้าอย่างเธอไม่มีทางมีของดี ๆ อย่างนี้หรอก"
- ขอย พูดว่า "เราขอคุณั้น เราไม่ได้ขอยืม"

- เบิ้ม พูดว่า "เราให้เชคคูสีของปากกาที่แล้วกัน" แล้วเอาปากกาขีดลงบนเสื้อของบอย
- บอย พูดว่า "เสื้อของเราเปื้อนนะเบิ้ม"
- เบิ้ม ใช้มือตบศีรษะของบอยแล้วพูดว่า "เปื้อนนิดหน่อยเอง"
- บอย แสดงท่าทางเคร่งเครียดแล้วมองหน้าเบิ้ม
- เบิ้ม แสดงท่าทางไม่รู้สีกตัวว่าละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินของบอยและแสดงท่าทางล้อเลียน
- บอย แสดงท่าทางเสียใจและพูดกับผู้ชมว่า "แล้วผม(ดิฉัน) จะทำอย่างไรดีครับ(คะ) เพื่อน ๆ"

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 13

หัวข้อ การช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกายและสติปัญญา

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งที่มีคุณค่าของสังคม เพราะมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น ดังนั้นนักเรียนจึงต้องช่วยเหลือและร่วมมือในกิจการของเพื่อนหรือหมู่คณะด้วยการร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานของเพื่อนหรือหมู่คณะให้สำเร็จและได้ผลงานที่ดีที่สุด มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน โดยการเสียสละเวลา กำลังกายและสติปัญญาแก่เพื่อนหรือหมู่คณะ โดยไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น เมื่อนักเรียนกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นแล้วจะทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีคุณค่า เพื่อน ๆ ก็มองเห็นคุณค่าและยกย่องนักเรียน จะมีแต่คนชอบ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน
 - 1.2 ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมสี่เหลี่ยมคางหมูมหัศจรรย์ ดังนี้

การปฏิบัติกิจกรรมครั้งที่ 1

ครูอธิบายกติกาสี่เหลี่ยมคางหมูห้ศรครั้งที่ 1 ให้นักเรียนฟังดังนี้

"ครูมีสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ 1 รูป และมีชิ้นส่วนที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็ก จำนวน 4 รูป ให้นักเรียนต่อชิ้นส่วนสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็กทั้ง 4 รูปให้เป็นสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ 1 รูป ตามที่ครูกำหนดให้ และติดกาวยาวให้เรียบร้อย"

หลังจากอธิบายและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้ว ครูแจกซองบรรจุชิ้นส่วนสี่เหลี่ยมคางหมูให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ซอง และแจกบัตรคำสั่งของสมาชิกแต่ละคนกลุ่มละ 1 ชุด (ดูในภาคผนวก) แล้วให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มใดเสร็จก่อนถือเป็นกลุ่มชนะ

เมื่อกลุ่มใด ต่อภาพสี่เหลี่ยมคางหมูห้ศรเสร็จให้ปรบมือพร้อมกันและพูดว่า ไชโยและครูจับเวลาว่าทำเสร็จในกี่นาที

การปฏิบัติกิจกรรมครั้งที่ 2

ครูอธิบายกติกาสี่เหลี่ยมคางหมูห้ศรครั้งที่ 2 ให้นักเรียนฟังดังนี้

"ครูมีรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ 1 รูป ซึ่งประกอบด้วยสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็ก จำนวน 4 รูป แต่ละรูปมีสีแตกต่างกันคือ สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน และสีเขียว ดังรูปที่ครูแสดงให้ดู (ดูในภาคผนวก) ครูจะแจกชิ้นส่วนรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็ก ๆ ให้คนละ 4 ชิ้น ซึ่งทั้ง 4 ชิ้น มีสีเดียวกันและสามารถต่อเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็กก่อนเป็นส่วนประกอบของสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ ให้นักเรียนนำชิ้นส่วนที่ได้รับช่วยกันต่อให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ 1 รูป โดยให้มีสีตรงตามตำแหน่งที่กำหนดให้และติดกาวยาวให้เรียบร้อย

หลังจากอธิบายและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้ว ครูแจกซองบรรจุชิ้นส่วนสี่เหลี่ยมคางหมูให้นักเรียนคนละ 1 ซอง และออกคำสั่งให้นักเรียนทุกคนช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนในการต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมูห้ศรอย่างเต็มความสามารถทั้งด้านเวลายากำลังกาย และสติปัญญา

เมื่อกลุ่มใดต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมูห้ศรเสร็จให้ปรบมือพร้อมกันและพูดว่า ไชโยแล้วครูจับเวลาว่าทำเสร็จในกี่นาที

- 1.3 ให้นักเรียนเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรมครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2
 2. ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน
 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ
 - 3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากเกมส์ห่อหุ้มคางหมูหัดจรรยเกี่ยวกับการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อน แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 - 3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความแตกต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนจะทำให้นักเรียนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เพื่อน ๆ มองเห็นคุณค่าของตัวเราทำให้เราเกิดความรู้สึกภูมิใจตนเอง ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนไม่ช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อน จะทำให้กิจการหรืองานของเพื่อนหรือหมู่คณะเสร็จไม่ทันกำหนด ซึ่งส่งผลกระทบทั้งต่อหมู่คณะและต่อนักเรียนเอง ทั้งด้านสัมพันธภาพและกิจการงาน ดังนั้นนักเรียนควรนำความคิดต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 4. ขั้นอภิปรายผล ให้นักเรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปรายผล ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกัน
 5. ครุนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป
- การประเมินผล
1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

ภาคผนวก

บัตรคำสั่งของสมาชิกกลุ่มที่ 1 และ 2 ในการปฏิบัติกิจกรรมครั้งที่ 1

คำสั่งสมาชิกคนที่ 1

ให้นักเรียนทำหน้าที่ช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนในการต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมู
มหัศจรรย์อย่างเต็มความสามารถทั้งด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา

คำสั่งสมาชิกคนที่ 2

ให้นักเรียนทำหน้าที่ช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนในการต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมู
มหัศจรรย์อย่างเต็มความสามารถทั้งด้านเวลาและสติปัญญา แต่นักเรียนไม่ต้องช่วยทากาว
ติดรูป

คำสั่งสมาชิกคนที่ 3

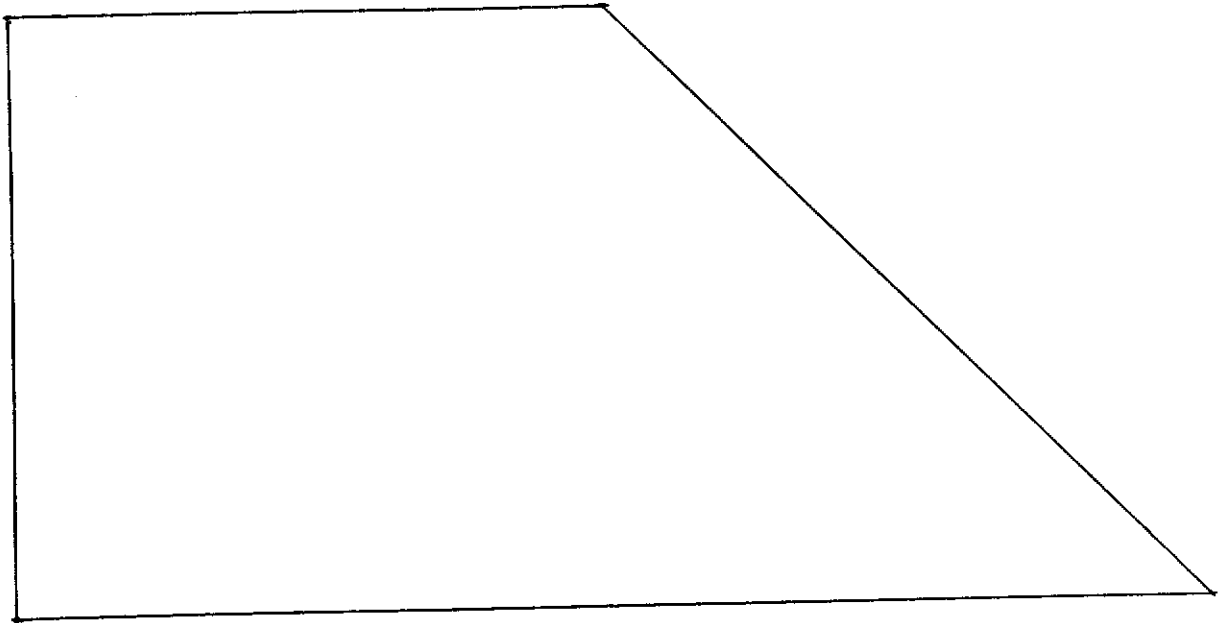
ให้นักเรียนทำหน้าที่ร่วมมือกับเพื่อนในการต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมูมหัศจรรย์ โดย
นั่งดูเพื่อนต่อรูปเฉย ๆ ไม่ช่วยคิดและไม่ช่วยทากาวติดภาพ

คำสั่งสมาชิกคนที่ 4

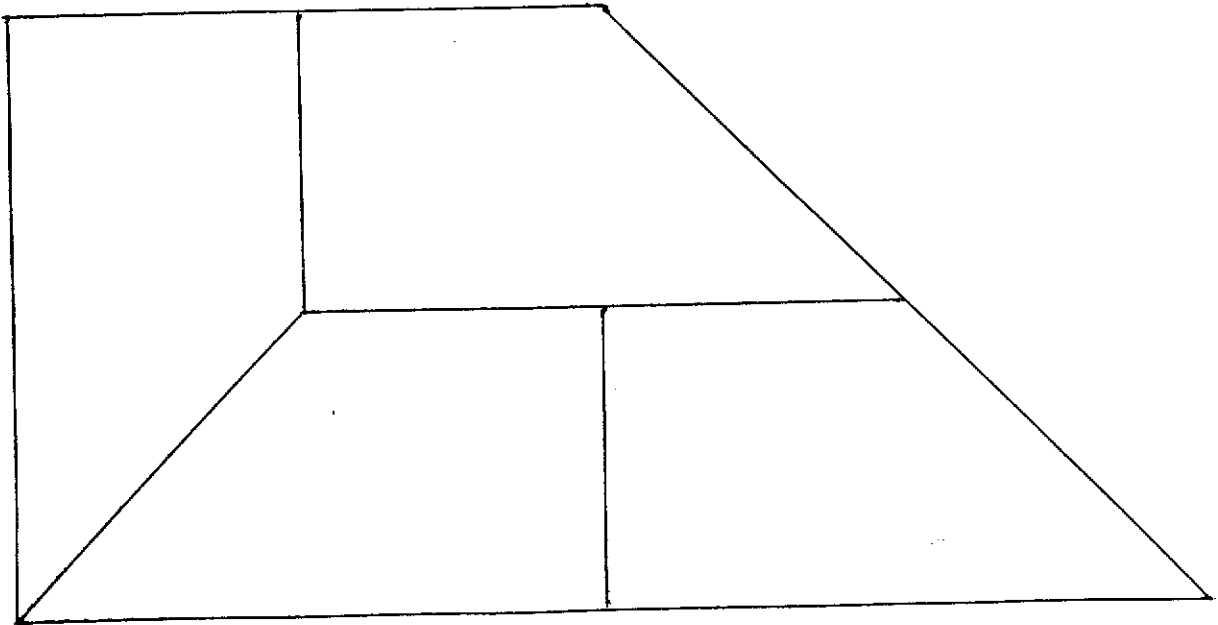
ให้นักเรียนทำหน้าที่ไม่ช่วยเหลือและไม่ร่วมมือกับเพื่อนในการต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมู
มหัศจรรย์ โดยเมื่อถึงเวลาต่อภาพ ให้นักเรียนขออนุญาตเพื่อนในกลุ่มออกไปข้างนอก บอก
ว่ามีธุระส่วนตัว อีกสักครูจะกลับมาช่วย แล้วให้นักเรียนออกไปเดินเล่นหรือทำอะไรก็ได้ใน
บริเวณใกล้ ๆ ห้องเรียน เมื่อเพื่อนต่อภาพเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเข้ามาร่วมกลุ่ม ซึ่งนักเรียน
จะต้องแสดงให้สมบทบาท

เกมส์เลี่ยมคางหมุห้จรรยี้ ครั้งที่ 1

รูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ที่กำหนดให้

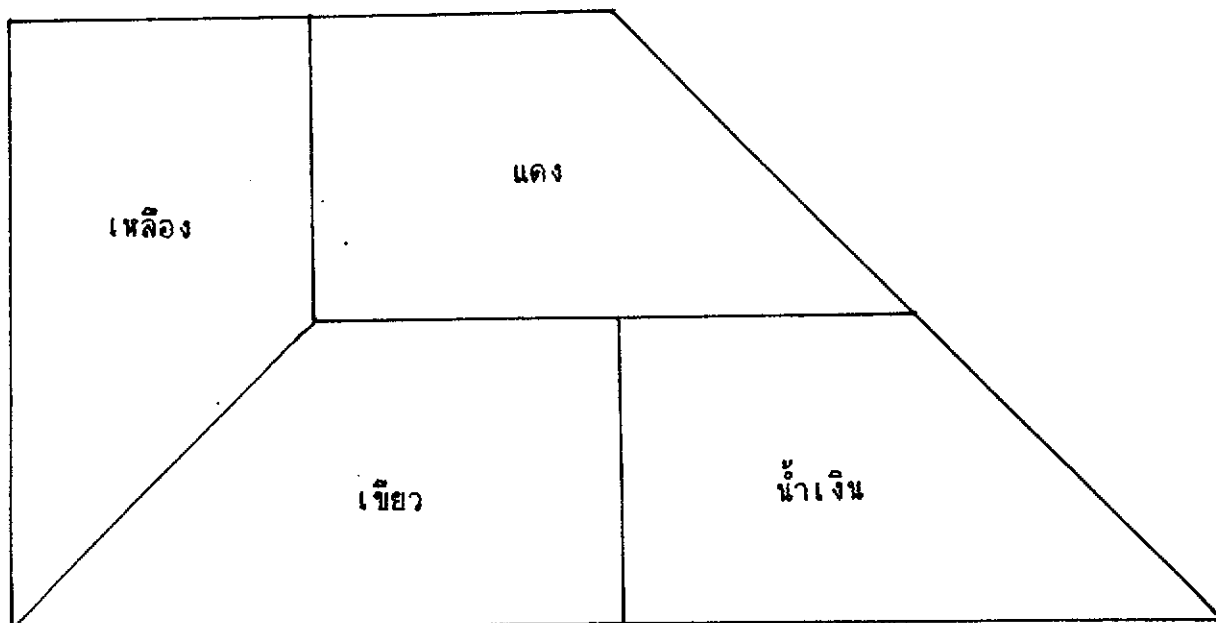

รูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ที่ประกอบด้วยรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็กจำนวน 4 รูป

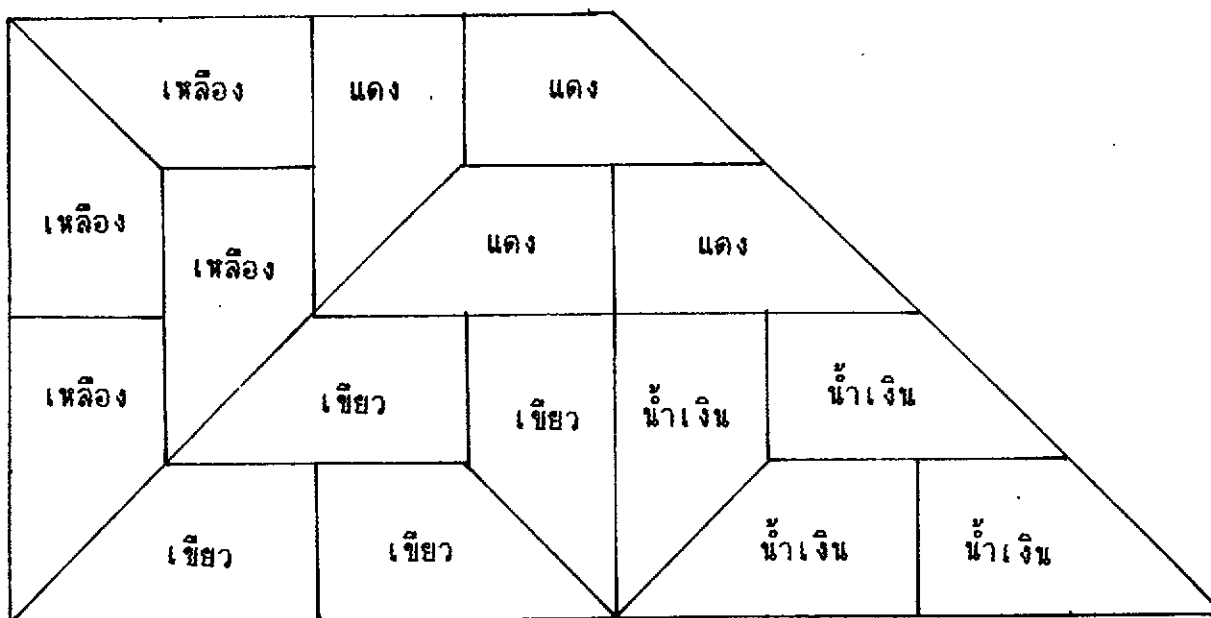

เกรมสี่เหลี่ยมคางหมูหัตถ์จรรย ครั้งที่ 2

รูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ที่ประกอบด้วยรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็กจำนวน 4 รูปที่กำหนด

รูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ที่ประกอบด้วยรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็กจำนวน 16 รูป

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 14

หัวข้อ การช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งที่มีคุณค่าของสังคม เพราะมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น ดังนั้นนักเรียนจึงต้องช่วยเหลือและร่วมมือในกิจการของเพื่อนหรือหมู่คณะด้วยการร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานของเพื่อนหรือหมู่คณะให้สำเร็จและได้ผลงานที่ดีที่สุด ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะเสียสละด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญาแล้ว นักเรียนต้องเสียสละทรัพย์สินหรือสิ่งของของนักเรียนให้หมู่คณะด้วย ซึ่งจะทำให้กิจการงานของหมู่คณะสำเร็จลงโดยรวดเร็วและส่งผลดีต่อนักเรียนด้วย เพราะทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม หมู่คณะ และสังคม ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่า เพื่อน ๆ ก็ยกย่องและมองเห็นคุณค่าของนักเรียน และมีคนชอบ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขึ้นมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 ให้นักเรียนจับกลุ่มตามคำสั่งโดยจะต้องจับกลุ่มให้ได้ตามคำสั่งเร็วที่สุด กลุ่มใดรวมตัวกันได้ช้าหรือไม่ได้ตามคำสั่งจะเป็นผู้แพ้ แล้วครูเปิดเพลงประกอบ เมื่อหยุดเพลงแล้วออกคำสั่ง จับกลุ่ม 8, กลุ่ม 2, กลุ่ม 3 และกลุ่ม 4 ตามลำดับ จึงยุติเกม

1.2 ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม "สี่เหลี่ยมมหัศจรรย์" ดังนี้

1.2.1 ครูนำภาพสี่เหลี่ยมจัตุรัสให้นักเรียนดูและอธิบายการปฏิบัติกิจกรรมดังนี้ "นักเรียนจะได้รับเกมสี่เหลี่ยมมหัศจรรย์คนละ 1 ชุด แต่ละชุดจะมีชิ้นส่วน 4 ชิ้น ที่สามารถต่อเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสได้ 1 รูป ให้นักเรียนต่อชิ้นส่วนทั้ง 4 ชิ้นให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสตามรูปที่กำหนดให้ โดยมีกติกาว่า ห้ามหยิบชิ้นส่วนของผู้อื่นและห้ามให้ชิ้นส่วนของตนเองแก่ผู้อื่น งานของกลุ่มจะสำเร็จก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนมีสี่เหลี่ยมจัตุรัสอยู่ตรงหน้าทุกคน"

1.2.2 หลังจากอธิบายและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้ว ครูแจกซองบรรจุชิ้นส่วนสี่เหลี่ยมมหัศจรรย์ให้นักเรียนทั้งสองกลุ่ม โดยครูเตรียมชิ้นส่วนบรรจุซอง ดังนี้

ซองสำหรับสมาชิกคนที่ 1 และ 2 บรรจุชิ้นส่วน 4 ชิ้นที่นำมาต่อเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสได้

ซองสำหรับสมาชิกคนที่ 3 และ 4 บรรจุชิ้นส่วน 4 ชิ้นที่สลับเปลี่ยนกัน ไม่สามารถนำมาต่อเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสได้

1.2.3 ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 นาที แล้วออกคำสั่งให้หยุดปฏิบัติกิจกรรม เพราะครูเตรียมชิ้นส่วนให้สมาชิกทั้งสองกลุ่มต่อรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสได้เพียง 2 คนเท่านั้น

1.3 ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม "กากบาทมิตรภาพ" ดังนี้

1.3.1 ครูนำภาพกากบาทมิตรภาพให้นักเรียนดูและอธิบายการปฏิบัติกิจกรรมดังนี้ "นักเรียนมีชิ้นส่วน 4 ชิ้นที่สามารถต่อเป็นรูปกากบาทได้ 1 รูป ให้นักเรียนต่อชิ้นส่วนทั้ง 4 ชิ้นให้เป็นรูปกากบาทตามที่ครูกำหนดให้ โดยมีกติกาว่า ห้ามหยิบชิ้นส่วนของผู้อื่น แต่สามารถให้ชิ้นส่วนของตนเองแก่ผู้อื่นได้ งานของกลุ่มจะสำเร็จก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนมีรูปกากบาทอยู่ตรงหน้าทุกคน และให้ปรบมือพร้อมกัน 3 ครั้งแล้วพูดว่าไฮโย กลุ่มใดเสร็จก่อนกลุ่มนั้นจะเป็นผู้ชนะ"

1.3.2 หลังจากอธิบายและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้ว จึงให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มใดเสร็จก่อนให้บันทึกไว้บนกระดาน

1.3.3 ให้นักเรียนเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรมครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2

2. ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมสี่เหลี่ยม หัศฉรรยและสภาพมิตรภาพเกี่ยวกับการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของแล้ว จะทำให้กิจการงานของเพื่อนหรือหมู่คณะเสร็จโดยรวดเร็ว ซึ่งจะทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่า เพื่อน ๆ ก็มองเห็นคุณค่าในตัวของคุณนักเรียน ทำให้คุณนักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนไม่ช่วยเหลือและไม่ร่วมมือกับเพื่อนหรือหมู่คณะ จะทำให้กิจการงานของเพื่อนหรือหมู่คณะล่าช้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อเพื่อนหรือหมู่คณะและต่อนักเรียนเองทั้งทางด้านสัมพันธภาพและกิจการงาน ดังนั้นควรนักเรียนนำความคิดต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

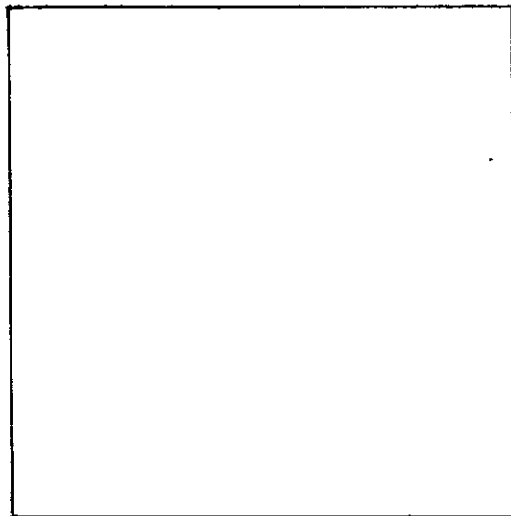
4. ขั้นอภิปรายผล ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปรายผล ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกัน

5. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

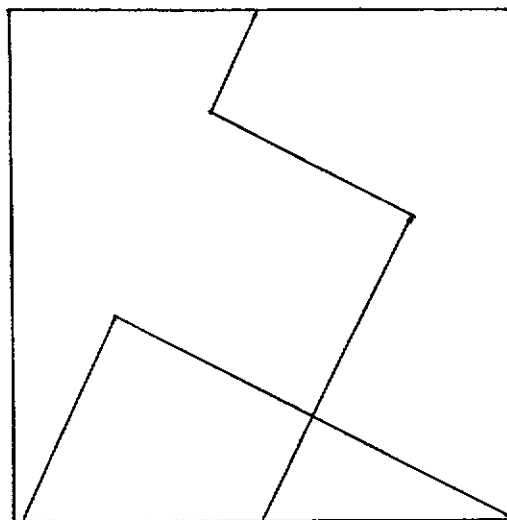
การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกริยาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เกมส์เปลี่ยนมหัศจรรย์

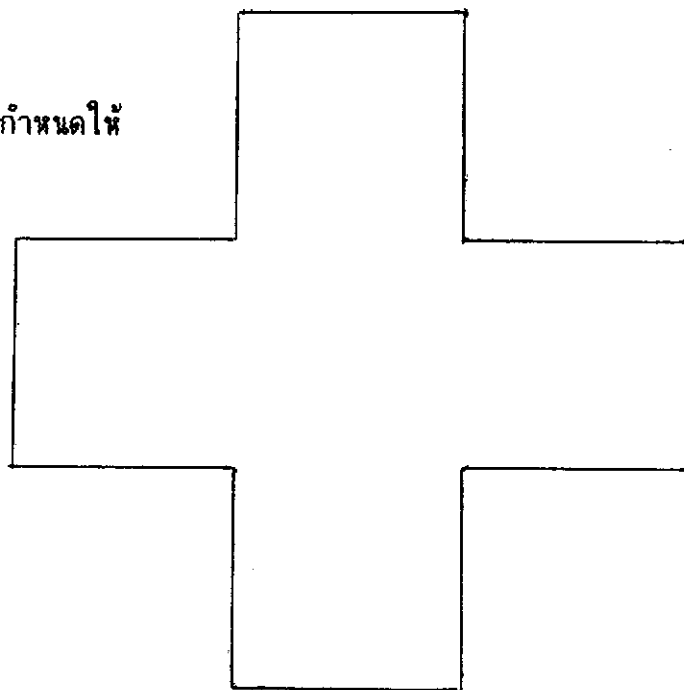
รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่กำหนดให้

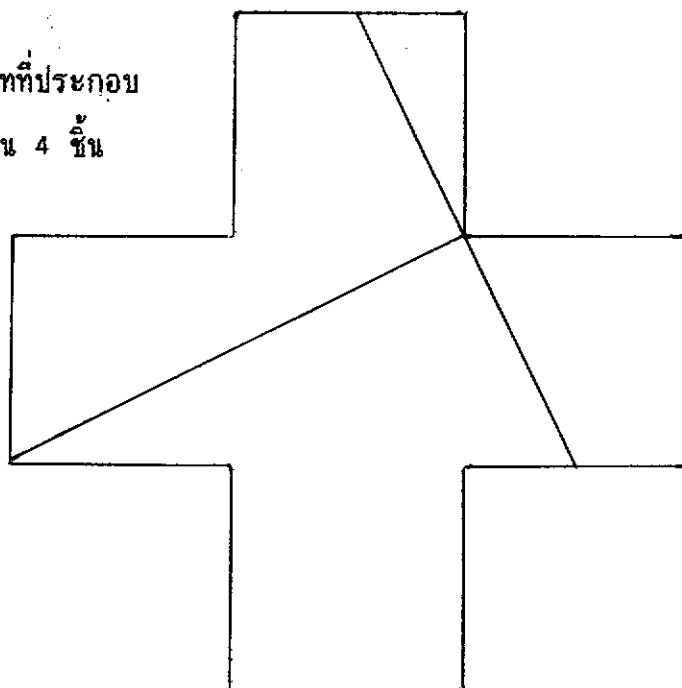
รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่ประกอบด้วยชิ้นส่วน 4 ชิ้น

เกมการขาดมิติภาพ

รูปกากบาทที่กำหนดให้

รูปกากบาทที่ประกอบ
ด้วยชิ้นส่วน 4 ชิ้น

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 15

หัวข้อ การให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

เมื่อบุคคลกระทำดี หากมีคนชมเชยให้กำลังใจและสนับสนุน ย่อมทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกที่ดีและมีกำลังใจในการกระทำต่อไป ดังนั้นนักเรียนควรให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน เพื่อให้เพื่อนเกิดความรู้สึกที่ดีมีคุณค่า มีกำลังใจที่จะกระทำการสิ่งที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของตนต่อไป ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการให้กำลังใจและไม่สนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ขั้วมีส่วนร่วม ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน โดยให้นักเรียนเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ
 - 1.2 ครูอธิบายให้นักเรียนฟัง ดังนี้

"วันนี้ครูมีงานชิ้นหนึ่งให้นักเรียนทำ สมมติว่าวันนี้เป็นวันเข้าค่ายลูกเสือ-สุภาพชาคนักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องช่วยกันคิดว่า จะแสดงอะไรรอบกองไฟคืนนี้ เช่น ละคร ลิเก ตลก

๗๔ ครูจะให้เวลาประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการแสดง 5 นาที ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่โดยใช้ท่าทางและคำพูดของตนเอง"

1.3 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ

1.4 ครูขออาสาสมัครกลุ่มละ 1 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์

1.5 ครูแจกแบบสังเกตให้นักเรียนอ่านและอธิบายเพิ่มเติมจนเข้าใจ

1.6 ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้

1.7 เมื่อนักเรียนประชุมปรึกษาหารือเสร็จแล้ว ให้ผู้สังเกตการณ์แต่ละกลุ่ม
วิจารณ์การทำงานของสมาชิก ดังนี้

- ใคร ทำอะไร เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

- ใคร ทำอะไร ไม่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

1.8 ครูถามความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อการวิจารณ์ของผู้สังเกตการณ์

1.9 ให้นักเรียนช่วยกันบอกถึงผลดีของการพูดชมเชยการกระทำที่เหมาะสม
ของผู้อื่น และช่วยกันสรุปหลักการพูดชมเชยหรือให้กำลังใจผู้อื่น

1.10 ครูสรุปอีกครั้งหนึ่งแล้วจดไว้บนกระดาน

1.11 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติที่นักเรียนร่วมกันปรึกษาหารือ
โดยให้เวลากลุ่มละ 5 นาที และให้ผู้สังเกตการณ์บันทึกข้อมูลต่อไป

1.12 เมื่อทั้งสองกลุ่มแสดงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูให้ผู้สังเกตการณ์แต่ละกลุ่ม
วิจารณ์การกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่มที่ตนสังเกต

1.13 ให้สมาชิกที่เป็นผู้ชมร่วมกันพูดให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่
เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อนโดยยึดหลักการที่ร่วมกันสรุปไว้ในข้อ 1.9

2. ขั้นวิเคราะห์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์
จากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิก
แต่ละคน

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมของเพื่อน แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ครูสรุปเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นว่า ถ้านักเรียนให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน ย่อมทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกที่ดีมีคุณค่า และมีกำลังใจที่จะกระทำการที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมต่อไป ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนไม่ให้กำลังใจและไม่สนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน ย่อมทำให้เพื่อนหมดกำลังใจที่จะกระทำความดีและไม่รับผิดชอบต่อสิ่งที่ควรจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน อันก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมส่วนรวมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นนักเรียนควรนำความคิดต่าง ๆ ที่กลุ่มช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ขั้นอภิปรายผล ให้นักเรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปรายผล ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกัน

5. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

หรือไม่

แบบสังเกตการณ์

1. ในฐานะผู้สังเกตการณ์ ให้นักเรียนสังเกตการทำงานของกลุ่ม โดยบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามหัวข้อต่อไปนี้

การกระทำที่ดี (การกระทำที่เหมาะสม)		การกระทำที่ไม่ดี (การกระทำที่ไม่เหมาะสม)	
ใคร	ทำอะไร	ใคร	ทำอะไร

2. หลังจากกลุ่มได้ปรึกษาหารือวางแผนเพื่อแสดงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนวิจารณ์การกระทำที่ดีและไม่ดีของสมาชิกตามที่นักเรียนบันทึกไว้ในแบบสังเกตการณ์

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่ 16

หัวข้อ ปัจเจกนิเทศ

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ จะอยู่เพียงลำพังคนเดียวโดยไม่พึ่งพาอาศัยกันไม่ได้ การอยู่ร่วมกันแต่ละคนจะต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนต่อผู้อื่น ในฐานะที่เป็นนักเรียนจึงจะต้องมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ทำให้เกิดความผูกพันและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกว่าคุณเองมีคุณค่าต่อผู้อื่น เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. เพื่อสรุปผลการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
3. เพื่อให้เพื่อนำประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

วิธีดำเนินการ

1. ครูและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน
2. ครูให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
3. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลการเรียนรู้และการนำประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
4. ครูสรุปผลการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพิ่มเติม

5. ครูให้นักเรียนยืนจับมือกันเป็นวงกลมแล้วครูเปิดเพลง "คำสัญญา" พร้อมทั้งให้นักเรียนร่วมกันร้องเพลง

6. ครูกล่าวปิดการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิภิกิริยาของนักเรียนในขณะเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. สังเกตการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตจากผลสรุปของนักเรียนเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วม

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

แผนภูมิเพลงคำสัญญา

เพลงคำสัญญา

ก่อนจากกัน ขอสัญญา	ฝากประทับใจตรงตรา จงกว่าจะพบกันใหม่
โบกมืออำลา สัญญาด้วยหัวใจ	เพราะความรักติดตรึงหัวใจ ด้วยใจผูกพันมั่นคง
ด้วยความดี นั้นฝังตรึง	จากไปแล้วคำนึง ตรึงประทับใจดวงใจ
อย่าได้ลืมเลือน สัญญากันไปอย่างไร	ขอให้เรามั่นคงจิตใจ ก้าวไปสรรค์สร้างความดี
โอ้เพื่อนเอ๋ย เคยร่วมสนุกกันมา	แต่เวลา ต้องพาให้เราจากกัน
ไม่นานหรอกหนา เราคงได้มาพบกัน	ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น เพราะเรามั่นในสัญญา
หากแผ่นดิน ไม่ฝังกาย	จะสุขจะทุกข์เพียงใด น้อมกายซึ่มสู่พื้นผา
ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา	สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือสัญญาของเรา

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพที่ดีในการเริ่มต้นเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนและเกิดความเป็นกันเอง คู่ขนานพร้อมที่จะเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อเพื่อนด้วยวิธีสอนแบบปกติ 2. เพื่อให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย กฎ ระเบียบทั่วไปของการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนตลอดจนบทบาทหน้าที่ของนักเรียนและครู	1. ครูสร้างบรรยากาศให้นักเรียนเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันด้วยกิจกรรมสำรวจความรู้สึก 2. ครูบรรยายให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย กฎ ระเบียบทั่วไป บทบาทหน้าที่ของนักเรียนและครู และข้อตกลงต่าง ๆ ในการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน 3. ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมแนะนำตัว 4. ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและของสมาชิกจากการปฏิบัติกิจกรรมแนะนำตัว 5. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้รับจากกิจกรรมแนะนำตัวแล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
2	การเคารพสิทธิใน ความคิดเห็นของ เพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่ เกิดจากการรับฟังและยอมรับ ความคิดเห็นของเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสีย ที่เกิดจากการไม่รับฟังและไม่ ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความ สำคัญของการเคารพสิทธิใน ความคิดเห็นของเพื่อน	6. ครุสรูปเพิ่มเติม 7. ครุนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้ง ต่อไป โปรแกรมการสอนแบบปกติ ตั้งแต่ครั้งที่ 2-15 ผู้วิจัยใช้ วิธีดำเนินการเช่นเดียวกัน แต่ต่างกันเฉพาะการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ใน ข้อที่ 1 ซึ่งจะใช้นโยบายการ บรรยายที่สอดคล้องกับจุดมุ่ง หมายของหัวข้อในแต่ละครั้ง ดังนี้
3	การเคารพสิทธิใน ความคิดเห็นของ เพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่ เกิดจากการเปิดโอกาสให้เพื่อน แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ โดยนักเรียนไม่ยึดความคิดเห็น ของตนเป็นใหญ่ 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสีย ที่เกิดจากการไม่เปิดโอกาสให้ เพื่อนแสดงความคิดเห็นโดย นักเรียนถือความคิดเห็นของตน เป็นใหญ่	1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบต่อเพื่อน 2. เปิดโอกาสให้นักเรียน อภิปรายซักถามแสดง ความคิดเห็นและสรุป 3. ครุสรูปเพิ่มเติม 4. ครุนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
4	การเคารพสิทธิด้าน ร่างกายของเพื่อน	3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการไม่ละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาตและไม่ทำร้ายร่างกายเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาต และทำร้ายร่างกายเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน	
5	การเคารพสิทธิด้าน ทรัพย์สินหรือสิ่งของ ของเพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการไม่ละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนก่อนได้รับอนุญาตและการไม่ทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการละเมิดสิทธิด้าน	

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
6	การใช้ถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยนกับเพื่อน	ทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน ก่อนได้รับอนุญาตและการทำลาย ทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความ สำคัญของการเคารพสิทธิด้าน ทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่ เกิดจากการใช้ถ้อยคำสุภาพใน การพูดกับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสีย ที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำหยาบคาย แข็งกระด้างในการพูดกับเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความ สำคัญของการใช้ถ้อยคำสุภาพใน การพูดกับเพื่อน	
7	การขอโทษเมื่อใช้ วาจาไม่เหมาะสม กับเพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่ เกิดจากการขอโทษเมื่อใช้วาจา ไม่เหมาะสมกับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสีย ที่เกิดจากการไม่ขอโทษเมื่อใช้ วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน	

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
8	การขอโทษเมื่อ ละเมิดสิทธิด้าน ร่างกายของเพื่อน	3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อเฝ้าว่าจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดขึ้นจากการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน	
9	การขอโทษเมื่อ ละเมิดสิทธิด้าน ทรัพย์สินหรือสิ่ง ของของเพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดขึ้นจากการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน	

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
10	การให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ	3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ	
11	การช่วยตกเตียงแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการช่วยตกเตียงแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ช่วยตกเตียงแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยตกเตียงแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง	

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
12	การให้อภัยและช่วย ตักเตือนแนะนำเมื่อ ถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่ เกิดจากการให้อภัยและช่วยตัก เตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิด สิทธิ 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสีย ที่เกิดจากการไม่ให้อภัยและไม่ ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อน ละเมิดสิทธิ 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความ สำคัญของการให้อภัยและช่วย ตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อน ละเมิดสิทธิ	
13	การช่วยเหลือและ ร่วมมือกับเพื่อนด้าน เวลา กำลังกาย และสติปัญญา	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่ เกิดจากการช่วยเหลือและร่วมมือ กับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสีย ที่เกิดจากการไม่ช่วยเหลือและไม่ ร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลัง กาย และสติปัญญา	

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
14	การช่วยเหลือและ ร่วมมือกับเพื่อนด้าน ทรัพย์สินหรือสิ่งของ	3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความ สำคัญของการช่วยเหลือและ ร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลัง กาย และสติปัญญา 1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่ เกิดจากการช่วยเหลือและร่วมมือ กับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสีย ที่เกิดจากการไม่ช่วยเหลือและไม่ ร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือ สิ่งของ 3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความ สำคัญของการช่วยเหลือและ ร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือ สิ่งของ	
15	การให้กำลังใจและ สนับสนุนการกระทำ ที่เหมาะสมเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบของ เพื่อน	1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่ เกิดจากการให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสีย ที่เกิดจากการไม่ให้กำลังใจและ ไม่สนับสนุนการกระทำที่เหมาะสม เกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน	

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
16	ปัจฉิมนิเทศ	3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน 1. เพื่อให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน 2. เพื่อสรุปผลของการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนนำประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1. ครูและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2. ครูให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน 3. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลการเรียนรู้และการนำประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนไปใช้ในชีวิตประจำวัน 4. ครูสรุปผลการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนเพิ่มเติม 5. ครูให้นักเรียนยืนจับมือกันเป็นวงกลมแล้วครูเปิดเพลง

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
			"คำสัญญา" พร้อมทั้งให้นักเรียนร่วมกันร้องเพลง 6. ครูกล่าวปิดการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้งใช้เวลา 50 นาที

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 1

หัวข้อ ปฐมนิเทศ

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

การแนะนำตนเองเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความรู้จักกับผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกัน เมื่อได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จะทำให้เกิดความเข้าใจกัน จะนำไปสู่การร่วมกิจกรรมกันอย่างสนุกสนาน มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง ทำให้สมาชิกทุกคนรู้สึกมั่นใจว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และนำไปสู่สัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพที่ดีในการเริ่มต้นพัฒนาความสัมพันธ์ต่อเพื่อน และเกิดความเป็นกันเอง ค้นเคย พร้อมทั้งจะเรียนรู้ความสัมพันธ์ต่อเพื่อนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

2. เพื่อให้นักเรียนทราบ กฎ ระเบียบทั่วไปของการเข้าร่วมพัฒนาความสัมพันธ์ต่อเพื่อน ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของนักเรียน และครู

วิธีดำเนินการ

1. ครูสร้างบรรยากาศให้นักเรียนเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันด้วยกิจกรรมสำรวจความรู้สึกดังนี้

1.1 ให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมกันพื้น โดยนั่งในท่าสบายที่สุด

1.2 ให้นักเรียนหลับตาและอยู่ในความเงียบ หลังจากนั้นสั่งให้นักเรียนสำรวจความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

1.3 เปิดเพลง "ดอกไม้ให้คุณ" แล้วครูนำดอกไม้ไปวางไว้ในมือของนักเรียนโดยห้ามนักเรียนลืมตา

1.4 เมื่อเพลงจบเรียบร้อยแล้วจึงบอกให้นักเรียนลืมนำ

1.5 ให้นักเรียนนำดอกไม้ที่อยู่ในมือไปมอบให้สมาชิกในกลุ่ม พร้อมกับ

ทักทาย

2. ครูกล่าวเปิดการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน และบรรยายให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย กฎ ระเบียบทั่วไปของการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของนักเรียนและครู และชี้แจงกำหนดการต่าง ๆ

3. ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมแนะนำตัว ดังนี้

3.1 ครูแสดงตัวอย่างการแนะนำตัวแก่นักเรียน โดยแนะนำตัวว่าเป็นใครมาจากไหน ชื่ออะไร ชอบและไม่ชอบอะไร

3.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามสิ่งที่ยากทราบเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวครู

3.3 ให้เวลานักเรียนในการคิดคำตอบแนะนำตัว 1 นาที

3.4 เมื่อนักเรียนมีความพร้อมแล้ว จึงให้แนะนำตัวและเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มซักถามสิ่งที่ยากทราบเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวผู้แนะนำ

4. เมื่อนักเรียนกล่าวแนะนำตัวครบทุกคนแล้ว ครูตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและของสมาชิกจากการปฏิบัติกิจกรรมแนะนำตัว

5. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากกิจกรรมแนะนำตัว แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

6. ครูสรุปเพิ่มเติม โดยเชื่อมโยงความคิดเห็นต่าง ๆ และผลสรุปของนักเรียนให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นให้นักเรียนเห็นประโยชน์จากการนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่กลุ่มได้ช่วยกันสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน

7. ครูนัดหมายวัน เวลา สถานที่เรียนครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมสำรวจความรู้สึกของตนเอง และการทักทายเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม
2. สังเกตปฏิริยาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะนำตัว การอภิปราย และผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

แผนภูมิเพลงดอกไม้ให้คุณ

เพลงดอกไม้ให้คุณ

ขอมอบดอกไม้ในสวนนี้ เพื่อมวลประชา จะอยู่แห่งไหน จะใกล้จะไกลจนสุดขอบฟ้า
ขอมอบความหวังตั้งดอกไม้ผลิ สดใสอาณา เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ เป็นสิ่ง
เสนอให้มา

*ดวงตะวันทอแสง มีถอยแรงอัปรา เป็นเปลวไฟที่ไหม้ฉาน เป็นสายธารที่ชุ่มปา
เป็นแผ่นฟ้าทาทน (ซ้ำ*)

ขอมอบดอกไม้ในสวน ให้หอมอบวลลู่ขน จงสปลั่งหวังให้ลมตั้งใจ ให้คลายหมอง
หม่น ก้าวต่อไปตราบชีวิตสด คจกระแสดล เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ เป็นสิ่ง
เสนอให้คุณ

เนื้อหาประกอบกิจกรรม

จุดมุ่งหมายของการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน

1. เพื่อให้นักเรียนรู้และเข้าใจความรับผิดชอบต่อเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนเพิ่มคุณค่าของตนเอง ขอมรับตนเองและเพื่อน เพิ่มพูน

ความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน

3. เพื่อให้นักเรียนเพิ่มพูนทักษะในการอยู่ร่วมกัน

กฎระเบียบทั่วไปของการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน

1. นักเรียนต้องเก็บเรื่องราว การกระทำ การแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ของ
นักเรียนภายในกลุ่มไว้เป็นความลับ

2. นักเรียนต้องมีความจริงใจในการพูด การแสดงออก การกระทำต่าง ๆ

3. การให้ข้อมูลย้อนกลับหรือการวิจารณ์การกระทำของสมาชิกให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์

บทบาทของครู

1. ครูเป็นผู้บรรยายให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

2. ครูเสนอแนะคำแนะนำใหม่ ๆ ให้นักเรียนร่วมตัดสินใจ โดยครูจะไม่ใช้อิทธิพล

ในการตัดสินใจของนักเรียน

บทบาทของนักเรียน

1. นักเรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อบรรยากาศของกลุ่ม

2. นักเรียนจะต้องยอมรับว่าตนเองและเพื่อนในกลุ่มอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน

3. ตระหนักและยอมรับสภาพความแตกต่างของเพื่อนนักเรียนในกลุ่ม

4. พร้อมทั้งจะช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 2

หัวข้อ การเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

การรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน เป็นการเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อนอย่างหนึ่ง โดยในขณะที่เพื่อนแสดงความคิดเห็น แต่ละคนจะต้องรับฟังอย่างตั้งใจ ไม่คุยกันในขณะที่เพื่อนกำลังพูด ต้องแสดงให้เห็นว่าตั้งใจและสนใจเรื่องราวที่เพื่อนกำลังพูด รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน จะทำให้เพื่อนชอบเรา ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้ต่างฝ่ายต่างรู้สึกว่าตัวเองมีค่าและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่รับฟังและไม่ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเรื่อง "การเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน"
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายซักถามแสดงความคิดเห็นและสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกริยาของนักเรียนในขณะที่เข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน
2. สังเกตผลการอภิปรายและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

วันหนึ่งในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูบอกกับนักเรียนว่า ครูขออาสาสมัคร 2 คน เพื่อเล่าเรื่องให้เพื่อนฟังคนละ 3 นาที ประสิทธิ์และชาติรักลุกขึ้นเดินขอเป็นอาสาสมัครเป็นผู้เล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง ครูนำทั้งสองคนไปบริเวณที่ไม่สามารถได้ยินเสียงพูดในห้องแล้วออกคำสั่งว่า "ขอให้ประสิทธิ์และชาติรักเตรียมเรื่องพูดให้กลุ่มฟังคนละ 3 นาที เรื่องที่พูดควรเป็นเรื่องที่นักเรียนสามารถพูดได้อย่างสบายใจ เช่น สัตว์เลี้ยงของฉัน สิ่งที่คุณชอบทำ ของเล่นที่คุณชอบ เป็นต้น หลังจากนั้นครูกลับเข้ามาในห้อง แล้วบอกกับนักเรียนว่า "ครูจะให้อาสาสมัครทั้งสองคนเข้ามาพูดให้กลุ่มฟังทีละคน ขอให้นักเรียนช่วยกันแสดงท่าทางกระตือรือร้น ยิ้มแย้มแจ่มใส สนใจโดยการพูดคุยซักถามและชมเชยสนับสนุนผู้พูดคนที่ 1 ส่วนผู้พูดคนที่ 2 ให้นักเรียนแสดงความสนใจชั่วคราว ต่อมาเริ่มแสดงความไม่สนใจโดยการพูดคุยซบซิบกันเอง นั่งมองไปนอกห้อง ไม่ซักถามผู้พูดหรือพูดขัดคอ" เมื่อนักเรียนทุกคนเข้าใจแล้ว ครูเชิญอาสาสมัครเข้ามาพูดทีละคนโดยให้ประสิทธิ์เป็นผู้พูดคนแรกและชาติรักเป็นผู้พูดคนที่ 2 เมื่ออาสาสมัครทั้งสองคนพูดจบ ครูขอให้ประสิทธิ์และชาติรักรู้ว่าเป็นการสร้างสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อการเรียนรู้ หลังจากนั้นครูสัมภาษณ์ความรู้สึกของอาสาสมัครทั้งสองคน โดยครูสัมภาษณ์ประสิทธิ์ก่อนว่า

ครู "ก่อนที่จะมาพูดให้เพื่อนฟังประสิทธิ์รู้สึกอย่างไร"

ประสิทธิ์ "รู้สึกตื่นเต้น ประหม่าและไม่ค่อยมั่นใจครับ"

ครู "เมื่อมาอยู่ต่อหน้าเพื่อนก่อนจะพูดให้เพื่อนฟังประสิทธิ์รู้สึกอย่างไร"

ประสิทธิ์ "รู้สึกดีใจ มั่นใจและหายประหม่าครับ"

ครู "เพราะอะไรประสิทธิ์จึงรู้สึกเช่นนั้น"

ประสิทธิ์ "เพราะเพื่อน ๆ ปรบมือให้และสนใจฟังเรื่องที่ผมพูดครับ"

ครู "ขณะที่พูดให้เพื่อนฟังประสิทธิ์รู้สึกอย่างไร"

ประสิทธิ์ "รู้สึกมั่นใจในการเล่าเรื่องและสนุกครับ"

ครู "เพราะอะไรประสิทธิ์จึงรู้สึกเช่นนั้น"

ประสิทธิ์ "เพราะเพื่อน ๆ ตั้งใจฟังผมพูด ชักถามและไม่คุยกันครับ"

ครู "เมื่อเล่าเรื่องจบแล้วประสิทธิ์รู้สึกอย่างไร"

ประสิทธิ์ "รู้สึกภูมิใจ เชื่อมั่นในตนเองและรักเพื่อน ๆ ครับ"

ครูบอกให้ประสิทธิ์นั่งลง

ครูสัมภาษณ์ความรู้สึกของชาตรี ซึ่งเป็นอาสาสมัครคนที่สองว่า

ครู "ก่อนที่จะเข้ามาพูดให้เพื่อนฟัง ชาตรีรู้สึกอย่างไรบ้าง"

ชาตรี "รู้สึกตื่นเต้น แต่รู้สึกมั่นใจในการเล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง"

ครู "เมื่อมาอยู่ต่อหน้าเพื่อนก่อนจะพูดให้เพื่อนฟัง ชาตรีรู้สึกอย่างไร"

ชาตรี "รู้สึกดีใจและมั่นใจยิ่งขึ้นครับ"

ครู "เพราะอะไรจึงรู้สึกเช่นนั้น"

ชาตรี "เพราะเพื่อน ๆ ปรบมือให้และสนใจครับ"

ครู "ขณะที่ชาตรีพูดให้เพื่อนฟัง ชาตรีรู้สึกอย่างไรบ้าง"

ชาตรี "ตอนแรกรู้สึกมั่นใจในการเล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง..."

ครู "แล้วต่อมารู้สึกอย่างไร"

ชาตรี "รู้สึกอึดอัด ไม่อยากเล่าและรู้สึกประหม่อมมากครับ"

ครู "เพราะอะไรชาตรีจึงรู้สึกเช่นนั้น"

ชาตรี "เพราะเพื่อน ๆ คุยกันและไม่สนใจฟังครับ"

ครู "เมื่อเล่าเรื่องจบแล้วชาตรีรู้สึกอย่างไรบ้าง"

ชาตรี "รู้สึกว่าตนเองไม่ดี ไม่มีคุณค่าในสายตาของเพื่อน รู้สึกเสียใจครับ"

ครู "แล้วตอนนี้ชาตรีรู้สึกอย่างไร"

ชาตรี "รู้สึกขาดความมั่นใจครับ แต่เมื่อรู้ว่าเป็นการสร้างเหตุการณ์ขึ้นมาจึงพอจะทำได้ครับ"

ครูบอกให้นักเรียนปรบมือให้กับชาติและประเพณี โดยเฉพาะชาติซึ่งเป็นผู้ที่
เสียสละออกมาแสดงให้เพื่อน ๆ ได้เรียนรู้

การเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน

คนเราทุกคนต้องการได้รับความสนใจจากผู้อื่นทั้งสิ้น ผู้ที่ได้รับความสนใจจากผู้อื่น
จะเกิดความรู้สึกที่ดี ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่ไม่ได้รับความสนใจจากผู้อื่นจะเกิดความรู้สึกที่ไม่ดี
ดังนั้นถ้าเราต้องการให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน เราก็ต้องให้ความสนใจแก่กันและกัน การ
ให้ความสนใจผู้อื่นวิธีหนึ่งคือ การรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อน
ในชั้นเรียนและโรงเรียนของเรา อันจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน คือ

1. พยักหน้าเพื่อให้ผู้พูดรู้ว่ากำลังฟังและคิดตามเรื่องที่พูด
2. ไม่คุยกับผู้อื่นในขณะที่รับฟัง
3. ยิ้มเมื่อพอใจ
4. ชักถามโต้ตอบ
5. สบยิ้มสนทนาชมเชย

สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติเมื่อรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน คือ

1. ก้มหน้าหรือมองไปที่อื่น
2. ไม่ยินดียินร้ายในเรื่องที่เพื่อนพูด
3. พูดคุยกับผู้อื่นในขณะที่รับฟัง
4. แสดงอาการเมินเฉย

ผลดีที่เกิดจากการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน คือ

1. ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน
2. ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน
3. ทำให้ผู้ฟังและผู้พูดมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในแง่ที่ดี
4. ทำให้ผู้ฟังและผู้พูดมีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจใน

ตนเอง

ผลเสียที่เกิดจากการไม่รับฟังและไม่ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน คือ

1. ทำลายมิตรและก่อให้เกิดศัตรู
2. ทำให้ผู้พูดมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในแง่ร้าย
3. ทำให้ผู้พูดมีความรู้สึกว่ตนเองด้อยคุณค่า

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 3

หัวข้อ การเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

ในการทำงานร่วมกัน จำเป็นต้องร่วมกันปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ในการพิจารณาตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดความถูกต้องและรอบคอบ ดังนั้น นักเรียนควรเปิดโอกาสให้เพื่อนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ โดยนักเรียนไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ เพราะเพื่อนอาจมีความคิดเห็นหลายแง่หลายมุมที่แตกต่างไป จากความคิดเห็นของเรา แต่ละคนต่างมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ถ้านักเรียนรับฟังและนำมาพิจารณาควบคู่กับความคิดเห็นของเราโดยไม่ยึดถือความคิดของเราเป็นใหญ่แล้ว จะทำให้ เราได้ความคิดเห็นที่ดี กว้างขวางและรอบคอบ สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องยิ่งขึ้น เมื่อ นักเรียนเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อนโดยการเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น อย่างเต็มที่แล้วย่อมทำให้เพื่อนรู้สึกพอใจและยินดีที่จะแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ ต่อกลุ่ม ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะให้มั่นคง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่โดยนักเรียนไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่เปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ โดยนักเรียนไม่ถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน โดยการเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่และนักเรียนไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ให้นักเรียนฟัง
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกิริยาขณะฟังครูบรรยาย อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

วันหนึ่งในชั่วโมงวิชาคณิตศาสตร์ ครูบอกกับนักเรียนว่า "ครูมีลูกเต๋ายู่ 1 ลูก ลูกเต๋านี้มี 6 ด้าน แต่ละด้านมีจุดอยู่ ถ้านักเรียนสามารถตอบได้ว่าลูกเต๋าทิ้ง 6 ด้าน มีจุดรวมกันทั้งหมดกี่จุดได้ถูกต้อง ลูกเต๋าก็จะกลายเป็นลูกเต๋าวិเศษ สามารถบันทึกลงรางวัลให้ผู้ตอบถูกต้อง โดยครูจะเปิดโอกาสให้แต่ละคนดูลูกเต๋าดังกล่าวเพียง 1 ครั้ง เสร็จแล้วจึงจะให้ตอบคำถามโดยห้ามปรึกษากัน" หลังจากนั้นครูให้นักเรียนคนที่ 1 เข้ามาดูลูกเต๋าดังกล่าวซึ่งมีกระดาศปิดจุดทั้ง 6 ด้าน และเปิดให้ดูด้านที่ 1 แล้วปิดไว้ดังเดิม ต่อมาครูให้นักเรียนคนที่ 2, 3, 4, 5, และ 6 เข้ามาดูลูกเต๋าด้านที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 คนละด้าน ตามลำดับ โดยทำเช่นเดียวกับนักเรียนคนที่ 1 ส่วนนักเรียนคนที่ 7 และ 8 ไม่ให้ดูจุดบนลูกเต๋าดังกล่าว เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วครูให้นักเรียนแต่ละคนตอบว่าลูกเต๋าดังกล่าวมีจำนวนจุดรวมกันทั้งหมดกี่จุด แล้วจดคำตอบไว้บนกระดาน เนื่องจากแต่ละคนได้ดูจุดเพียงคนละ 1 ด้าน จึงไม่สามารถบอกคำตอบที่ถูกต้องได้ ครูจึงให้นักเรียนรวมกลุ่มกันดำเนินการตั้งหัวหน้าเพื่อร่วมกันปรึกษากันหรือตกลงกันว่าลูกเต๋าดังกล่าวมีจำนวนจุดรวมกันทั้งหมดกี่จุด โดยให้นักเรียนคนที่ 8 เป็นผู้สังเกตการณ์ ปรากฏว่ากลุ่มได้รับคำตอบที่ถูกต้อง ผู้สังเกตการณ์รายงานการทำงานของกลุ่มว่ากลุ่มมีความคิดเห็นว่าแต่ละคนเห็นลูกเต๋าคคนละด้านซึ่งไม่เหมือนกัน ฉะนั้นจะต้องนำจำนวน

ของจุดแต่ละด้านที่เห็นมารวมกันจึงจะได้คำตอบที่ถูกต้อง ดังนั้นจึงให้คนที่ดูลูกเต๋าด้านที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 บอกจำนวนที่เห็นแล้วนำมาบวกกัน จึงได้คำตอบที่ถูกต้อง ส่วนคนที่ 7 ไม่เห็นจุดบนลูกเต๋าละเลย จึงไม่นำเอาจำนวนที่คิดไว้หรือคาดเดาไว้มารวม

การเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน

ในการทำงานร่วมกัน จำเป็นต้องร่วมกันปรึกษาหารือหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ในการพิจารณาตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดความถูกต้องและรอบคอบ ดังนั้นนักเรียนควรเปิดโอกาสให้เพื่อนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่โดยไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่ เพราะเพื่อนอาจมีความคิดเห็นแง่หลายมุมที่แตกต่างไปจากความคิดเห็นของเราแต่ละคนต่างมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ถ้านักเรียนรับฟังและนำมาพิจารณาควบคู่กับความคิดเห็นของเราโดยไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่แล้ว จะทำให้เราได้ความคิดเห็นที่ดี กว้างขวางและรอบคอบ สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน

1. เปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
2. ตั้งใจฟังความคิดเห็นของเพื่อน
3. ติดตามและพิจารณาความคิดเห็นของเพื่อนควบคู่ไปกับความคิดเห็นของนักเรียน
4. ไม่ดุด่าความคิดเห็นของเพื่อนโดยยึดถือความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่
5. พยายามหาเรื่องที่รับฟังว่ามีความเข้าใจตรงกันกับเพื่อนหรือไม่

ผลดีที่เกิดจากการเคารพสิทธิในความคิดเห็นของเพื่อน

1. เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน
2. เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน
3. นักเรียนและเพื่อนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง
4. นักเรียนและเพื่อนมีความรู้สึกว่าคุณค่า
5. ความคิดเห็นเหล่านั้นเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 4

หัวข้อ การเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

บุคคลทุกคนย่อมรักและหวงแหนในร่างกายของตนด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ต้องการให้ผู้อื่นล่วงเกินโดยการจับต้องหรือสัมผัสก่อนได้รับอนุญาต และไม่ต้องการให้ผู้อื่นทำร้ายร่างกายของตนอีกด้วย ดังนั้นนักเรียนต้องไม่ละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน รวมทั้งไม่ทำร้ายร่างกายของเพื่อนด้วย เพราะเพื่อนก็ย่อมรักและหวงแหนในร่างกายของตนเช่นกัน ถ้านักเรียนจำเป็นต้องละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน ควรได้รับอนุญาตจากเพื่อนเสียก่อน

ซึ่งเป็นการแสดงถึงการให้เกียรติเพื่อน เมื่อนักเรียนเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อนย่อมทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกพอใจและชอบเรา ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทขกต่อยกันและเป็นการรักษาความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่เคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อนให้นักเรียนฟัง
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกริยาขณะฟังบรรยาย อภิปรายซักถาม แสดงความคิดเห็นและ
ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

เรื่องที่ 1

วันนี้เป็นวันเปิดเทอมวันแรก นิดและน้อยเป็นเพื่อนร่วมห้องที่รักใคร่และสนิทสนม
กันมาก เมื่อพบกันรู้สึกดีใจเข้ามาทักทายกันโดยน้อยมีเรื่องที่พบในตอนเปิดเทอมมาแล้วให้
ฟังหลายเรื่อง ส่วนนิดก็ตั้งใจฟังน้อยเล่าเรื่อง เมื่อรู้สึกพอใจก็ใช้มือตบกัน แขน หัวไหล่
และศีรษะของน้อยด้วยความสนุกสนานโดยคิดว่าเป็นการหยอกล้อกับน้อยคงไม่ถึงโกรธ
น้อยรู้สึกไม่พอใจในการกระทำของนิด แต่ไม่กล้าบอกให้นิดรู้ตัว ได้แต่เก็บความรู้สึกไม่
พอใจไว้

เรื่องที่ 2

วันนี้เป็นวันเปิดเทอมวันแรก เล็กและน้อยเป็นเพื่อนร่วมห้องที่รักใคร่และสนิทสนม
กันมาก เมื่อพบกันรู้สึกดีใจจึงเข้ามาทักทายกันโดยน้อยมีเรื่องที่พบในตอนเปิดเทอมมาแล้วให้
ฟังหลายเรื่อง ส่วนเล็กก็ตั้งใจฟังน้อยเล่าเรื่อง ในขณะที่เล็กฟังน้อยเล่าเรื่องได้สักครู่หนึ่ง
เล็กเห็นว่าที่ใบหน้าของน้อยเขินแดง จึงพยายามใช้มือชี้ให้โดยไม่บอกให้ทราบและไม่ขอ
อนุญาตเพราะคิดว่าเป็นเพื่อนกันคงไม่ถึงโกรธและกระทำเช่นนี้กับน้อยที่แขน ก้น และขา
ตามลำดับ น้อยมีความรู้สึกไม่พอใจในการกระทำของนิด แต่ไม่กล้าบอกให้นิดรู้ตัว ได้แต่
เก็บความรู้สึกไม่พอใจไว้

การเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

บุคคลย่อมรักและหวงแหนในร่างกายของตนด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ต้องการให้ผู้อื่นล่วงเกิน โดยการจับต้องหรือสัมผัสก่อนได้รับอนุญาต และไม่ต้องการให้ผู้อื่นทำร้ายร่างกายของตนอีกด้วย ดังนั้นนักเรียนต้องไม่ละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน รวมทั้งไม่ทำร้ายร่างกายของเพื่อน เพราะเพื่อนย่อมรักและหวงแหนในร่างกายของตนเช่นกัน ถ้านักเรียนจำเป็นต้องละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน ควรได้รับอนุญาตจากเพื่อนเสียก่อน ซึ่งเป็นการแสดงถึงการให้เกียรติเพื่อน

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อนักเรียนจำเป็นต้องละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

1. ขออนุญาตและได้รับอนุญาตจากเพื่อนก่อนละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน
2. กระทำอย่างสุภาพและให้เกียรติเพื่อน

ผลดีที่เกิดจากการเคารพสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

1. รักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
2. ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน
3. ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อย
4. รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 5

หัวข้อ การเคารพลิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

บุคคลย่อมรักและหวงแหนในทรัพย์สินหรือสิ่งของในครอบครองของตนด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ต้องการให้ผู้อื่นล่วงเกินโดยการจับต้อง หยิบหรือดูก่อนได้รับอนุญาต อีกทั้งไม่ต้องการให้ผู้อื่นทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของของตนอีกด้วย ดังนั้นนักเรียนต้องไม่ละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน รวมทั้งไม่ทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนด้วย เพราะเพื่อนย่อมรักและหวงแหนในทรัพย์สินหรือสิ่งของของตนเช่นกัน ถ้านักเรียนจำเป็นต้องละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน ต้องได้รับอนุญาตจากเพื่อนเสียก่อน ซึ่งเป็นการแสดงถึงการให้เกียรติเพื่อน เมื่อนักเรียนเคารพลิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน ย่อมทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกพอใจและชอบเรา ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน เป็นการรักษาความสัมพันธ์ในหมู่คณะอีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการเคารพลิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่เคารพลิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพลิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการเคารพลิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนให้นักเรียนฟัง

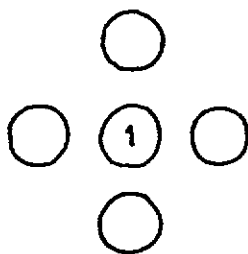
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิกิริยาขณะฟังครูบรรยาย อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และ
ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

วันหนึ่งในชั่วโมงวิชาคณิตศาสตร์ ครูบอกกับนักเรียนว่า ครูมีเกมเลขมหัศจรรย์
ให้นักเรียนคิดโดยเกมแต่ละชุดมีวงกลมจำนวน 5 อัน แต่ละอันจะเขียนหมายเลข 1, 2, 3,
4 และ 5 ซึ่งมีกติกาการเล่นดังนี้

- ให้นำหมายเลข 1 อยู่ตรงกลาง ดังรูป
- ตัวเลขในแนวตั้งและตัวเลขในแนวนอนเมื่อบวกกันแล้วจะได้คำตอบที่เท่ากัน
- นักเรียนที่ทำได้สองคนแรกจะได้รับรางวัลจากครูและจะได้เป็นหัวหน้ากลุ่ม

เมื่ออธิบายเรียบร้อยแล้วครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ แล้วแจกเกม
เลขมหัศจรรย์ให้นักเรียนคนละ 1 ชุด และให้ลงมือคิดเกม หลังจากครูให้นักเรียนคิดเกม
เลขมหัศจรรย์ได้สักครู่หนึ่ง นิรันดร์และรัชฎาวรรณ เป็นผู้ทำเสร็จเป็นคนแรกและคนที่สอง
ตามลำดับ ครูจึงแจกรางวัลให้กับบุคคลทั้งสอง แล้วให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ
เท่า ๆ กันตามความสมัครใจ โดยให้ผู้รับรางวัลทั้งสองคนเป็นหัวหน้าของแต่ละกลุ่ม หลัง
จากนั้นครูสั่งให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลมแล้วให้หัวหน้ากลุ่มวางรางวัลไว้ตรงกลางวง

เมื่อนิรันดร์ซึ่งเป็นผู้ชนะเลิศเกมเลฆมหัจจรรยเป็นคนแรกเปิดคูรางวัลที่ได้รับซึ่งเป็นช่อดอกไม้ใส่ถุงกระดาษอย่างมิดชิดแล้วรู้สึกดีใจ ภาคภูมิใจ รักและหวงแหนของรางวัล อยากให้เพื่อนสมาชิกได้เห็นและชื่นชมรางวัลนี้ จึงได้นำกลับไปยังกลุ่มของตน หลังจากนั้นเพื่อนสมาชิกภายในกลุ่มได้ร่วมกันแสดงความยินดีโดย สมาชิกคนที่ 1 แสดงความยินดีกับนิรันดร์และขออนุญาตดูของรางวัล เมื่อนิรันดร์อนุญาตจึงเปิดคูรางวัลแล้วพูดแสดงความชื่นชม สมาชิกคนที่ 2 แสดงความยินดีกับนิรันดร์และขออนุญาตจึงหยิบจับขึ้นมาแล้วพูดแสดงความชื่นชม สมาชิกคนที่ 3 แสดงความยินดีกับนิรันดร์และขออนุญาตหยิบจับรางวัล เมื่อนิรันดร์อนุญาตจึงหยิบจับขึ้นมาแล้วพูดแสดงความชื่นชมว่า "ผู้เป็นเจ้าของย่อมภาคภูมิใจ รักและหวงแหนสิ่งนี้" ซึ่งทำให้นิรันดร์รู้สึกยินดีที่เป็นสมาชิกกระทำเช่นนั้น ต่อมารัชฎาวรรณซึ่งเป็นผู้ชนะเลิศจากเกมเลฆมหัจจรรยเป็นคนที่ 2 เปิดรางวัลที่ได้รับซึ่งเป็นช่อดอกไม้ใส่ถุงกระดาษเช่นเดียวกับผู้ชนะคนแรกแล้วรู้สึกดีใจ ภาคภูมิใจ รักและหวงแหนของรางวัลเช่นกัน ไม่อยากให้เพื่อนสมาชิกเห็น แต่ต้องนำรางวัลกลับไปกลุ่มของตน หลังจากนั้นเพื่อนสมาชิกภายในกลุ่มได้ร่วมกันแสดงความยินดีโดยสมาชิกคนที่ 1 พยายามที่จะดูรางวัลภายในถุงกระดาษ รัชฎาวรรณจึงได้นำรางวัลออกจากถุงกระดาษวางไว้กลางวง สมาชิกคนที่ 2 ได้จับรางวัลขึ้นมาแสดงความชื่นชมและส่งต่อให้สมาชิกคนที่ 3 ทำให้รัชฎาวรรณรู้สึกโกรธได้แต่เก็บความรู้สึกนั้นไว้ สมาชิกคนที่ 3 ได้จับรางวัลขึ้นแล้วพูดแสดงความชื่นชมและทำลายรางวัลนั้นด้วยการหัก ขยำ และขว้างทิ้งไป ทำให้หัวหน้ากลุ่มและสมาชิกทุกคนตกใจ

การเคารพสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

บุคคลย่อมรักและหวงแหนในทรัพย์สินหรือสิ่งของในครอบครองของตนด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ต้องการให้ผู้อื่นล่วงเกินโดยการจับต้อง หยิบหรือดุก่อนได้รับอนุญาต อีกทั้งไม่ต้องการให้ผู้อื่นทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของของตนอีกด้วย ดังนั้นนักเรียนต้องไม่ละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน รวมทั้งไม่ทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน เพราะเพื่อนย่อมรักและหวงแหนในทรัพย์สินหรือสิ่งของของตนเช่นกัน ถ้านักเรียนจำเป็นต้องละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน ต้องได้รับอนุญาตจากเพื่อนเสียก่อน ซึ่งเป็นการแสดงถึงการให้เกียรติเพื่อน

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อนักเรียนจำเป็นต้องละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

1. ขออนุญาตและได้รับอนุญาตจากเพื่อนก่อนละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

2. กระทำอย่างสุภาพและให้เกียรติเพื่อน

ผลดีที่เกิดจากการเคารพสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

1. รักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
2. ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน
3. ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อย
4. รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 6

หัวข้อ การใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนกับเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

ในชีวิตประจำวันเราต้องใช้ภาษาพูดในการสื่อสารกับผู้อื่นตลอดเวลา การพูดทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นนั้น จะต้องพูดอย่างสุภาพ ไพเราะ มีหางเสียง รู้จักใช้ถ้อยคำ ยกย่องชมเชยและให้เกียรติผู้อื่น ดังนั้นนักเรียนควรใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนในการพูดจา กับเพื่อน เพราะเพื่อนก็ย่อมต้องการให้ผู้อื่นใช้ถ้อยคำสุภาพ ไพเราะมีหางเสียง ยกย่อง และชมเชยเช่นกัน ซึ่งทำให้เพื่อนรู้สึกว่าคุณให้เกียรติตน เมื่อนักเรียนใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนกับเพื่อน ย่อมทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกที่ดีและชอบเรา ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ไม่เป็นมูลเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน เป็นการรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนในการพูดกับเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำหยาบคาย แข็งกระด้างในการพูดกับเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนในการพูดกับเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนกับเพื่อนให้นักเรียนฟัง
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิกริยาขณะฟังบรรยาย อภิปรายซักถาม แสดงความคิดเห็น และ
ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

นิทานเรื่อง "โคนันทวิศาล"

แต่ก่อนยังมีวัวตัวหนึ่ง มีคนเอามาเลี้ยงไว้แต่เล็ก ให้ชื่อว่า "นันทวิศาล" ครั้นวัว
ตัวนั้นโตขึ้นก็มีกำลังลากเกวียนได้ดีละมาก ๆ เล่ม วันหนึ่งเจ้าของวัวจึงไปทำพินกับเศรษฐี
จะเอาเกวียน 100 เล่ม ผูกติดกันเข้าเป็นแถวให้โคนันทวิศาลตัวเดียวลากไป ถ้าลากได้
เศรษฐีนั้นจะต้องเสียเงินให้แก่นัน 1,000 บาท ถ้าลากไม่ได้เจ้าของต้องแพ้และจะยอม
เสียเงิน 1,000 บาท ให้แก่เศรษฐี เศรษฐีรับพนัน เจ้าของวัวจึงนำเกวียนมาผูกติดกัน
เป็นแถว แล้วผูกวัวเทียมเข้ากับเกวียน ถือปฏิภาณเจือขึ้นแล้วพูดกับโคนันทวิศาลว่า "เฮ้ย
อ้ายวัวขี้เกียจ จงลากเกวียนไป" ฝ่ายโคนันทวิศาลก็น้อยใจว่านายของตนนี้จาหยาบคาย
เสียจริง ๆ จะให้สอยกันจะพูดจาให้เพราะหูกียังยาก คิดแล้วก็ยืนนิ่งเสีย ไม่ลากเกวียนไป
เศรษฐีจึงปรับเจ้าของวัวเป็นแพ้นัน เจ้าของวัวต้องเสียเงิน 1,000 บาท ให้แก่เศรษฐี
ฝ่ายเจ้าของวัวเมื่อกลับไปถึงบ้านก็เศร้าโศกเสียใจที่ต้องเสียเงิน ไม่เป็นอันกินอันนอน
โคนันทวิศาลเห็นดังนั้นก็คิดสงสัย และคิดถึงบุญคุณที่เขาได้เลี้ยงมา จึงพูดกับชายผู้เป็น
เจ้าของว่า "นี่แน่ท่าน อย่าเศร้าโศกเสียใจไปเลย ท่านจงไปพนันเศรษฐีอีกครั้งหนึ่ง
เป็นเงิน 2,000 บาท แต่ขอท่านอย่าพูดกับข้าพเจ้าด้วยว่าจาหยาบคายไม่น่าฟังดังครั้งก่อน
จงพูดให้ไพเราะเป็นที่ชื่นชมยินดีสักหน่อย ท่านก็จะชนะได้เงิน 2,000 บาท ชายเจ้าของ
วัวก็ตั้งใจไปทำพินกับเศรษฐีอีกครั้ง เศรษฐีตกลงรับพนัน ชายเจ้าของวัวจึงผูกเกวียนเข้า
100 เล่ม นำโคนันทวิศาลเข้าเทียมเกวียนแล้วกล่าวว่า "นี่แน่ พ่อมพาท้าเริญ พ่อจงลาก
เกวียนทั้ง 100 เล่มนี้ไปเถิด" โคนันทวิศาลก็ลากเกวียนนั้นด้วยกำลัง จนเกวียนเล่มหลัง
ไปถึงเกวียนเล่มหน้าจอดอยู่ เศรษฐีก็ยอมแพ้ให้เงิน 2,000 บาท แก่ชายเจ้าของวัว
ชายนั้นครั้นได้เงินที่เสียไปคืนและยังได้กำไรอีก 1,000 บาทด้วย ก็ดีใจพาโคของตน
กลับบ้าน

การใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนกับเพื่อน

ในชีวิตประจำวัน เราต้องใช้ภาษาพูดในการสื่อสารกับผู้อื่นตลอดเวลา ฉะนั้นการพูดสื่อสารให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นนั้น ต้องพูดอย่างสุภาพ ไพเราะ มีหางเสียง รู้จักใช้ถ้อยคำยกย่องชมเชยและให้เกียรติผู้อื่น ดังนั้นนักเรียนควรใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนในการพูดจากับเพื่อน เพราะเพื่อนย่อมต้องการให้ผู้อื่นใช้ถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ และยกย่องชมเชยเช่นกัน ซึ่งทำให้เพื่อนรู้สึกว่าคุณให้เกียรติตน

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อนักเรียนพูดสื่อสารกับเพื่อน

1. ยินดีที่จะพูดจากับเพื่อนโดยแสดงท่าทียิ้มแย้มแจ่มใส
2. ใช้ถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ และมีหางเสียง
3. ใช้ถ้อยคำยกย่องชมเชยให้เกียรติผู้ฟัง

ผลดีที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำสุภาพอ่อนโยนกับเพื่อน

1. เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน
2. นักเรียนและเพื่อนมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน
3. นักเรียนและเพื่อนมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า
4. ส่งเสริมสัมพันธภาพให้มั่นคงยิ่งขึ้น

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 7

หัวข้อ การขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

เมื่อเราอยู่ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดพลาดบกพร่องเป็นธรรมดา บางครั้งเราอาจพูดจาละเมิดหรือล่วงเกินผู้อื่นโดยไม่เจตนา ทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเราพูดจาล้อเลียนหรือถูกเหยียดหยามแล้วเกิดความรู้สึกละอาย เสียใจและเคืองร้อนใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อยได้ ดังนั้นเมื่อนักเรียนรู้ว่าใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน นักเรียนต้องขอโทษและแสดงความเสียใจกับเพื่อน เพราะเพื่อนย่อมไม่ต้องการให้ผู้อื่นพูดจาล้อเลียนหรือถูกเหยียดหยามตนให้เกิดความรู้สึกละอาย เสียใจหรือเคืองร้อนใจ เมื่อนักเรียนขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน ย่อมทำให้เพื่อนรู้สึกว่าได้รับเกียรติและมีศักดิ์ศรี ไม่เป็นต้นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อย เป็นการรักษาลัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันและเป็นการรักษาความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อนให้นักเรียนฟัง

2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิกริยาขณะฟังครูบรรยาย อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และ
ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

เรื่องที่ 1

เช้าวันหนึ่งเรวัตร์กำลังนั่งทำการบ้าน นิมิตรได้เข้ามาทักทายและพูดจาหยอกล้อ
เรวัตร์ ทำให้เรวัตร์รู้สึกหงุดหงิด จึงพูดโต้ตอบนิมิตรด้วยอารมณ์โกรธ แต่นิมิตรก็ยังพูด
หยอกล้อและแสดงท่าทางล้อเลียนเรวัตร์ต่อไปอีก ทำให้เกิดมีปากเสียงกัน พรชัยนั่งอ่าน
หนังสืออยู่ใกล้ ๆ ได้เข้ามาห้ามปรามแล้วบอกให้นิมิตรขอโทษเรวัตร์ แต่นิมิตรไม่ยอมขอโทษ
กลับพูดจาและแสดงท่าทางล้อเลียนเรวัตร์อีก ทำให้เรวัตร์โกรธอย่างเต็มที่จึงเข้าชกต่อย
นิมิตร พรชัยจึงตะโกนให้หยุดทะเลาะวิวาทกัน

เรื่องที่ 2

ในช่วงโมงวิชาคณิตศาสตร์ หลังจากครูอธิบายบทเรียนและสั่งให้นักเรียนทำ
แบบฝึกหัดแล้ว วินัยสงสัยและไม่เข้าใจแบบฝึกหัดบางข้อ จึงถามประทุมซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ
ประทุมได้แสร้งพูดหยอกล้อวินัย วินัยก็พูดจาตอบโต้ประทุมด้วยความสนุกสนาน และขอให้
ประทุมช่วยอธิบายแบบฝึกหัดที่วินัยสงสัยให้เข้าใจด้วย ส่วนประทุมก็แสร้งพูดจาหยอกล้อ
วินัยรุนแรงขึ้นกว่าเดิมโดยมีเจตนาจะให้เกิดความสนุกสนานอีก ทำให้วินัยเกิดความรู้สึก
ละอาย เสียใจและโกรธ จึงพูดจาโต้ตอบประทุมอย่างรุนแรง ประทุมรู้สึกว่ามันตัวเองพูดจา
ล่วงเกินวินัยโดยไม่เจตนาจึงกล่าวคำ "ขอโทษ" และแสดงความเสียใจกับการกระทำ
ของตน แล้วทั้งสองก็ยิ้มให้กัน

การขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน

เมื่อเราอยู่ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดพลาดบกพร่องเป็นธรรมดา บางครั้งเราอาจพูดจาละเมิดหรือล่วงเกินผู้อื่นโดยไม่เจตนา ทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเราพูดจาล้อเลียนหรือถูกเหยียดหยาม แล้วเกิดความรู้สึกละอาย เสียใจและเดือดร้อนใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อยกันได้ ดังนั้นเมื่อนักเรียนรู้ว่าใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน นักเรียนต้องขอโทษและแสดงความเสียใจกับเพื่อน เพราะเพื่อนย่อมไม่ต้องการให้ผู้อื่นพูดจาล้อเลียนหรือถูกเหยียดหยามคนให้เกิดความรู้สึกละอาย เสียใจหรือเดือดร้อนใจ

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อนักเรียนใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน

1. ลำบากในการกระทำผิดพลาดของนักเรียนที่มีต่อเพื่อน
 2. กล่าวคำขอโทษกับเพื่อน
 3. แสดงความเสียใจในการกระทำผิดพลาดของนักเรียนที่มีต่อเพื่อน
- ผลดีที่เกิดจากการขอโทษเมื่อนักเรียนใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน

1. รักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันไว้
2. เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน
3. เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน
4. นักเรียนและเพื่อนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง
5. นักเรียนและเพื่อนมีความรู้สึกว่าคุณค่า
6. ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท
7. รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 8

หัวข้อ การขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

เมื่อเรารู้ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดพลาดบกพร่องเป็นธรรมดา บางครั้งเราอาจหลุดจาละเมิดหรือล่วงเกินสิทธิด้านร่างกายของผู้อื่นโดยไม่เจตนา ทำให้ผู้อื่นรู้สึกกลายเสียใจหรือเดือดร้อนใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อยได้ ดังนั้นเมื่อนักเรียนรู้ว่าละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน นักเรียนต้องขอโทษและแสดงความเสียใจกับเพื่อน เพราะเพื่อนก็ย่อมรักและห่วงใยในร่างกายของตน ไม่ต้องการให้ผู้อื่นละเมิดหรือล่วงเกินโดยไม่ได้รับอนุญาต เมื่อนักเรียนขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อนย่อมทำให้เพื่อนรู้สึกพอใจ ไม่รู้สึกกลายเสียใจหรือเดือดร้อนใจ ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน เป็นการรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและเป็นการรักษาความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิของเพื่อนให้นักเรียนฟัง
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป

3. ครุสรูปเพิ่มเติม

4. ครุนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิริยาขณะฟังบรรยาย อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และ
ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

เรื่องที่ 1

ในเวลาพักกลางวัน หลังจากศิริและสะอาดรับประทานอาหารเสร็จ ได้เดินคุยกัน
ผ่านสนามฟุตบอลเพื่อจะไปห้องสมุด ปราโมทย์กำลังเล่นฟุตบอลกับเพื่อน ๆ ได้เตะฟุตบอล
มาถูกศิริล้มลง ศิริรู้สึกเจ็บและโกรธ ปราโมทย์รีบวิ่งมาขอโทษและแสดงความเสียใจ
พร้อมทั้งไต่ถามว่าได้รับบาดเจ็บตรงไหนบ้าง ทำให้ศิริหายโกรธและให้อภัย สะอาด
ประคองให้ศิริลุกขึ้นและเดินคุยกันต่อไป

เรื่องที่ 2

ในเวลาพักกลางวันลำอานงค์และลำเร้งเดินคุยกันเพื่อไปห้องสมุด เมื่อเดินมาถึง
มุมตึก ญูมากำลังวิ่งไล่จับประเทืองออกมาจากมุมตึก จึงชนลำอานงค์ ทั้งประเทืองและ
ลำอานงค์ล้มลง ประเทืองรีบลุกขึ้นพร้อมทั้งแสดงท่าทางและพูดจาล้อเลียนลำอานงค์ ทำให้
ลำอานงค์เสียใจและโกรธ จึงพูดว่าประเทืองอย่างรุนแรง ลำเร้งบอกให้ประเทืองขอโทษ
ลำอานงค์ แต่ประเทืองไม่ขอโทษกลับแสดงท่าทางล้อเลียนและพูดจาเยาะเย้ยถากถางลำเร้ง
และลำอานงค์ ทำให้มีปากเสียงโต้เถียงกันอย่างรุนแรง จนเกิดการทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน
ญูมาจึงตะโกนให้ทุกคนหยุดทะเลาะกัน

การขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

เมื่ออยู่ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดพลาดบกพร่องเป็นธรรมดา บางครั้งเราอาจล่วงเกินหรือละเมิดสิทธิด้านร่างกายของผู้อื่นโดยไม่เจตนา ทำให้ผู้อื่นรู้สึกละอาย เสียใจหรือเดือดร้อนใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อยได้ ดังนั้นเมื่อนักเรียนรู้ว่าละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน นักเรียนต้องขอโทษและแสดงความเสียใจกับเพื่อน เพราะเพื่อนย่อมรักและห่วงใยในร่างกายของตนเช่นกัน ไม่ต้องการให้ผู้อื่นละเมิดหรือล่วงเกินโดยไม่ได้รับอนุญาต

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

1. สำนึกในการกระทำผิดพลาดของนักเรียนที่มีต่อเพื่อน
2. กล่าวคำขอโทษกับเพื่อน
3. แสดงความเสียใจในการกระทำผิดพลาดของนักเรียนที่มีต่อเพื่อน

ผลดีที่เกิดจากการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

1. รักษาสถานภาพที่ดีต่อกันไว้
2. เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน
3. เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน
4. นักเรียนและเพื่อนมีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า
5. ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท
6. รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 9

หัวข้อ การขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

เมื่ออยู่ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดพลาดบกพร่องเป็นธรรมดา บางครั้งอาจจะละเมิดหรือล่วงเกินสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนโดยไม่เจตนา ทำให้เพื่อนรู้สึกอาย เสียใจและเดือดร้อนใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อยได้ ดังนั้นเมื่อนักเรียนรู้ว่าละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน นักเรียนต้องกล่าวขอโทษและแสดงความเสียใจกับเพื่อน เพราะเพื่อนก็ย่อมรักและหวงแหนในทรัพย์สินหรือสิ่งของในครอบครองของตน ไม่ต้องการให้ผู้อื่นละเมิดหรือล่วงเกินโดยไม่ได้รับอนุญาต เมื่อนักเรียนขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน ย่อมทำให้เพื่อนรู้สึกพอใจ ไม่เป็นต้นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อย เป็นการรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และเป็นการรักษาความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่เคารพสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนให้นักเรียนฟัง

2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิกริยาขณะฟังครูบรรยาย อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และ
ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

เรื่องที่ 1

เช้าวันหนึ่ง วัฒนาเรียนมาโรงเรียนแต่เช้าเพราะเป็นเวรทำความสะอาดห้องเรียน
เมื่อมาถึงห้องเรียนพบประทีปกำลังกวาดห้องเรียนและรู้สึกแปลกใจเมื่อเห็นประทีปใส่นามิกา
ข้อมือใหม่มาด้วย ประทีปสังเกตเห็นวัฒนามองนามิกาด้วยความสนใจ จึงถอดให้วัฒนาดู
วัฒนาเรียนนามิกามาด้วยความระมัดระวังเพราะกลัวจะตกเสียหาย แต่ทันใดนั้นก็ต้องตกใจ
เมื่ออรุณคว่านามิกาจากมือของวัฒนาไปและสูงขึ้นพร้อมกับตะโกนให้เพื่อน ๆ คูนามิกาใหม่
วัฒนาได้ร้องขอนามิกาคืนจากอรุณและบอกว่านามิกาเป็นของประทีป ส่วนประทีปพูดไม่ออก
ได้แต่ยืนนิ่งและน้ำตาคลอเข้า วัฒนาจึงบอกอรุณให้คืนนามิกาให้ประทีป พร้อมกับกล่าวขอโทษ
ประทีปแทนอรุณ อรุณจึงรู้สึกในความคิดของตนจึงคืนนามิกาให้ประทีปและกล่าวว่า "ขอโทษ"
พร้อมทั้งแสดงความเสียใจในการกระทำของตน วัฒนาและพณียัมให้ประทีปและอรุณ

เรื่องที่ 2

ในเวลาพักกลางวัน ขณะที่ราตรี นงเยาว์ และนารี กำลังกวาดห้องเรียนนั้น นารี
นำจดหมายในโต๊ะของราตรีเปิดอ่านโดยไม่ขออนุญาต เมื่อนงเยาว์เห็นจึงแย้งจดหมายของ
ราตรีคืนมาจากนารี ส่วนราตรีพูดไม่ออก ได้แต่ยืนนิ่งอยู่เพราะรู้สึกเสียใจและโกรธนงเยาว์
จึงบอกให้นารีขอโทษราตรี แต่นารีไม่ขอโทษกลับหัวเราะอย่างครื้นเครง ราตรีรู้สึกโกรธ
จึงพูดว่านารีทำให้เกิดปากเสียงโต้เถียงกันอย่างรุนแรง แล้วราตรีก็นั่งให้น้ำตาคลอ ราตรี
จึงเดินออกจากห้องไป

การขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

เมื่ออยู่ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดพลาดบกพร่องเป็นธรรมดา บางครั้งอาจล่วงเกินหรือละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อนโดยไม่เจตนา ทำให้เพื่อนรู้สึกละอาย เสียใจหรือเดือดร้อนใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อยได้ ดังนั้นเมื่อนักเรียนรู้ว่าละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน นักเรียนต้องกล่าวขอโทษ และแสดงความเสียใจกับเพื่อน เพราะเพื่อนย่อมรักและห่วงใยในทรัพย์สินหรือสิ่งของในครอบครองของตน ไม่ต้องการให้ผู้อื่นละเมิดหรือล่วงเกินโดยไม่ได้รับอนุญาต

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของของเพื่อน

1. สำนึกในการกระทำผิดพลาดของนักเรียนที่มีต่อเพื่อน
2. กล่าวคำขอโทษกับเพื่อน
3. แสดงความเสียใจในการกระทำผิดพลาดของนักเรียนที่มีต่อเพื่อน

ผลดีที่เกิดจากการขอโทษเมื่อละเมิดสิทธิด้านร่างกายของเพื่อน

1. รักษาสถานภาพที่ดีต่อกันไว้
2. เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน
3. เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน
4. นักเรียนและเพื่อนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า
5. ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท
6. รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 10

หัวข้อ การให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

การอยู่ร่วมกัน ย่อมเกิดความผิดพลาดบกพร่องต่อกันได้ บางครั้งอาจจะละเมิดสิทธิซึ่งกันและกันโดยไม่เจตนาขึ้นได้ เราจึงไม่ควรถือโกรธและควรยกโทษในความผิดพลาดบกพร่องของผู้อื่น การให้อภัยทำให้ผู้ถูกข่มขู่มีจิตใจสบาย ไม่ก่อให้เกิดศัตรูและเป็นการกระชับมิตร ดังนั้นเมื่อนักเรียนถูกเพื่อนละเมิดสิทธิโดยไม่เจตนา นักเรียนต้องไม่ถือโกรธและต้องยกโทษในความผิดพลาดบกพร่องของเพื่อน เพราะเพื่อนอาจทำอะไรผิดพลาดบกพร่องและละเมิดสิทธิของนักเรียนโดยไม่เจตนาได้ เมื่อนักเรียนให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิโดยไม่เจตนา ย่อมทำให้นักเรียนมีจิตใจสบาย ไม่ก่อให้เกิดศัตรูเป็นการกระชับมิตร ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทชกต่อย ไม่ทำลายมิตรและไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่คณะ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิให้นักเรียนฟัง
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิกิริยาขณะฟังครูบรรยาย อภิปราย ซักถาม แสดงความคิดเห็น และ
ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

วันหนึ่งในชั่วโมงวิชาภาษาไทย ครูบอกกับนักเรียนว่า จะจัดรายการ เวที-เวที
ขึ้นโดยให้นักเรียนออกมาพูดคนละ 2 นาที ในหัวข้อ "เมื่อนั้นให้อภัยเพื่อน" กล่าวถึงการ
ทำความดีของคนที่ผิดเพื่อนเกี่ยวกับการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนและเมดลิตี เช่น

ให้อภัยเมื่อเพื่อนใช้วาจาไม่เหมาะสมกับนักเรียนโดยไม่เจตนา

ให้อภัยเมื่อเพื่อนและเมดลิตีด้านร่างกายของนักเรียนโดยไม่เจตนา

ให้อภัยเมื่อเพื่อนและเมดลิตีด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของโดยไม่เจตนา

ผู้ที่พูดได้ดีที่สุดทั้งวิธีพูดและเนื้อหาสาระจะได้รับรางวัลที่ 1 ครูเริ่มรายการโดย
เชิญนักเรียนที่มีความพร้อมพูดก่อนตามลำดับ และให้สมาชิกทุกคนเป็นผู้ฟังและตัดสิน เมื่อ
แต่ละคนพูดจบครูสรุปเรื่องที่นักเรียนพูดไว้บนกระดาน เมื่อทุกคนพูดจบแล้วครูถามความ
คิดเห็นจากผู้ฟังให้ช่วยกันตัดสิน เมื่อร่วมกันตัดสินแล้วครูมอบรางวัลที่ 1 ให้กับผู้ได้รับ
รางวัลที่ 1 และให้รางวัลผู้ออกไปพูดทุกคน

การให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

การอยู่ร่วมกัน ย่อมเกิดความผิดพลาดบกพร่องต่อกันได้ บางครั้งอาจจะละเมิดสิทธิซึ่งกันและกันโดยไม่เจตนา เราจึงควรไม่ถือโกรธและยกโทษในความผิดพลาดบกพร่องของผู้อื่น การให้อภัยทำให้ผู้อภัยมีจิตใจสบาย ไม่ก่อให้เกิดศัตรู และเป็นการกระชับมิตร ดังนั้นเมื่อนักเรียนถูกเพื่อนละเมิดสิทธิโดยไม่เจตนา นักเรียนต้องไม่ถือโกรธและยกโทษในความผิดพลาดบกพร่องของเพื่อน เพราะเพื่อนอาจมีการกระทำที่ผิดพลาดบกพร่องและละเมิดสิทธิของนักเรียนโดยไม่เจตนาได้

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิโดยไม่เจตนา

1. ไม่ถือโกรธในความผิดพลาดของเพื่อน
2. เมื่อเพื่อนล้าผิดนักเรียนควรยกโทษให้
3. นักเรียนไม่ควรอาฆาตพยาบาทจองเวร

ผลดีที่เกิดจากการให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

1. นักเรียนมีจิตใจสบายไม่ขุ่นมัวเพราะมีอารมณ์โกรธ
2. รักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน
3. นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง
4. นักเรียนมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า
5. ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท
6. รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 11

หัวข้อ การช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

เมื่ออยู่ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดพลาดบกพร่องบ้างเป็นธรรมดา การกระทำอะไรผิดพลาดบกพร่องบางครั้งกระทำไปโดยไม่รู้ตัว รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่เจตนากระทำลงไป หากไม่มีใครบอกก็อาจจะกระทำผิดพลาดต่อไปอีกเรื่อย ๆ การตักเตือนแนะนำเมื่อพบข้อผิดพลาดบกพร่องของผู้อื่นจึงมีความจำเป็น เพื่อให้ผู้ไม่รู้ตัวและปรับปรุงแก้ไขไม่ให้เกิดผิดพลาดต่อไปอีก ดังนั้นเมื่อนักเรียนพบข้อผิดพลาดบกพร่องของเพื่อน นักเรียนต้องช่วยตักเตือนแนะนำเพื่อให้เพื่อนได้รู้ตัวแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข เพราะเพื่อนอาจไม่ทราบข้อผิดพลาดบกพร่องของตนเอง และอาจจะกระทำผิดพลาดต่อไปอีกเรื่อย ๆ ซึ่งอาจนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและผู้อื่นได้ เมื่อนักเรียนช่วยตักเตือนแนะนำให้เพื่อนทราบข้อบกพร่องของตน ย่อมทำให้เพื่อนรู้สึกซาบซึ้งในเจตนาดีของนักเรียนและนำไปปรับปรุงพัฒนาตนเอง ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการช่วยตกเตียงและนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิกริยาขณะฟังครูบรรยาย อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และ
ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

วันหนึ่งในชั่วโมงวิชาศิลปศึกษา ครูบอกให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ
เท่า ๆ กัน หลังจากนั้นครูแจกกระดาษวาดเขียน ขนาด 8×10 นิ้ว² ให้นักเรียนกลุ่มละ
1 แผ่น สีเมจิกกลุ่มละ 1 กล่อง แล้วครูให้นักเรียนช่วยกันวาดภาพภายใน 10 นาที
โดยมีส่วนประกอบดังต่อไปนี้

1. ต้นไม้
2. แม่น้ำ
3. สะพาน
4. บ้านริมฝั่งแม่น้ำ
5. แม่ค้าขายของ
6. ดวงอาทิตย์

เมื่อนักเรียนทำงานเป็นเวลา 10 นาที ครูให้สัญญาณหมดเวลา หลังจากนั้นให้
แต่ละกลุ่มเสนอผลงานให้อีกกลุ่มตัดสินว่าได้คะแนนเท่าไร โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

1. ความสวยงาม	5 คะแนน
2. การวางแผน	5 คะแนน

3. มีภาพครบตามคำสั่ง 5 คะแนน

4. รายละเอียดของภาพ 5 คะแนน

รวม 20 คะแนน

เมื่อนักเรียนแต่ละคนให้คะแนนเรียบร้อยแล้ว ครูรวมคะแนนของสมาชิกแต่ละกลุ่ม แล้วเขียนไว้บนกระดาน แล้วให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มช่วยกันวิจารณ์งานโดยให้ข้อเสนอแนะ ข้อบกพร่องและวิธีปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำภาพเดิมที่ได้รับ ข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขและตกแต่งโดยใช้เวลา 5 นาที เมื่อครบเวลา 5 นาทีแล้ว ให้แต่ละกลุ่มนำภาพที่ตกแต่งใหม่มาเสนอและผลัดกันให้คะแนนเป็นครั้งที่ 2 โดยใช้เกณฑ์ การให้คะแนนเช่นเดียวกับครั้งแรก แล้วครูรวมคะแนนของสมาชิกแต่ละกลุ่มเขียนไว้บน กระดานแล้วเปรียบเทียบกับคะแนนในครั้งแรก

การช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง

เมื่ออยู่ร่วมกัน ย่อมทำอะไรผิดพลาดบกพร่องบ้างเป็นธรรมดา การกระทำอะไร ผิดพลาดบกพร่องบางครั้งทำไปโดยไม่รู้ตัว รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่เจตนากระทำลงไป หากไม่มีใครบอกก็จะกระทำผิดต่อไปอีกเรื่อย ๆ การช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อพบข้อผิดพลาด บกพร่องของผู้อื่นจึงมีความจำเป็น เพื่อให้ผู้นั้นรู้ตัวและปรับปรุงแก้ไขไม่ให้กระทำผิดพลาด ต่อไปอีก ดังนั้นเมื่อนักเรียนพบข้อผิดพลาดบกพร่องของเพื่อน นักเรียนต้องช่วยตักเตือน แนะนำเพื่อให้เพื่อนได้รู้ตัวแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข เพราะเพื่อนอาจไม่ทราบข้อผิดพลาด บกพร่องของตน และอาจกระทำผิดพลาดต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งอาจนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเอง และผู้อื่นได้

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อนักเรียนพบข้อบกพร่องของเพื่อน

1. ชี้แจงให้เพื่อนทราบถึงข้อบกพร่องของเขา
2. ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

หลักการปฏิบัติในการชี้แจงและแนะนำให้เพื่อนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

1. ใช้คำพูดที่เหมาะสม บ่งบอกถึงข้อบกพร่องอย่างชัดเจน
2. ไม่ใช่คำประเภทตัดสินว่าไม่ดีหรือไม่ถูกต้อง

ผลดีที่เกิดจากการช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนมีข้อบกพร่อง

1. ช่วยให้เพื่อนได้ทราบพฤติกรรมที่บกพร่องของตนอย่างแท้จริง
2. ช่วยให้เพื่อนได้ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่บกพร่องของตนได้ดีขึ้น
3. ช่วยให้เพื่อนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
4. เพื่อนรู้ลักษณะซึ่งในเจตนาดีของนักเรียนอันก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 12

หัวข้อ การให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

การอยู่ร่วมกัน ย่อมเกิดความผิดพลาดล่วงเกินหรือละเมิดสิทธิซึ่งกันและกันโดยไม่เจตนาขึ้นได้ การไม่ถือโกรธและการยกโทษให้ พร้อมทั้งช่วยตักเตือนแนะนำให้รู้ตัวแล้วปรับปรุงแก้ไขไม่ให้ละเมิดสิทธิต่อไปนั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนควรกระทำเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นนักเรียนต้องให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ เพราะเพื่อนอาจกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นนิสัยโดยไม่ทราบว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น นักเรียนจึงต้องไม่ถือโกรธและยกโทษให้ พร้อมทั้งช่วยตักเตือนแนะนำให้รู้ตัวและปรับปรุงลักษณะนิสัยของตนให้เหมาะสม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นอีกต่อไป เมื่อนักเรียนให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิแล้ว ย่อมทำให้เพื่อนรู้สำนึกและซาบซึ้งต่อการให้อภัยของนักเรียน ยอมรับฟังคำแนะนำของนักเรียน เป็นการกระชับมิตร ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน รักษาไว้ซึ่งความสามัคคีและไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่คณะอีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ให้อภัยและไม่ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิให้นักเรียนฟัง
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิกิริยานะพึงครูบรรยาย อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

เรื่องที่ 1

ในช่วงโมงวิชาคณิตศาสตร์ หลังจากครูอธิบายบทเรียนและสั่งให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดแล้วแต่งทำแบบฝึกหัดข้อที่ 1 ไม่ได้ และมีความสงสัยจึงถามคำซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ แต่คำไม่บอก และได้พูดจากถูกเหยียดหยามแต่งต่าง ๆ นา ๆ จนแต่งรู้สึกเสียใจ แต่คำยังไม่รู้ตัวว่าใช้วาจาไม่เหมาะสมกับแต่งและยังแสดงท่าทางล้อเลียน แต่งจึงหันมาพูดกับผู้ชมให้ช่วยตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรต่อไป

เรื่องที่ 2

ในช่วงโมงวิชาภาษาไทย นิดกำลังนั่งทำแบบฝึกหัดอย่างตั้งใจ หน้อยซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ อยากจะหยอกล้อนิดจึงแสร้งชวนคุยรอจังหวะเมื่อนิดเผลอลุกขึ้นยืนแล้วหน้อยค่อย ๆ เลื่อนเก้าอี้ออกจากที่เดิม นิดไม่รู้ว่าหน้อยเลื่อนเก้าอี้ออกจากที่เดิม จึงนั่งลงไปก้นกระแทกพื้นและรู้สึกเจ็บ แต่หน้อยยังไม่รู้สึกตัวว่าละเมิดสิทธิด้านร่างกายของนิด และยังแสดงท่าทางล้อเลียน นิดรู้สึกเสียใจจึงหันมาพูดกับผู้ชมให้ช่วยตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรต่อไป

เรื่องที่ 3

ในเวลานักกลางวัน เก่งกำลังอ่านหนังสือที่พ่อซื้อให้เป็นของขวัญวันเกิดอยู่ในชั้นเรียน แก้วสนใจจึงเข้าไปนั่งอ่านด้วยแล้วขอยืมหนังสือของเก่งโดยแย่งหนังสือในมือของเก่ง ทำให้หนังสือขาด แต่แกวยังไม่รู้สึกรู้สีกว่าละเมิดสิทธิด้านทรัพย์สินของเก่ง และยังแสดงท่าทางล้อเลียน เก่งรู้สึกเสียใจจึงหันมาพูดกับผู้ชมให้ช่วยตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรต่อไป

เรื่องที่ 4

ในเวลาเข้าก่อนเข้าเรียน เบิ้มนำปากกาปลอดทวงราคาแพงที่แม่ซื้อให้เป็นของขวัญวันขึ้นปีใหม่มาวัดเพื่อนที่โรงเรียน บอยซึ่งเป็นเพื่อนร่วมชั้นขอปากกาของเบิ้ม แต่เบิ้มไม่ให้ดู กลับพูดจาถูกเหยียดหยามต่าง ๆ นา ๆ และนำปากกาขีดที่เสื้อของบอย และให้มือตบศีรษะของบอย บอยรู้สึกเสียใจจึงหันมาพูดกับเพื่อน ๆ ให้ช่วยตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรต่อไป

การให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

การอยู่ร่วมกัน ย่อมเกิดความผิดพลาดล่วงเกินหรือละเมิดสิทธิซึ่งกันและกันโดยไม่เจตนาขึ้นได้ การไม่ถือโกรธและการยกโทษให้ พร้อมทั้งช่วยตักเตือนแนะนำให้รู้ตัวแล้วปรับปรุงแก้ไขไม่ให้ละเมิดสิทธิต่อไปนั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนควรกระทำเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นนักเรียนต้องให้อภัยและช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ เพราะเพื่อนอาจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นนิสัยโดยไม่ทราบว่าเป็นการละเมิดสิทธิของนักเรียน นักเรียนจึงต้องไม่ถือโกรธและยกโทษให้ พร้อมทั้งช่วยตักเตือนแนะนำให้เพื่อนรู้ตัวเพื่อนปรับปรุงลักษณะนิสัยของตนให้เหมาะสมไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นต่อไป

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อถูกเพื่อนละเมิดสิทธิ

1. ไม่ถือโกรธในความผิดพลาดของเพื่อน
2. เมื่อเพื่อนล้ามนักเรียนต้องยกโทษให้
3. ไม่มีจิตอาฆาตพยาบาทจองเวร
4. ตักเตือนให้เพื่อนทราบถึงความผิดพลาดของตนเอง
5. ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่ผิดพลาดของเพื่อน

หลักการปฏิบัติในการดักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนและเมคสลิทธิ

1. ใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม บ่งบอกถึงพฤติกรรมที่ผิดพลาดของเพื่อน
2. ไม่ใช่คำพูดประเภทตัดสินว่าดีหรือไม่ถูกต้อง

ผลดีที่เกิดจากการให้อภัยและช่วยดักเตือนแนะนำเมื่อถูกเพื่อนและเมคสลิทธิ

1. นักเรียนมีจิตใจสบายไม่ขุ่นมัวเพราะมีอารมณ์โกรธ
2. รักษาและส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่มั่นคงยิ่งขึ้น
3. ช่วยให้เพื่อนได้ทราบพฤติกรรมที่บกพร่องของตน
4. ช่วยให้เพื่อนได้ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่บกพร่องของตนให้ดียิ่งขึ้น
5. ช่วยให้เพื่อนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีและมีคุณค่า
7. ไม่เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท
8. รักษาและส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะให้มั่นคงยิ่งขึ้น

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 13

หัวข้อ การช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

ทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่มีคุณค่าของสังคม เพราะมีส่วนในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น เราทุกคนจึงมีหน้าที่ช่วยเหลือและร่วมมือในกิจการของหมู่คณะโดยร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานของหมู่คณะให้สำเร็จและได้ผลงานดีที่สุด มีความตระหนักถึงปัญหาาร่วมกัน ดังนั้นนักเรียนควรช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา แต่จะต้องไม่ก่อความเดือดร้อนให้กับตนเอง เพราะเพื่อนหรือหมู่คณะอาจต้องการความช่วยเหลือและความร่วมมือด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา นักเรียนจึงเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในการช่วยเหลือกิจการของเพื่อนหรือหมู่คณะให้สำเร็จ เมื่อนักเรียนช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา ย่อมทำให้กิจการของเพื่อนหรือหมู่คณะสำเร็จและได้ผลงานที่ดีขึ้น ทำให้เพื่อนมองเห็นคุณค่าในตัวนักเรียน ให้การยกย่องและมีแต่คนชอบทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อเพื่อนและหมู่คณะ นอกจากนี้ยังเป็นการกระชับมิตรสร้างเสริมสัมพันธภาพและความสามัคคีในหมู่คณะให้มั่นคงยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ช่วยเหลือและไม่ร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญาให้นักเรียนฟัง
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิภาณและฟังครูบรรยาย อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และ ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

ในช่วงชั่วโมงวิชาคณิตศาสตร์ ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน และให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมสี่เหลี่ยมคางหมูมหัศจรรย์ ดังนี้

การปฏิบัติกิจกรรมครั้งที่ 1

ครูอธิบายกติกาสี่เหลี่ยมคางหมูมหัศจรรย์ครั้งที่ 1 ให้นักเรียนฟังดังนี้

"ครูมีสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ 1 รูป และมีชิ้นส่วนที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็ก จำนวน 4 รูป ให้นักเรียนต่อชิ้นส่วนสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็กทั้ง 4 รูป ให้เป็นสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ 1 รูป ตามที่ครูกำหนดให้ และติดกาวยึดไว้เรียบร้อย"

หลังจากอธิบายและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้ว ครูแจกซองบรรจุชิ้นส่วนสี่เหลี่ยมคางหมูให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ซอง และแจกบัตรคำสั่งของสมาชิกแต่ละคน กลุ่มละ 1 ชุด ดังนี้

บัตรคำสั่งสมาชิกคนที่ 1

ให้นักเรียนทำหน้าที่ช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนในการต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมูมหัศจรรย์อย่างเต็มความสามารถทั้งด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา

บัตรคำสั่งสมาชิกคนที่ 2

ให้นักเรียนทำหน้าที่ช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนในการต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมู หักจรรยอย่างเต็มความสามารถทั้งด้านเวลาและสติปัญญา แต่นักเรียนไม่ต้องช่วยทากาวติดรูป

บัตรคำสั่งสมาชิกคนที่ 3

ให้นักเรียนทำหน้าที่ร่วมมือกับเพื่อนในการต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมู หักจรรยโดยนั่งดูเพื่อนต่อรูปเฉย ๆ ไม่ช่วยคิดและไม่ช่วยทากาวติดภาพ

บัตรคำสั่งสมาชิกคนที่ 4

ให้นักเรียนทำหน้าที่ไม่ช่วยเหลือและไม่ร่วมมือกับเพื่อนในการต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมู หักจรรย โดยเมื่อถึงเวลาต่อภาพให้นักเรียนขออนุญาตเพื่อนในกลุ่มออกไปข้างนอก บอกว่ามีธุระส่วนตัวอีกสักครู่จะกลับมาช่วย แล้วให้นักเรียนออกไปเดินเล่นหรือทำอะไรก็ได้ในบริเวณใกล้ ๆ ห้องเรียน เมื่อเพื่อนต่อภาพเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงเข้ามาร่วมกลุ่ม ซึ่งนักเรียนจะต้องแสดงให้สมบทบาท

หลังจากนั้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม กลุ่มใดเสร็จก่อนถือเป็นกลุ่มชนะและเมื่อกลุ่มใดต่อภาพสี่เหลี่ยมคางหมู หักจรรยเสร็จ ให้ปรบมือพร้อมกันและพูดว่า ไชโย ครูจับเวลาว่าทำเสร็จในกี่นาที แล้วให้ปฏิบัติกิจกรรมครั้งที่ 2 ต่อไปดังนี้

การปฏิบัติกิจกรรมครั้งที่ 2

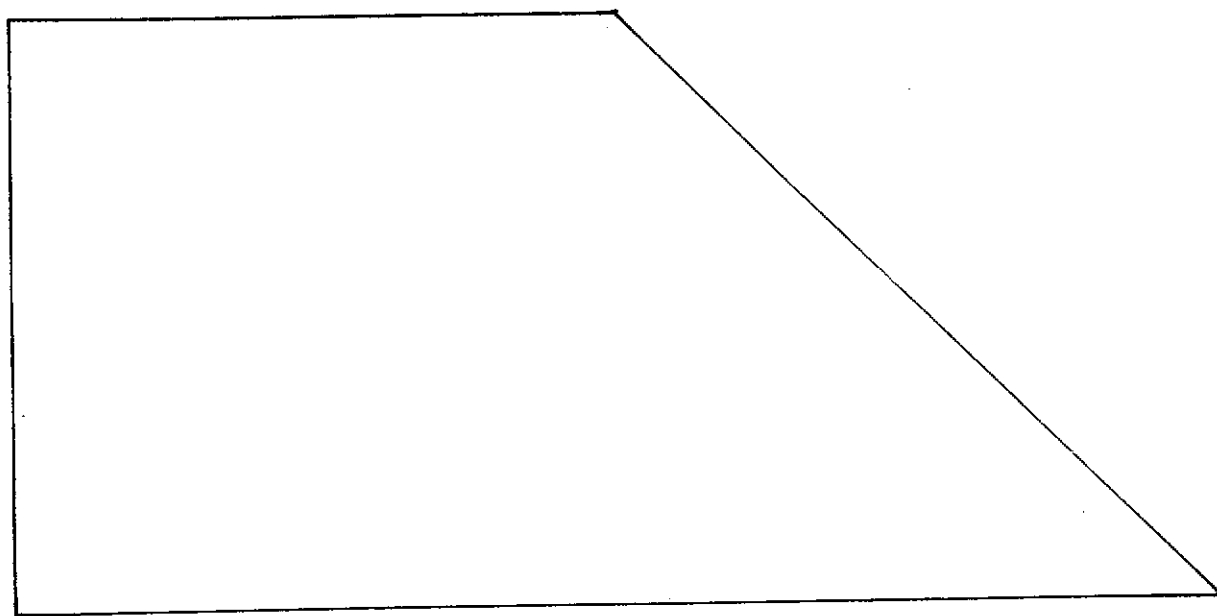
ครูอธิบายกติกาสี่เหลี่ยมคางหมู หักจรรยครั้งที่ 2 ให้นักเรียนฟังว่า

"ครูมีสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ 1 รูป ซึ่งประกอบด้วยสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็ก 4 รูป แต่ละรูปมีสีแตกต่างกันคือ สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน และสีเขียว ดังรูปที่ครูแสดงให้ดู หลังจากนั้นครูแจกชิ้นส่วนรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็ก ๆ ให้คนละ 4 ชิ้น ซึ่งทั้ง 4 ชิ้นมีสีเดียวกัน และสามารถต่อเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็กอันเป็นส่วนประกอบของสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ ให้นักเรียนนำชิ้นส่วนที่ได้รับช่วยกันต่อให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ 1 รูปโดยให้มีสีตรงตามตำแหน่งที่กำหนดให้และติดกาวให้เรียบร้อย"

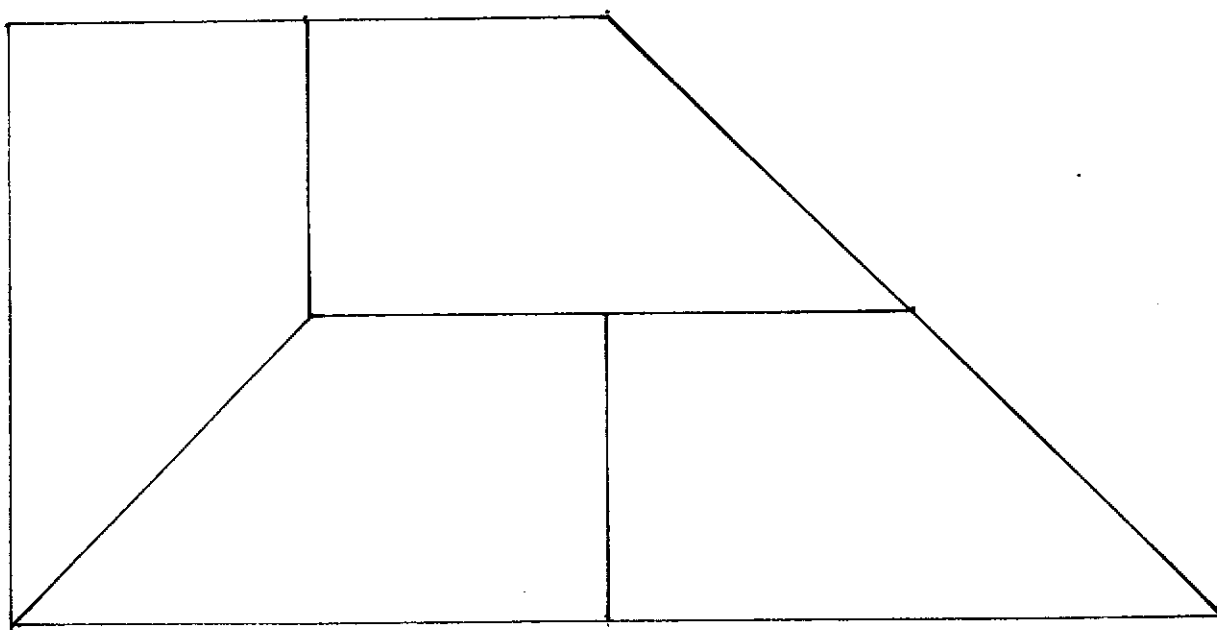
หลังจากอธิบายและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้ว ครูแจกซองบรรจุชิ้นส่วนสี่เหลี่ยมคางหมูให้นักเรียนคนละ 1 ซอง และออกคำสั่งให้นักเรียนทุกคนช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนในการต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหัตถ์จรรย้อย่างเต็มความสามารถทั้งด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา เมื่อกลุ่มใดต่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหัตถ์จรรยสำเร็จให้ปรบมือพร้อมกัน และพูดว่าไชโย แล้วครูจับเวลาว่าทำเสร็จในกี่นาที แล้วให้นักเรียนเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรมครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2

เกมส์เลี่ยมคางหมุ่หัตถ์จรรย๋ ครั้งที่ 1

รูปสี่เหลี่ยมคางหมุ่รูปใหญ่ที่กำหนดให้

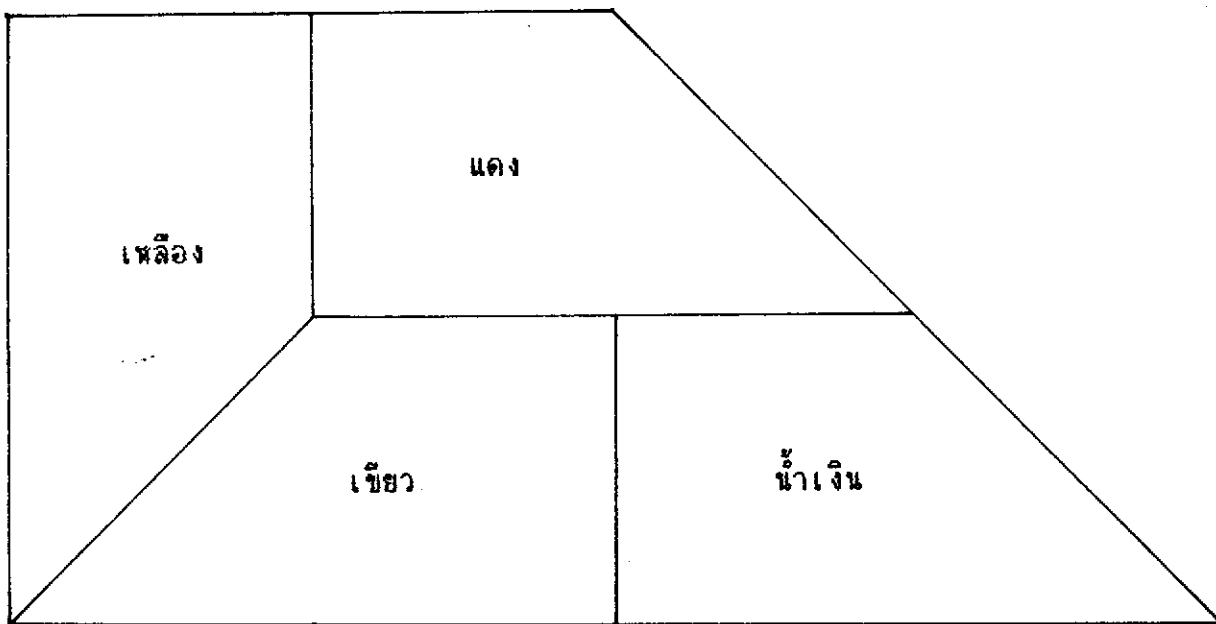

รูปสี่เหลี่ยมคางหมุ่รูปใหญ่ที่ประกอบด้วยรูปสี่เหลี่ยมคางหมุ่รูปเล็กจำนวน 4 รูป

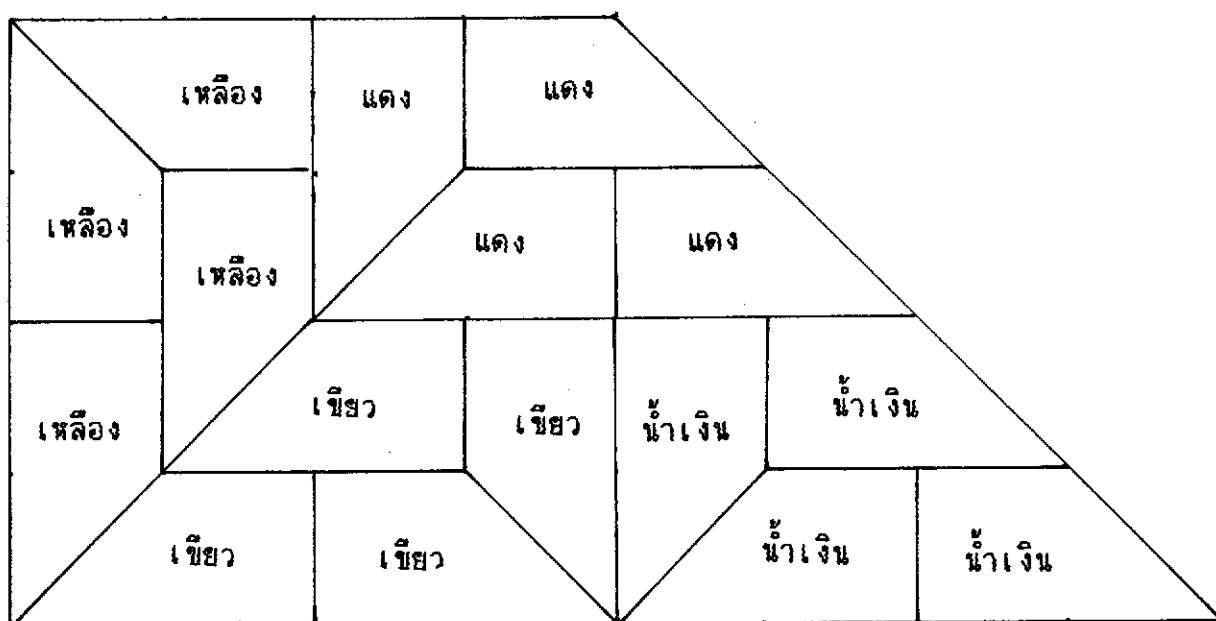

เกรมสี่เหลี่ยมคางหมูหัตถ์จรรย ครั้งที่ 2

รูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ที่ประกอบด้วยรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็กจำนวน 4 รูปที่กำหนด

รูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปใหญ่ที่ประกอบด้วยรูปสี่เหลี่ยมคางหมูรูปเล็กจำนวน 16 รูป

การช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา

ทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่มีคุณค่าของสังคม เพราะมีส่วนในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น เราทุกคนจึงมีหน้าที่ช่วยเหลือและร่วมมือในกิจการของหมู่คณะโดยร่วมแรงร่วมใจ ปฏิบัติงานของหมู่คณะให้สำเร็จและได้ผลงานที่ดีที่สุด มีความตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน ดังนั้น นักเรียนต้องช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา แต่จะต้องไม่ก่อความวุ่นวายเดือดร้อนให้กับตนเอง เพราะเพื่อนหรือหมู่คณะอาจต้องการความช่วยเหลือและความร่วมมือด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา นักเรียนจึงเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในการช่วยเหลือกิจการของเพื่อนหรือหมู่คณะให้สำเร็จ

สิ่งที่ควรปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา

1. ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน
2. เลียสละเวลา กำลังกาย และสติปัญญาในการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อน
3. ร่วมกันปฏิบัติงานให้สำเร็จและได้ผลงานที่ดี
4. การเลียสละด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา จะต้องไม่ก่อความเดือดร้อน

ให้กับตนเองและผู้อื่น

ผลดีที่เกิดจากการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านเวลา กำลังกาย และสติปัญญา

1. กิจการของเพื่อนสำเร็จโดยรวดเร็วและได้ผลงานที่ดี
2. เพื่อนมองเห็นคุณค่าในตัวของคนเรียนและได้รับการยกย่องชมเชย
3. นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีค่าต่อเพื่อนและหมู่คณะ
4. มีสัมพันธภาพที่มั่นคงยิ่งขึ้น
5. ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะให้มั่นคงยิ่งขึ้น

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 14

หัวข้อ การช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

ทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่มีคุณค่าของสังคม เพราะมีส่วนในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น เราทุกคนจึงมีหน้าที่ช่วยเหลือและร่วมมือในกิจการของหมู่คณะ โดยร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานของหมู่คณะให้สำเร็จและให้ได้ผลงานที่ดีที่สุด มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ดังนั้นนักเรียนต้องช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ โดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น เพราะเพื่อนหรือหมู่คณะอาจต้องการความช่วยเหลือด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ นักเรียนจึงเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในการช่วยเหลือกิจการของเพื่อนหรือหมู่คณะให้สำเร็จและได้ผลงานที่ดีที่สุด เมื่อนักเรียนช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของแล้ว ย่อมทำให้กิจการของเพื่อนหรือหมู่คณะสำเร็จและได้ผลงานที่ดีขึ้น ทำให้เพื่อนมองเห็นคุณค่าในตัวนักเรียน ให้การยกย่องและมีแต่คนชอบ นักเรียนย่อมเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อเพื่อนหรือหมู่คณะ นอกจากนี้ยังเป็นการกระชับมิตร สร้างเสริมสัมพันธภาพและความสามัคคีในหมู่คณะให้มั่นคงยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ช่วยเหลือและไม่ร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการขอโทษเมื่อใช้วาจาไม่เหมาะสมกับเพื่อน
ให้นักเรียนฟัง
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิกริยาขณะฟังครูบรรยาย อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และ
ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

ในช่วงโมงวิชาคณิตศาสตร์ ครูให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน
แล้วให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมสื่เหลี่ยมมหัศจรรย์ โดยครูนำภาพสื่เหลี่ยมจัตุรัสให้นักเรียนดู
และอธิบายการปฏิบัติกิจกรรมว่า นักเรียนจะได้รับเกมสื่เหลี่ยมมหัศจรรย์คนละ 1 ซอง
แต่ละซองจะมีชิ้นส่วน 4 ชิ้นที่สามารถต่อเป็นรูปสื่เหลี่ยมจัตุรัสได้ 1 รูป ให้นักเรียนต่อ
ชิ้นส่วนทั้ง 4 ชิ้นให้เป็นรูปสื่เหลี่ยมจัตุรัสตามรูปที่กำหนดให้ โดยมีกติกาว่า

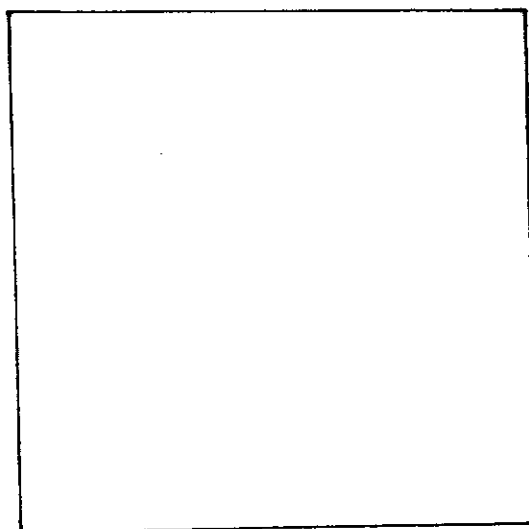
1. ห้ามหยิบชิ้นส่วนของผู้อื่น
 2. ห้ามให้ชิ้นส่วนของตนเองแก่ผู้อื่น
 3. งานของกลุ่มจะสำเร็จก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนมีสื่เหลี่ยมจัตุรัสอยู่ตรงหน้าทุกคน
- หลังจากอธิบายและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้ว ครูแจกซองบรรจุชิ้นส่วน
สื่เหลี่ยมมหัศจรรย์ให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มโดยครูเตรียมชิ้นส่วนบรรจุซองดังนี้
- ซองสำหรับสมาชิกคนที่ 1 และ 2 บรรจุชิ้นส่วน 4 ชิ้นที่นำมาต่อเป็นสื่เหลี่ยมจัตุรัสได้
- ซองสำหรับสมาชิกคนที่ 3 และ 4 บรรจุชิ้นส่วน 4 ชิ้นที่สลับเปลี่ยนกัน ไม่สามารถนำ
มาต่อเป็นรูปสื่เหลี่ยมจัตุรัสได้

ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 นาที แล้วออกคำสั่งให้หยุดปฏิบัติกิจกรรม เพราะครูเตรียมชิ้นส่วนให้สมาชิกทั้งสองกลุ่มต่อรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสได้เพียงกลุ่มละ 2 คน เท่านั้น แล้วครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมกากบาทมิตรภาพโดยครูนำภาพกากบาทให้นักเรียนดูและอธิบายการปฏิบัติกิจกรรมว่า นักเรียนมีชิ้นส่วน 4 ชิ้นที่สามารถต่อเป็นรูปกากบาทได้ 1 รูป ให้นักเรียนต่อชิ้นส่วนทั้ง 4 ชิ้น ให้เป็นรูปกากบาทตามที่ครูกำหนดให้ โดยมีกติกาว่า

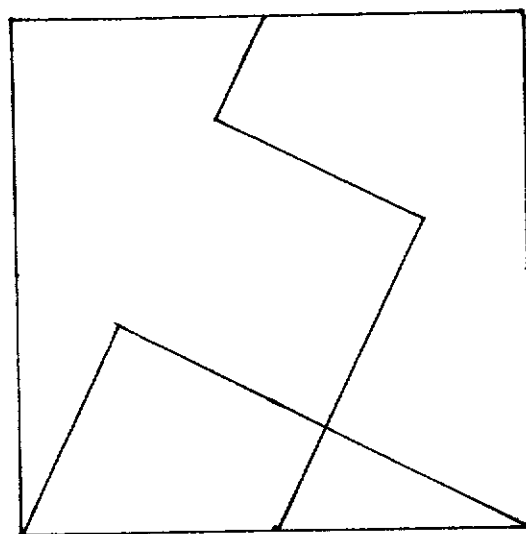
1. ห้ามหยิบชิ้นส่วนของผู้อื่น
2. ให้ชิ้นส่วนของตนเองแก่ผู้อื่นได้
3. งานของกลุ่มจะสำเร็จต่อเมื่อสมาชิกทุกคนมีรูปกากบาทอยู่ตรงหน้าทุกคน

เมื่อกลุ่มใดเสร็จให้ปรบมือพร้อมกัน 3 ครั้ง แล้วพูดว่า ไฮโย กลุ่มใดเสร็จก่อน กลุ่มนั้นเป็นผู้ชนะ เมื่อทั้งสองกลุ่มเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้เปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรม ครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2

เกมส์เปลี่ยนมพัตจรรย

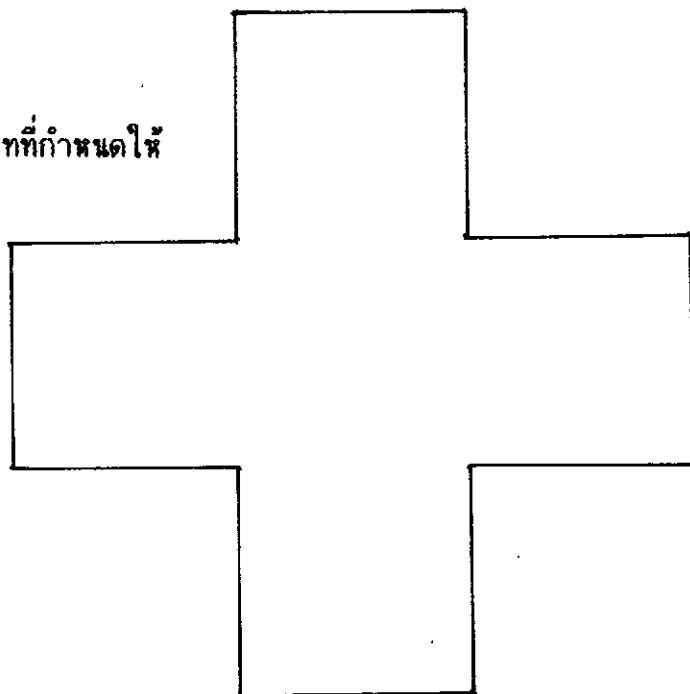
รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่กำหนดให้

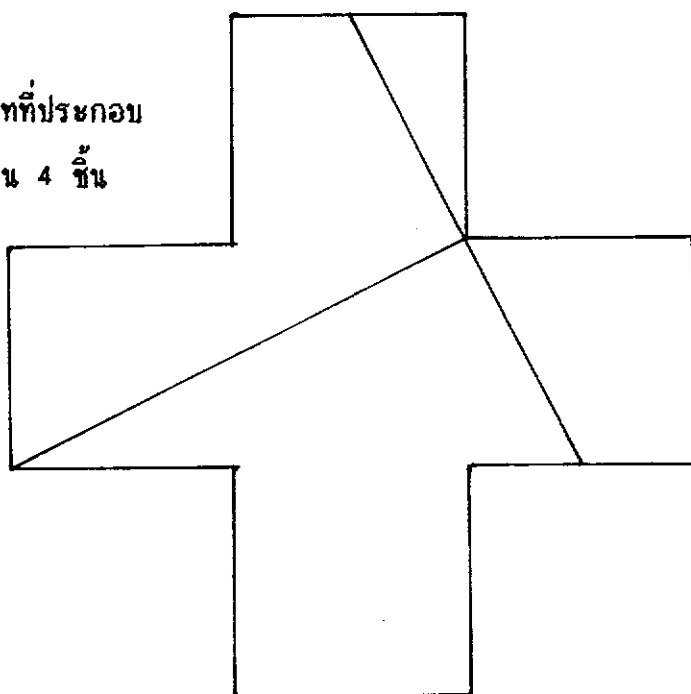
รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่ประกอบด้วยชิ้นส่วน 4 ชิ้น

เกมการทอภาพ

รูปกากบาทที่กำหนดให้

รูปกากบาทที่ประกอบ
ด้วยชิ้นส่วน 4 ชิ้น

การช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ

ทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่มีคุณค่าของสังคม เพราะมีส่วนในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น เราทุกคนจึงมีหน้าที่ช่วยเหลือและร่วมมือในกิจการของหมู่คณะ โดยร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานของหมู่คณะให้สำเร็จและได้ผลงานที่ดีที่สุด มีความตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน ดังนั้นนักเรียนต้องช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ เพราะเพื่อนหรือหมู่คณะอาจต้องการความช่วยเหลือด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ นักเรียนจึงเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในการช่วยเหลือและร่วมมือในกิจการของเพื่อนหรือหมู่คณะให้สำเร็จและได้ผลงานที่ดีที่สุด

สิ่งที่ควรปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ

1. ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน
2. เลี่ยงสละทรัพย์สินหรือสิ่งของช่วยเหลือและร่วมมือในกิจการของเพื่อน
3. การเลี่ยงสละทรัพย์สินหรือสิ่งของจะต้องไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง

และผู้อื่น

ผลดีที่เกิดจากการช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนด้านทรัพย์สินหรือสิ่งของ

1. กิจการของเพื่อนสำเร็จโดยรวดเร็วและได้ผลงานที่ดี
2. เพื่อนมองเห็นคุณค่าในตัวของนักเรียนและได้รับการยกย่องชมเชย
3. นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อเพื่อนและหมู่คณะ
4. ส่งเสริมสัมพันธภาพให้มั่นคงยิ่งขึ้น
5. ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะให้มั่นคงยิ่งขึ้น

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 15

หัวข้อ การให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

ทุกคนล้วนต้องการคำชมเชยและการให้กำลังใจด้วยกันทุกคน เมื่อบุคคลกระทำดี หากมีคนชมเชย ให้กำลังใจและสนับสนุน ย่อมทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกที่ดี มีกำลังใจ ในการกระทำดีต่อไป ดังนั้นนักเรียนต้องให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสม เกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน เพราะเมื่อเพื่อนกระทำดีหรือกระทำสิ่งที่เหมาะสม เกี่ยวกับความรับผิดชอบแล้ว ย่อมต้องการให้ผู้อื่นชมเชย ให้กำลังใจ และสนับสนุนการ กระทำนั้น เมื่อนักเรียนให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความ รับผิดชอบของเพื่อนแล้ว เพื่อนย่อมเกิดความรู้สึกที่ดีมีคุณค่าและมีกำลังใจที่จะกระทำสิ่งที่ เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อไป ก่อให้เกิดลัษณภาพที่ดีต่อกัน เป็นการส่งเสริม ให้เกิดการสร้างสรรค์สังคมให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีที่เกิดจากการให้กำลังใจและสนับสนุนการ กระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการไม่ให้กำลังใจและไม่สนับสนุน การกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการให้กำลังใจและสนับสนุนการ กระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน

วิธีดำเนินการ

1. ครูบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับการให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสม กับความรับผิดชอบของเพื่อนให้นักเรียนฟัง
2. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นและสรุป

3. ครุสรุปเพิ่มเติม

4. ครุนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในครั้งต่อไป

การประเมินผล

สังเกตปฏิกริยาขณะฟังครูบรรยาย อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และ
ผลสรุปของนักเรียนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

เนื้อหาประกอบการบรรยาย

ในช่วงโมฆวิศาลูกเสือ ครูบอกให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็นสองกลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน ครูอธิบายให้นักเรียนฟังว่า วันนี้ครูมีงานชิ้นหนึ่งให้นักเรียนทำ สมมติว่าวันนี้เป็นวันเข้าค่ายลูกเสือ-ยุวกาชาด นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องช่วยกันคิดว่าจะแสดงอะไรรอบกองไฟคืนนี้ เช่น ละคร ลิเก ตลก เป็นต้น ครูจะให้เวลาประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการแสดง 5 นาที ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ โดยใช้ท่าทางและคำพูดของตนเอง หลังจากนั้นครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ ครูจึงขออาสาสมัครกลุ่มละ 1 คนเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ แล้วให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมประชุมปรึกษาหารือจนเสร็จเรียบร้อย หลังจากนั้นให้ผู้สังเกตการณ์แต่ละกลุ่มวิจารณ์การทำงานของสมาชิก ดังนี้

1. ใคร ทำอะไร เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

2. ใคร ทำอะไร ไม่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

เมื่อผู้สังเกตการณ์วิจารณ์การทำงานของสมาชิกเรียบร้อยแล้ว ครูถามความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อการวิจารณ์ของผู้สังเกตการณ์ แล้วให้นักเรียนช่วยกันบอกถึงผลดีของการพูดชมเชยการกระทำที่เหมาะสมของผู้อื่นและช่วยกันสรุปหลักการพูดชมเชยหรือให้กำลังใจผู้อื่น แล้วเขียนไว้บนกระดาน หลังจากนั้นครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติที่นักเรียนร่วมกันปรึกษาหารือโดยให้เวลากลุ่มละ 5 นาที และให้ผู้สังเกตการณ์บันทึกข้อมูลต่อไป เมื่อทั้งสองกลุ่มแสดงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูให้ผู้สังเกตการณ์แต่ละกลุ่มวิจารณ์การกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่มที่ตนสังเกต หลังจากนั้นให้สมาชิกที่เป็นผู้ชมร่วมกันพูดให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน โดยยึดหลักการที่ร่วมกันสรุปไว้

การให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน

ทุกคนล้วนต้องการคำชมเชยและการให้กำลังใจด้วยกันทุกคน เมื่อบุคคลกระทำความดี หากมีคนชมเชย ให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำนั้น ย่อมทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกที่ดีมีกำลังใจในการกระทำดีต่อไป ดังนั้นนักเรียนต้องให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน เพราะเมื่อเพื่อนกระทำดีหรือกระทำสิ่งที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบแล้ว ย่อมต้องการให้ผู้อื่นชมเชย ให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำเหล่านั้น

สิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อเพื่อนมีการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

1. ไม่พูดจาถูกเหยียดหยามการกระทำของเพื่อน
2. ไม่แสดงกิริยาเยาะเย้ยหรือล้อเลียนการกระทำของเพื่อน
3. ให้กำลังใจโดยการพูดคุยชมเชยและแสดงความชื่นชมยินดีกับการกระทำ

ของเพื่อน

4. ให้การสนับสนุนการกระทำของเพื่อน

หลักการพูดให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมของเพื่อนที่เกี่ยวกับ

ความรับผิดชอบ

1. กระทำด้วยความจริงใจ
2. ใช้คำพูดที่ชัดเจน บ่งบอกถึงพฤติกรรมที่ตรงกับความเป็นจริง
3. กระทำไม่มากหรือน้อยเกินไป

ผลดีที่เกิดจากการให้กำลังใจและสนับสนุนการกระทำที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเพื่อน

1. เพื่อนรู้สึกมีกำลังใจที่จะกระทำสิ่งที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อไป
2. เพื่อนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า
3. ส่งเสริมสัมพันธภาพให้มั่นคงยิ่งขึ้น
4. ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์ในตัวเอง
5. ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

โปรแกรมการสอนแบบปกติ

ครั้งที่ 16

หัวข้อ ปัจจุบันนิเทศ

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด

มนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ จะอยู่เพียงลำพังคนเดียวโดยไม่พึ่งพาอาศัยกันไม่ได้ การอยู่ร่วมกันแต่ละคนจะต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนต่อผู้อื่น ในฐานะที่เป็นนักเรียนจึงจะต้องมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ทำให้เกิดความผูกพันและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน
2. เพื่อสรุปผลการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนนำประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

วิธีดำเนินการ

1. ครูและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน
2. ครูให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน
3. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลการเรียนรู้และการนำประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อนไปใช้ในชีวิตประจำวัน
4. ครูสรุปผลเพิ่มเติม
5. ครูให้นักเรียนยืนจับมือกันเป็นวงกลมแล้วครูเปิดเพลง "คำสัญญา" พร้อมทั้งให้นักเรียนร่วมกันร้องเพลง

6. ครูกล่าวเปิดการเข้าร่วมพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตจากผลสรุปของนักเรียนเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาความรับผิดชอบต่อเพื่อน

แผนภูมิเนื้อเพลง "คำสัญญา"

เพลงคำสัญญา

ก่อนจากกัน ขอสัญญา
 โบกมืออำลา สัญญาด้วยหัวใจ
 ด้วยความดี นั้นฝังตรึง
 อย่าได้ลืมเลือน สัญญากันไว้อย่างไร
 โอ้เพื่อนเอ๋ย เคยร่วมสนุกกันมา
 ไม่นานหรือหนา เราคงได้มาพบกัน
 หากแผ่นดิน ไม่ฝั่งกาย
 ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา

ฝากประทับตรึงตรา จนกว่าจะพบกันใหม่
 เพราะความรักติดตรึงห่วงใย ด้วยใจผูกพันมั่นคง
 จากไปแล้วคำนึง ตรึงประทับดวงใจ
 ขอให้เรามั่นคงจิตใจ ก้าวไปสรรค์สร้างความดี
 แต่เวลา ต้องพาให้เราจากกัน
 ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น เพราะเรามั่นในสัญญา
 จะสุขจะทุกข์เพียงใด น้อมกายยืมสัพพันฝ่า
 สรรสร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือสัญญาของเรา

แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน

แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 28 ข้อ ขอให้นักเรียนตอบให้ครบทุกข้อ
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องราวที่กำหนดให้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับตัวเลือก ก, ข หรือ ค ที่นักเรียนเคยกระทำหรือสามารถจะกระทำได้
3. คำตอบของนักเรียนจะไม่มีข้อถูกหรือผิด เพราะนักเรียนแต่ละคนย่อมมีสิทธิ

เลือกกระทำไม่เหมือนกัน

- ①. เข้าวันหนึ่งนิทกซ์แสดงความคิดเห็นกับนักเรียนว่า อาจจะให้โรงเรียนมีการจับฉลากของขวัญวันปีใหม่ นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ฟังนิทกซ์พูดแล้วทำเฉย ๆ
 - ข. รับฟังความคิดเห็นของนิทกซ์แล้วซักถามเหตุผล
 - ค. ขอนิทกซ์ว่านักเรียนมีความคิดเห็นอย่างอื่นที่ดีกว่า
2. ในช่วงโมงเรียนวิชาศิลปศึกษา หลังจากครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มแล้ว นักเรียนเสนอให้กลุ่มของนักเรียนวาดภาพป่าไม้ แต่หทัยวรรณเสนอให้วาดภาพสัตว์ป่า นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ซักถามเหตุผลของหทัยวรรณ
 - ✓ ข. ยิ้มและพยักหน้าเมื่อรู้สึกเห็นด้วย
 - ค. แสดงท่าทางไม่สนใจและไม่ชอบข้อเสนอของหทัยวรรณ
3. ในช่วงโมงเรียนวิชางานช่างประดิษฐ์ หลังจากครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มแล้ว วันชนะเสนอให้กลุ่มของนักเรียนทำภาพแขวน
 - ก. คอยกับเพื่อนขณะที่วันชนะพูด
 - ข. ไม่คอยกับเพื่อนขณะที่วันชนะพูด
 - ค. ชมเชยความคิดเห็นของวันชนะ

4. ในวันแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน ทีมฟุตบอลของนักเรียนเป็นทีมชนะเลิศโดยมีนันทชัย เป็นหัวหน้าทีม ทำให้นักเรียนดีใจมาก นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ขอบมือแสดงความยินดีและพุดชมเชยนันทชัย
 - ข. จับแขนนันทชัยเขย่าแรง ๆ เพื่อแสดงความยินดี
 - ค. แสดงความดีใจโดยการกระโดดที่หลังของนันทชัย
5. ในช่วงเวลาเรียนวิชาจริยศึกษา ขณะที่ครูให้นักเรียนร่วมปรึกษากันทำงานอย่างหนึ่ง นักเรียนมีความจำเป็นต้องเดินผ่านเกสรซึ่งนั่งกีดขวางทางเดินอยู่ นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. กล่าวขอโทษเกสรแล้วเดินผ่านไป
 - ข. เดินเบียดเกสรไปเพราะเป็นเพื่อนกัน
 - ค. บอกให้เกสรพลิกทางให้แล้วจึงเดินผ่านไป
6. ในช่วงเวลาเรียนวิชาเกษตรกรรม หลังจากรดน้ำพรวนดินแปลงผักเรียบร้อยแล้ว นักเรียนเห็นโคลนติดหน้าของเพื่อนต่างเพศ นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. บอกกับเพื่อนว่าโคลนติดใบหน้า
 - ข. หัวเราะที่เพื่อนหน้าตาเป็นโคลน
 - ค. บอกกับเพื่อนว่าโคลนติดใบหน้า แล้วถามว่า "ต้องการให้ช่วยเช็ดออกหรือไม่"
7. ครูสั่งให้นักเรียนนำอุปกรณ์ทำความสะอาดจากที่บ้านของนักเรียนมาช่วยกันทำความสะอาดโรงเรียนในตอนบ่าย นักเรียนต้องการใช้จักรยานของวิไลพร นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. นำจักรยานของวิไลพรไปใช้ก่อนแล้วค่อยบอกวิไลพร
 - ข. ให้เพื่อนช่วยบอกวิไลพรว่านักเรียนขอขี่จักรยานไปใช้ก่อน
 - ค. ขอขี่จักรยานจากวิไลพร เมื่อวิไลพรอนุญาตจึงนำจักรยานไปใช้

8. ในช่วงเวลาเรียนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ครูมอบหมายให้นักเรียนออกไปแสดงท่ารำหน้าชั้นเรียน แต่กระเป๋านักเรียนของนิรุณวางขวางทางเดิน นักเรียนจะทำอย่างไร
- เดินข้ามกระเป๋ามาที่หน้าชั้นเรียน
 - จับกระเป๋านักเรียนออกจากทางเดินแล้วเดินผ่านไป
 - ขออนุญาตนิรุณเพื่อจับกระเป๋านักเรียนออกจากทางเดิน
9. วิมลเป็นเพื่อนของนักเรียนที่ชอบพูดหยาบคายกับทุกคน เข้าวันหนึ่งวิมลเข้ามาทักทายนักเรียนว่า "วันนี้มีมาโรงเรียนแต่เช้าเชียวนะ" นักเรียนจะทำอย่างไร
- พูดกับวิมลว่า "เออ กูมาแต่เช้าทุกวันอยู่แล้ว"
 - ยิ้มให้วิมลแล้วพูดว่า "เธอก็มีแต่เช้าเหมือนกัน"
 - พูดกับวิมลว่า "ใช่ เรามาแต่เช้าเสมอ"
10. นักเรียนนำกระเป๋านักเรียนไปใหม่มาโรงเรียน คณียทักทายนักเรียนว่า "วันนี้เธอเอากระเป๋านักเรียนไปใหม่มาโรงเรียนหรือ" นักเรียนจะทำอย่างไร
- ทำหน้าเฉย ๆ แล้วพูดว่า "ใช่"
 - ยิ้มแล้วพูดว่า "ใช่ กระเป๋านักเรียนใหม่ แม่เพิ่งซื้อให้"
 - ยิ้มแล้วพูดว่า "แม่เพิ่งซื้อกระเป๋านักเรียนให้ใหม่ ชอบใจที่เธอสังเกตเห็น"
11. ในช่วงเวลาเรียนวิชาภาษาไทย หลังจากครูแบ่งกลุ่มและมอบหมายให้นักเรียนร่วมกันปรึกษาเพื่อโต้วาทีแล้ว นักเรียนได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้ากลุ่มในการดำเนินการ นักเรียนจะทำอย่างไร
- แสดงสีหน้าเคร่งเครียดแล้วพูดว่า "ขอให้ทุกคนนั่งหัวหนานักเรียน"
 - ยิ้มแล้วพูดว่า "ขอให้พวกเราทุกคนช่วยกันเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ครับ (ค่ะ)"
 - ยิ้มแล้วพูดว่า "ขอให้ทุกคนช่วยกันเสนอความคิดเห็นในเรื่องนี้"

12. เข้าวันหนึ่งนักเรียนพูดหยอกล้อระคลย์ซึ่งมีรูปร่างผอมว่า "ระคลย์ผอมแห้งแรงน้อย" ทำให้ระคลย์มีความรู้สึกโกรธ นักเรียนจะทำอย่างไร
- กล่าวขอโทษที่พูดเล่นไปโดยไม่ตั้งใจ
 - รู้สึกว่าผิดแล้วนั่งเงียบไว้
 - หัวเราะกับเพื่อนคนอื่นอย่างสนุกสนาน
13. ในช่วงเวลาเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ุณิษย์สงสัยแบบฝึกหัดบางข้อ จึงขอให้นักเรียนช่วยอธิบายให้ นักเรียนพูดหยอกล้อุณิษย์ว่า "ข้อนี้จริง ๆ ของง่าย ๆ แค่นี้ก็ทำไม่ได้" ทำใหุ้ณิษย์รู้สึกเสียใจ นักเรียนจะทำอย่างไร
- ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้
 - กล่าวคำขอโทษุณิษย์
 - กล่าวคำขอโทษุณิษย์และบอกว่าเสียใจที่ใช้วาจาไม่สุภาพ
14. ขณะที่นักเรียนนำแบบฝึกหัดไปส่งครู นักเรียนเดินไปสะดุดเท้าของกาญจนาอย่างแรง ทำให้นักเรียนเลืลหลักเกือบล้ม นักเรียนจะทำอย่างไร
- กล่าวขอโทษกาญจนา
 - ยืมให้กาญจนาแล้วนำแบบฝึกหัดไปส่งครู
 - กล่าวขอโทษกาญจนาและบอกว่าไม่มีเจตนา
15. นักเรียนจะต้องเดินผ่านเก้าอี้ของซซซัย นักเรียนจึงเลื่อนเก้าอี้ของซซซัยออก เมื่อซซซัยยืนขึ้นเพื่อหยิบของจากเพื่อน ปรากฏว่าซซซัยนั่งลงไปก้นกระแทกพื้น นักเรียนจะทำอย่างไร
- กล่าวขอโทษซซซัย แล้วพูดกับซซซัยว่านักเรียนไม่ได้เจตนา
 - หัวเราะอย่างสนุกสนาน
 - ยืมให้ซซซัยเพราะรู้ว่าผิด

16. ขณะที่นักเรียนกำลังจะรับประทานอาหารกลางวัน ข้อคอกของนักเรียนไปกระแทกกล่องอาหารของภาสินีตกลงกระจายเกลื่อนพื้น นักเรียนจะทำอย่างไร
- กล่าวขอโทษภาสินี
 - ยืมให้ภาสินีแล้วบอกว่าไม่ตั้งใจ
 - กล่าวขอโทษภาสินีแล้วช่วยเก็บกวาดอาหารให้เรียบร้อย
17. เข้าวันหนึ่งนักเรียนเห็นเกมคอมพิวเตอร์วางอยู่บนโต๊ะของวิไลพร นักเรียนจึงหยิบขึ้นมาเล่น วิไลพรกำลังทำเวรอยู่หลังชั้นเรียนได้ตะโกนขึ้นว่า "อย่าเล่นของเรานะ เอามานี้" นักเรียนจะทำอย่างไร
- กล่าวขอโทษแล้ววางของลงที่เดิม
 - ส่งคืนให้วิไลพรแล้วกล่าวขอโทษ
 - วางของลงที่เดิม
18. เข้าวันหนึ่ง นักเรียนสังเกตเห็นสุนัขมีท่าทางไม่ค่อยสบายใจ จึงเข้าไปทักทายและซักถาม สุนัขกลับพูดว่า "เธออย่ามายุ่งเรื่องของเราได้ไหม" นักเรียนจะทำอย่างไร
- ไม่ถือโกรธ เพราะสุนัขคงมีเรื่องไม่สบายใจ
 - คิดว่าต่อไปนี้จะไม่พูดกับสุนัขอีกต่อไป
 - ไม่ถือโกรธและพูดกับสุนัขว่า "คำพูดของเธอทำให้เรารู้สึกเสียใจ"
19. ในเวลาพักกลางวัน ขณะที่นักเรียนฝึกซ้อมวอลเลย์บอลอยู่กับเพื่อน ๆ เมื่อนักเรียนและเพื่อน ๆ เล่นวอลเลย์บอลไม่ถูกใจของปิยะ ปิยะจะคำว่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย นักเรียนจะทำอย่างไร
- ไม่ถือโกรธ เพราะเป็นลักษณะนิสัยของปิยะ
 - คิดว่าถ้าปิยะด่าว่าอีกครั้งหนึ่ง นักเรียนจะด่าว่าตอบบ้าง
 - ไม่ถือโกรธและพูดกับปิยะว่า "เธอควรพูดกับเพื่อนด้วยถ้อยคำสุภาพ จะทำให้เกมสนุกกว่านี้"

20. ขณะที่นักเรียนกำลังเดินคุยกับเพื่อนอยู่ข้างสนามฟุตบอล มาโนชได้เตะฟุตบอลมาถูกใบหน้าของนักเรียนอย่างแรง มาโนชวิ่งเข้ามาดูนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ต่อกว่ามาโนชที่ไม่รู้จักกระหมัดระวัง
 - ข. ให้อภัยเพราะมาโนชไม่ได้เจตนา
 - ค. ให้อภัยและพูดกับมาโนชว่า "เมื่อเธอละเมิดในร่างกายของผู้อื่น เธอควรจะกล่าวขอโทษต่อผู้อื่น"
21. ในเวลาพักกลางวันขณะที่นักเรียนกำลังนั่งอ่านหนังสือพิมพ์ในห้องสมุด อุดลย์วิ่งเล่นกับเพื่อนแล้วมาชนนักเรียนล้มลง นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ไม่ถือโกรธและพูดกับอุดลย์ว่า "เธอไม่ควรวิ่งเล่นในห้องสมุดนะอุดลย์"
 - ข. โกรธแต่ไม่แสดงออกแล้วนั่งอ่านหนังสือต่อไป
 - ค. ไม่ถือโกรธแล้วนั่งอ่านหนังสือต่อไป
22. เข้าวันหนึ่ง ขณะที่นักเรียนกำลังทำเวรอยู่ สุชินได้นำจดหมายของนักเรียนมาอ่านโดยไม่ได้รับอนุญาต นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. รีบแย่งจดหมายจากสุชิน
 - ข. ไม่ถือโกรธและขอจดหมายคืนจากสุชิน
 - ค. ไม่ถือโกรธและพูดกับสุชินว่า "เธอควรได้รับอนุญาตจากเราเสียก่อน"
23. หลังเลิกเรียน ชัชชัยได้วางกระบะเป่าหนังสือไว้ข้างสระน้ำแล้วรดต้นไม้ สมปองเดินผ่านมาได้เตะกระบะเป่าหนังสือของชัชชัยตกลงไปในสระน้ำโดยไม่เจตนา และยืนเฉยอยู่ ถ้านักเรียนเป็นชัชชัยนักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ไม่ถือโกรธเพราะสมปองไม่มีเจตนา
 - ข. คิดว่าถ้ามีโอกาสจะเตะกระบะเป่าสมปองบ้าง
 - ค. ไม่ถือโกรธและพูดกับสมปองว่า "เมื่อเธอทำให้สิ่งของของผู้อื่นเสียหาย เธอควรจะกล่าวคำขอโทษ"

24. โรงเรียนจัดให้มีการแข่งขันกีฬาขึ้น เหลือเวลาเพียงหนึ่งสัปดาห์จะถึงวันแข่งขัน เพื่อนจึงนัดนักเรียนให้มาร่วมซ้อมวอลเลย์บอลทุก ๆ เช้า แต่นักเรียนชอบดูรายการโทรทัศน์ในตอนเย็น นักเรียนจะอย่างไร
- ไปร่วมซ้อมวอลเลย์บอลกับเพื่อนเป็นบางวัน
 - บอกเพื่อนว่ามีธุระที่บ้านต้องขอตัวกลับก่อน
 - ตั้งใจซ้อมวอลเลย์บอลกับเพื่อนเป็นประจำทุกวันจนหมดเวลาซ้อม
25. ในช่วงเวลาเรียนวิชาจริยศึกษา หลังจากครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงละครแล้ว เพื่อนในกลุ่มของนักเรียนเห็นว่านักเรียนมีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้แสดงนำในครั้งนี้ แต่นักเรียนไม่เคยแสดงละครมาก่อน นักเรียนจะอย่างไร
- ไม่รับเป็นผู้แสดงนำในครั้งนี้
 - ขอให้เพื่อนคนอื่นแสดงแทน ส่วนนักเรียนขอแสดงเป็นตัวประกอบ
 - พยายามแสดงอย่างเต็มความสามารถ ถึงแม้จะไม่เคยแสดงมาก่อน
26. ในการประชุมเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดภายในโรงเรียน ประธานนักเรียนกล่าวว่า "โรงเรียนของเรายังขาดถังขยะ พวกเราจะมีวิธีจัดหาอย่างไร" ถ้านักเรียนมีถังขยะ นักเรียนจะอย่างไร
- เสนอขอบริจาคถังขยะให้โรงเรียน
 - บอกให้เพื่อน ๆ บริจาคซื้อถังขยะ
 - ถ้ามีผู้บริจาคนักเรียนจะร่วมบริจาคด้วย
27. วันชนะและฟุตบอลมาถูกศีรษะของบุญมัน เมื่อวันชนะเข้ามาขอโทษบุญมันและแสดงความเสียใจ บุญมันกลับแสดงอาการโกรธและพูดว่าวันชนะแล้วเดินหนีไป ทำให้วันชนะรู้สึกเสียใจ ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์นี้ นักเรียนจะอย่างไร
- พูดกับวันชนะว่า "อย่าเสียใจ"
 - พูดกับวันชนะว่า "เธอทำดีแล้วที่กล่าวขอโทษบุญมัน"
 - พูดกับวันชนะว่า "ไปขอโทษคนพาลไม่มีประโยชน์"

28. วันหนึ่ง นิกุลอ่านจดหมายแล้วนั่งซึม กานดาขอพิกุลอ่านจดหมายเพราะอยากรู้ว่าพิกุลไม่สบายใจเรื่องอะไร แต่พิกุลพูดว่า "เธอไม่ควรยุ่งเรื่องส่วนตัวของเรา" ทำให้กานดารู้สึกเสียใจ ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์นี้ นักเรียนจะอย่างไร
- ก. ทำเฉย ๆ เพราะกลัวกานดาจะเสียใจมากกว่านี้
 - ข. พูดกับกานดาว่า "เธอเป็นคนดีที่เป็นห่วงเพื่อน และทำถูกต้องแล้วที่ขออนุญาตพิกุลก่อนที่จะอ่านจดหมายของเธอ"
 - ค. พูดกับกานดาว่า "เธออยากจะช่วยเพื่อนใช่ไหม"

เฉลยคะแนนคำตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน

1. ก. 1 คะแนน	8. ก. 0 คะแนน	15. ก. 2 คะแนน	22. ก. 0 คะแนน
ข. 2 คะแนน	ข. 1 คะแนน	ข. 0 คะแนน	ข. 1 คะแนน
ค. 0 คะแนน	ค. 2 คะแนน	ค. 1 คะแนน	ค. 2 คะแนน
2. ก. 2 คะแนน	9. ก. 0 คะแนน	16. ก. 1 คะแนน	23. ก. 1 คะแนน
ข. 1 คะแนน	ข. 2 คะแนน	ข. 0 คะแนน	ข. 0 คะแนน
ค. 0 คะแนน	ค. 1 คะแนน	ค. 2 คะแนน	ค. 2 คะแนน
3. ก. 0 คะแนน	10. ก. 0 คะแนน	17. ก. 1 คะแนน	24. ก. 1 คะแนน
ข. 1 คะแนน	ข. 1 คะแนน	ข. 2 คะแนน	ข. 0 คะแนน
ค. 2 คะแนน	ค. 2 คะแนน	ค. 0 คะแนน	ค. 2 คะแนน
4. ก. 2 คะแนน	11. ก. 0 คะแนน	18. ก. 1 คะแนน	25. ก. 0 คะแนน
ข. 1 คะแนน	ข. 2 คะแนน	ข. 0 คะแนน	ข. 1 คะแนน
ค. 0 คะแนน	ค. 1 คะแนน	ค. 2 คะแนน	ค. 2 คะแนน
5. ก. 2 คะแนน	12. ก. 2 คะแนน	19. ก. 1 คะแนน	26. ก. 2 คะแนน
ข. 0 คะแนน	ข. 1 คะแนน	ข. 0 คะแนน	ข. 0 คะแนน
ค. 1 คะแนน	ค. 0 คะแนน	ค. 2 คะแนน	ค. 1 คะแนน
6. ก. 1 คะแนน	13. ก. 0 คะแนน	20. ก. 0 คะแนน	27. ก. 1 คะแนน
ข. 0 คะแนน	ข. 1 คะแนน	ข. 1 คะแนน	ข. 2 คะแนน
ค. 2 คะแนน	ค. 2 คะแนน	ค. 2 คะแนน	ค. 0 คะแนน
7. ก. 0 คะแนน	14. ก. 1 คะแนน	21. ก. 2 คะแนน	28. ก. 0 คะแนน
ข. 1 คะแนน	ข. 0 คะแนน	ข. 0 คะแนน	ข. 2 คะแนน
ค. 2 คะแนน	ค. 2 คะแนน	ค. 1 คะแนน	ค. 1 คะแนน

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นายคมลันต์ พุ่มพวงษ์
 เกิดวันที่ 16 มีนาคม 2502
 สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 5 หมู่ 4 ตำบลตลุก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท 17150
 ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนบ้านท่าไม้ ตำบลท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท
 จังหวัดชัยนาท 17000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2516 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนอนุบาลเสริมวิทย์
 อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท
 พ.ศ.2518 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวิชัยบำรุงราษฎร์
 อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท
 พ.ศ.2520 ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นต้น วิทยาลัยครูนครสวรรค์
 จังหวัดนครสวรรค์
 พ.ศ.2522 ประกาศนียบัตรครุพิเศษมัธยม ครูสภา กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ.2528 การศึกษามหาบัณฑิต (วิชาเอกการแนะแนว)
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ.2536 การศึกษามหาบัณฑิต (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา)
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร

ผลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความรับผิดชอบต่อนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ จังหวัดชัยนาท

บทคัดย่อ

ของ

คมลัดต์ นุ่มพงษ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา

กันยายน 2536

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ จังหวัดชัยนาท กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าไม้ จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2535 ที่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 จำนวน 16 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แล้วสุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ เครื่องมือที่ใช้วัดความรับผิดชอบต่อเพื่อนคือ แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อเพื่อน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ The Mann-Whitney U Test และ The Wilcoxon Matched Pairs Sign-Rank Test

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงขึ้นภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนสูงขึ้นภายหลังได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

**THE EFFECT OF GROUP PROCESS ON PEER RESPONSIBILITY OF
PRATHOM SUKSA V STUDENTS OF BHANTHAMAI SCHOOL
CHANGWAT CHAINAT**

AN ABSTRACT

BY

COMSAN POOMPONG

**Presented in Partial fulfillment of the requirement for the
Master of Education degree in Educational Psychology
at Srinakharinwirot University**

September 1993

The purpose of this experimental research was to study the effect of group process on peer responsibility of Prathom Suksa V students of Bhanthamai School in Changwat Chainat in academic year 1992. The subjects were 16 students whose peer responsibility scores were lower than the percentile rank of 50. They were randomly divided into an experimental group and a control group : eight students in each group. The experimental group participated in the group process while the control group was taught with the conventional instruction. The research instrument was peer responsibility questionnaire. The Mann-Whitney U Test and The Wilcoxon Matched Pairs Signed - Ranks Test were used to analyze the data.

The results were as follows:

1. Peer responsibility scores of the students who participated in group process were significantly higher than those of the students who were taught with conventional instruction at .01 level.
2. Peer responsibility scores of the students who participated in group process were significantly higher than before the experiment at .01 level.
3. Peer responsibility scores of the students who were taught with conventional instruction were significantly higher than before the experiment at .01 level.